

HET ONDEMOCRATISCHE MONSTER UIT BRUSSEL

EEN ANALYSE VAN GEERT WILDERS' DISCOURS OVER DE EUROPESE UNIE

Aantal woorden: 20.133

Karen De Leeuw

Studentennummer: 01400049

Promotor: Prof. dr. Ulrike Vogl

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Taal- en Letterkunde:
Nederlands-Scandinavistiek

Academiejaar: 2018 – 2019

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn promotor, prof. dr. Ulrike Vogl, van harte bedanken voor haar uitstekende begeleiding, haar enthousiasme vanaf ons eerste gesprek, haar nuttige feedback, maar vooral, om oprecht begaan te zijn met haar studenten.

Daarnaast wil ik ook mijn ouders bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun, om er altijd voor mij te zijn, maar mij tegelijk ook alle vrijheid te laten.

Tot slot verdienen de volgende mensen eveneens een vermelding:

Xiana, de beste vriendin die iemand zich kan wensen;
Jeroen, om me mijn masterproef altijd even te doen vergeten;
Jon en Nafal, mijn tweede thuis in Gent;
Matthijs, *myn miemende kompaen*;
Marlie(f/s), Liselotte en Ditte, voor alle steun en vriendschap;
Mijn katten, om me vanachter mijn laptop spinnend gezelschap te houden.

Met veel zweet, soms tranen, maar gelukkig geen bloed heb ik het sluitstuk van mijn opleiding Taal- en Letterkunde afgewerkt. Het schrijfproces was bij momenten slopend, maar bovenal heel leerrijk en razend interessant.

Gent, 28 mei 2019

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING.....	1
2.	STATUS QUAESTIONIS.....	5
	2.1 Het fenomeen Wilders.....	5
	2.1.1 Woordkeuze.....	5
	2.1.1.1 Klare taal.....	5
	2.1.1.2 Neologismen.....	7
	2.1.1.3 Negatieve bewoordingen.....	7
	2.1.2 Stijl en toon.....	8
	2.1.2.1 Ver-PVV'en.....	8
	2.1.2.2 Kiezers centraal.....	9
	2.1.3 Retorische middelen.....	11
	2.1.3.1 Beeldspraak.....	11
	2.1.3.2 Stijlfiguren.....	12
	2.1.3.3 Bepaalde lidwoorden.....	14
	2.1.3.4 People props.....	14
	2.2 Het eurosceptische discours van UKIP	15
	2.2.1 Euroscepticisme in het Verenigd Koninkrijk.....	15
	2.2.2 Het discours van UKIP.....	16
	2.2.2.1 Extreem taalgebruik.....	16
	2.2.2.2 "Us" vs. "them".....	17
	2.2.2.3 De containermetafoor.....	19
	2.2.2.4 Ethos, pathos en logos.....	21

3.	METHODOLOGIE EN MATERIAAL.....	23
	3.1 Methodologie.....	23
	3.1.1 Kritische discoursanalyse.....	23
	3.1.1.1 <i>Introductie</i>	23
	3.1.1.2 <i>Het begrip 'kritisch'</i>	24
	3.1.1.3 <i>De notie 'discours'</i>	24
	3.1.1.4 <i>Het concept 'macht'</i>	25
	3.1.2 Discours-historische benadering van Wodak en Reisigl.....	26
	3.1.2.1 <i>Introductie</i>	26
	3.1.2.2 <i>Theoretische oriëntatie</i>	27
	3.1.2.3 <i>De DHA in acht stappen</i>	28
	3.1.2.4 <i>Onderzoeksmethode</i>	29
	3.2 Materiaal.....	33
4.	ANALYSE.....	35
	4.1 Aanloop naar het Brexit-referendum.....	35
	4.1.1 Inhoudsanalyse.....	36
	4.1.2 Discursieve strategieën.....	38
	4.1.2.1 <i>Nomination</i>	38
	4.1.2.2 <i>Predication</i>	39
	4.1.2.3 <i>Argumentation</i>	40
	4.1.2.4 <i>Perspectivization</i>	42
	4.1.2.5 <i>Intensification/mitigation</i>	43
	4.2 Reactie op het Brexit-referendum.....	44
	4.2.1 Inhoudsanalyse.....	44
	4.2.2 Discursieve strategieën.....	45
	4.2.2.1 <i>Nomination</i>	45

4.2.2.2	<i>Predication</i>	46
4.2.2.3	<i>Argumentation</i>	47
4.2.2.4	<i>Perspectivization</i>	48
4.2.2.5	<i>Intensification/mitigation</i>	49
4.3	Periode 2017-2018	50
4.3.1	Inhoudsanalyse.....	50
4.3.2	Discursieve strategieën.....	52
4.3.2.1	<i>Nomination</i>	52
4.3.2.2	<i>Predication</i>	52
4.3.2.3	<i>Argumentation</i>	52
4.3.2.4	<i>Perspectivization</i>	53
4.3.2.5	<i>Intensification/mitigation</i>	54
4.4	Aanloop naar 29 maart 2019	55
4.4.1	Inhoudsanalyse.....	56
4.4.2	Discursieve strategieën.....	56
5.	DISCUSSIE	59
5.1	Interpretatie van de onderzoeksresultaten	59
5.1.1	Wilders' taalgebruik.....	59
5.1.2	Het eurosceptische discours van Wilders.....	60
5.1.3	Evolutie in Wilders' discours.....	60
5.2	Aanzet tot verder onderzoek	62
5.2.1	Forum voor Democratie.....	62
5.2.2	Europese Parlementsverkiezingen 2019.....	62
6.	CONCLUSIE	65

BIBLIOGRAFIE.....	67
--------------------------	-----------

BIJLAGEN.....	75
----------------------	-----------

Bijlage 1.....	75
----------------	----

Bijlage 2.....	77
----------------	----

Bijlage 3.....	78
----------------	----

Bijlage 4.....	79
----------------	----

Bijlage 5.....	80
----------------	----

Bijlage 6.....	81
----------------	----

Bijlage 7.....	82
----------------	----

Bijlage 8.....	96
----------------	----

Bijlage 9.....	102
----------------	-----

Bijlage 10	112
------------------	-----

1. Inleiding

*But if thought corrupts language,
language can also corrupt thought.*

(George Orwell 1946:137)

“Rising Euroscepticism poses existential threat to EU”, kopte The Guardian in 2017 (Boffey 2017). Jyrki Katainen, een van de vicepresidenten in de Europese Commissie, veroordeelde daarmee het gedrag van politieke leiders die de Europese Unie moedwillig in een kwaad daglicht stelden. “Only for short-sighted political reasons, the governments have criticised the EU as a construction and it will have some impact on what the normal citizens think” (Boffey 2017). Euroscepticisme is de laatste jaren inderdaad aan een opmars bezig. Tijdens de Europese Parlementsverkiezingen van 2014 gingen 143 van de 751 zetels naar eurokritische partijen, een ruime verdubbeling in vergelijking met de vorige verkiezingen. Front National en de UK Independence Party werden elk met een kwart van de stemmen de grootste partij in respectievelijk Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (EU Monitor 2014). Op het eurosceptische discours van UKIP kom ik verder in deze masterproef nog terug. In een poging om UKIP buitenspel te zetten, beloofde de toenmalige premier David Cameron dat het volk zich in een referendum zou mogen uitspreken als zijn Conservatieve Partij de volgende Lagerhuisverkiezingen zou winnen (Cap 2016:67-68). Die aankondiging was het startschot voor scherpe debatten tussen het *remain*-kamp (voorstanders van EU-lidmaatschap) en het *leave*-kamp (aanhangers van de Brexit). Voor een analyse van de belangrijkste drijfveren achter Brexit, zie o.m. Hobolt (2016), Gietel-Basten (2016), Goodwin en Milazzo (2017) en Virdee en McGeever (2018). Het referendum vond plaats op 23 juni 2016

en een nipte meerderheid van de Britten stemde voor een vertrek. Tegen maart 2019 zou er zo een einde moeten komen aan meer dan 25 jaar van Brits EU-lidmaatschap (Cap 2016:67-68). Na twee jaar onderhandelen werd de Brexit-deal van huidig premier Theresa May echter tot driemaal toe weggestemd. De Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk bereikten onderling een overeenkomst tot uitstel, met 31 oktober 2019 als nieuwe uittredingsdatum (BBC News 2019).

Die eurosceptische trend manifesteert zich ook in andere landen. Nederland, dat in 1950 aan de wieg van de Europese samenwerking stond, toont vandaag minder enthousiasme. Volgens Eurobarometer, een instrument van de Europese Commissie om de publieke opinie in EU-lidstaten in kaart te brengen, was aan het eind van 2014 slechts 37% van de Nederlandse bevolking positief over Europese integratie; 26% was zelfs uitgesproken negatief (Musch en Vos 2016:224). Ook op het politieke niveau is het discours over de EU negatiever in vergelijking met België; "a plea for 'less Europe' is much less unusual" (Musch en Vos 2016:224). Die kritische houding is terug te vinden bij de klassieke mainstream partijen, maar voornamelijk aan de uitersten van het politieke spectrum in Nederland. Zo werd in februari 2006 de Partij voor de Vrijheid (PVV) opgericht rond de figuur van Geert Wilders. Wilders was twee jaar eerder uit de fractie van de VVD vertrokken na conflicten over de volgens hem te linkse koers van de partij (Lucardie 2013). In een onafhankelijkheidsverklaring zette Wilders de visie uiteen waarop hij zijn politiek zou baseren. Daarin wijdde hij ook een niet mis te verstaan hoofdstuk aan Europa:

"De uitverkoop van Nederlandse belangen en de eigen Nederlandse identiteit blijkt bovenal uit de manier waarop politici steeds meer soevereiniteit aan een kaste van Brusselse bureaucraten overdragen. [...] In een lang proces van steeds weer kleine stapjes is een autonoom proces in gang gezet dat zal resulteren in een ondemocratische Europese eenheidsstaat, los van en ver verheven boven de lidstaten van de Europese Unie. Een Europa dat mijlenver af staat van de burger." (Wilders 2005:5)

Door fel oppositie te voeren, slaagde de partij erin om bij de Tweede Kamerverkiezingen vier jaar later 24 van de 150 zetels binnen te halen. Ook bij de Provinciale Statenverkiezingen kreeg Wilders in 2011 vaste voet aan de grond in alle twaalf provincies. Lucardie (2013) noemt

de PVV een “extreem voorbeeld van een professioneel-electorale partij: veel kiezers, een kleine professionele staf en geen leden”. Het succes van de partij is grotendeels te danken aan de figuur van Geert Wilders. Hij bepaalt volledig het programma en de koers, die volgens Lucardie (2013) een ontwikkeling heeft doorgemaakt van conservatief-liberalisme naar nationaal-populisme.

Naar aanleiding van de Europese verkiezingen van mei 2014 voerden EUvox en het Kieskompas onderzoek uit naar hoe politieke partijen over Europa denken. Daaruit bleek dat Wilders’ Partij voor de Vrijheid (PVV) de meest eurosceptische partij van Europa is. Zelfs de Britse UKIP-partij, die Brexit tot haar speerpunt maakte, scoorde lager. Nederlands politicoloog André Krouwel zei hierover: “De PVV is overal maximaal anti-Europees. Tegen de euro, voor uittreding, voor het vetorecht van lidstaten. PVV en het Front National zijn de enige partijen die geen enkele nuance hebben, ze zijn superhelder” (RTL Nieuws 2014).

Bij de Europese verkiezingen van 2014 kon er dus weinig misverstand bestaan over de standpunten van de PVV omtrent de EU. Wilders is echter “not only well-known for what he says. He also draws attention with how he puts his message into words” (Van Leeuwen 2009a:1). Het taalgebruik van Geert Wilders, die de PVV in enkele jaren tijd tot een van de grootste politieke partijen van Nederland praatte (Kuitenbrouwer 2010:38), is al onderwerp geweest van talrijke studies. Korte zinnen, duidelijke taal, tot de verbeelding sprekende metaforen en hoofdrolspelers van vlees en bloed zijn maar enkele kenmerken (cf. infra). Een hiaat in het onderzoek is echter Wilders’ taalgebruik wanneer hij specifiek over EU-gerelateerde thema’s praat. In deze masterproef wil ik dan ook de bredere maatschappelijk-historische context van Wilders’ discours over de Europese Unie bestuderen. Mijn onderzoek behelst de volgende deelvragen:

1. Welke talige middelen gebruikt Geert Wilders om zijn discours over de EU vorm te geven? Zijn dat dezelfde als die welke hij op andere domeinen hanteert?
2. Vertoont Wilders’ discours overeenkomsten met dat van de UK Independence Party?
3. Zijn er veranderingen merkbaar in het discours van Wilders? Zijn zijn focus en talige strategieën veranderd na het Brexit-referendum? Bestaat er m.a.w. een wisselwerking tussen Brexit en het discours van Geert Wilders?

In tijden van groeiend euroscepticisme zijn die vragen zowel actueel als relevant. Een bepaald discours geeft nl. vorm aan situaties en aan relaties tussen (groepen van) mensen. Door mensen te positioneren en gebeurtenissen op een bepaalde manier voor te stellen, kan een discours bijdragen tot de productie en reproductie van ongelijke machtsverhoudingen (Fairclough en Wodak 1997:258, cf. infra). Het doel van deze masterproef is om die impliciete processen bloot te leggen en te onderzoeken hoe euroscepticisme wordt gevormd en gelegitimeerd in het discours van Geert Wilders, met tevens aandacht voor de sociale en historische context.

Ik begin deze masterproef met een literatuurstudie die bestaat uit twee luiken. Eerst bespreek ik het onderzoek naar Wilders' algemene taalgebruik, strategie en stijl. In het tweede luik focus ik op het onderzoek naar het discours van Nigel Farage en zijn UK Independence Party (UKIP). Verder in deze masterproef kan ik dan nagaan of Wilders dezelfde talige strategieën gebruikt wanneer hij het heeft over de Europese Unie, en of zijn discours gelijkenissen vertoont met dat van UKIP. Voor die analyse maak ik gebruik van de discours-historische benadering van Ruth Wodak en Martin Reisigl, zoals besproken in het hoofdstuk 'Methodologie en materiaal'. Daarin licht ik ook toe hoe ik mijn materiaal heb verzameld. In het vierde hoofdstuk volgt de eigenlijke analyse, het hart van deze masterproef, waarin ik een antwoord probeer te vinden op mijn onderzoeksvragen. In het hoofdstuk 'Discussie' bespreek ik de resultaten van mijn analyse, waarbij ik ook terugkoppel naar de literatuurstudie. Tot slot volgt een concluderend hoofdstuk met een kritische reflectie op mijn eigen onderzoek.

2. Status quaestionis

2.1 Het fenomeen Wilders

De opmars van Geert Wilders' Partij voor de Vrijheid is een van de meest opvallende evoluties in de Nederlandse politiek van de afgelopen jaren. Bakker en Vasterman (2013:82) voegen daaraan toe dat Wilders de relatie tussen politiek en media ingrijpend heeft veranderd. Zijn extreme en taboedoorbrekende uitspraken domineren regelmatig het nieuws, en de media lijken niet te kunnen loskomen van de dynamiek die steeds rond Wilders ontstaat (Bakker en Vasterman 2013:93). Het hoeft dus niet te verbazen dat zijn ideologie, zijn strategie en zijn stijl intussen onderwerp zijn geweest van talrijke studies. In dit onderdeel focus ik op het onderzoek naar Wilders' taalgebruik en bespreek ik de belangrijkste bevindingen. Verder in deze masterproef ga ik na of Wilders dezelfde talige technieken gebruikt wanneer hij spreekt over de Europese Unie.

2.1.1 Woordkeuze

2.1.1.1 Klare taal

Geert Wilders staat erom bekend zijn standpunten helder en toegankelijk te formuleren. Zo won hij in 2007 de Klare Taalprijs voor zijn taalgebruik tijdens de vergaderingen in de Tweede Kamer (Bokestaal 2017). In 2015 werd hij uitgeroepen tot winnaar van de Debatprijs. De jury motiveerde haar oordeel als volgt: "De boodschap van de PVV werd zorgvuldig opgebouwd met tastbare taal die de politieke analyse van de PVV glashelder neerzette. (...) Bijna iedere

keer kwam de boodschap helder over" (Van Grieken, De Jong en Piras 2015). Om dat effect te bereiken, hanteert Wilders een aantal strategieën.

Om te beginnen gebruikt Wilders vooral concrete zelfstandige naamwoorden en werkwoorden met een sterke connotatie, vaak vergezeld van adjectieven die weinig aan de verbeelding overlaten (Van Leeuwen 2009a:2).

"De Koran is *levensgevaarlijk* en *volledig in strijd* met onze rechtsorde en democratische rechtsstaat. Het zal de rechtsstaat, de vrijheid van godsdienst en onze Westerse beschaving alleen maar *versterken* als wij de Koran *verbieden*." (geciteerd in Van Leeuwen 2009a:10, eigen cursivering)

Wilders vermijdt wollig taalgebruik en kiest in de plaats voor klare taal, met krachtige woorden als "levensgevaarlijk" of "verbieden". Daardoor creëert hij meer *sense of urgency* (Kuitenbrouwer 2010:22). Verder laat Wilders vakjargon zoveel mogelijk achterwege en hij voorziet toelichting bij technische begrippen (Van Leeuwen 2016:9). Van Leeuwen (2015a) haalt in zijn doctoraat over Nederlandse parlementaire uitspraken een aantal voorbeelden aan. In onderstaande citaten heb ik het jargon onderstreept en Wilders' toelichting gecursiveerd:

(1) "Wij willen ook in Nederland een organisatie als Animal Cops, (...). *Dit is een soort dierenpolitie.*" (geciteerd in Van Leeuwen 2015a:130)

(2) "Heel veel Nederlanders ergeren zich aan de vervuiling van de publieke ruimte door de islam. *Oftewel, ons straatbeeld gaat op sommige plekken steeds meer lijken op het straatbeeld van Mekka en Teheran: hoofddoekjes, haardbaarden, boerka's en mannen in rare lange witte jurken.*" (geciteerd in Van Leeuwen 2015a:130)

Andere politici geven doorgaans geen extra duiding, waardoor hun communicatie moeilijker te volgen is voor niet-ingewijden (Van Leeuwen 2015a:131). De levendige en gedetailleerde beschrijving uit het tweede voorbeeld zorgt er bovendien voor dat de toehoorder zich beter

kan inleven in de situatie. Dat vergroot volgens Van Leeuwen (2016:10) eveneens de toegankelijkheid van Wilders' taalgebruik.

2.1.1.2 Neologismen

In zijn toespraken heeft Wilders het onder meer over "subsidieslurpers" zoals de openbare omroep en kunstenaars, die volgens hem ten onrechte geld van de gemeenschap ontvangen (Kuitenbrouwer 2010:19). De instituties van de politieke elite zijn geen kantoren maar "overlegpaleizen", en moskeeën zijn "haathutten". Die "haathutten" worden bezocht door "haatbaarden", die de tv-zenders van hun thuisland ontvangen via "heimweeschotels" (Kuitenbrouwer 2010:96-97). Geert Wilders brengt een zekere creativiteit in de politiek door nieuwe woorden te bedenken. Die nieuwe benamingen zijn echter niet onschuldig. Ze zetten de toon en laten duidelijk zien hoe Wilders over bepaalde thema's denkt. Hij wil het hebben over hoe hij de wereld ziet; Wilders herdefinieert de werkelijkheid (Kuitenbrouwer 2010:18).

2.1.1.3 Negatieve bewoordingen

Veel onderzoekers wijzen erop dat de bewoordingen die Wilders gebruikt doorgaans heel negatief zijn. Zo heeft hij het onder meer over ministers die "knettergek" zijn en een "ruggengraat van slagroom" hebben (Mulder 2009:58-59). Premier Rutte is dan weer "de grootste windvaan van Nederland" en Job Cohen "de bedrijfspoedel van Rutte I" (Van Leeuwen 2016:7). Dat soort van formuleringen gaat vaak gepaard met andere negatief geconnoteerde woorden. Zijn collega-politici praten niet, maar "kwekken", "slijmen" of "piepen". Bovendien spreekt Wilders hen vaak aan bij hun voornaam en gebruikt hij pejoratieve verkleinwoorden als "praatjes" of "plannetjes" (Speksnijder 2015). De Bruijn (2018:45-46) merkt op dat Wilders' taalgebruik niet alleen negatief is wanneer hij over het kabinet praat, maar ook wanneer hij het over vluchtelingen en asielzoekers heeft. Hij maakt gebruik van pejoratieve zelfstandige naamwoorden ("testosteronbommen"), adjectieven ("zogenaamde vluchtelingen") en werkwoordsvormen ("volgeplempt") die vaak een gevoel van dreiging of gevaar oproepen (De Bruijn 2018:45).

Zowel Vossen (2009:450) als Van Leeuwen (2016:8) oordelen dat Wilders zich met zijn grove taalgebruik probeert op te werpen als spreekbuis van diegenen die misnoegd zijn over de politiek. Door de grenzen van het fatsoen te overschrijden, positioneert Wilders zich als buitenstaander, als iemand die niet tot de heersende elite behoort (Van Leeuwen 2016:8). Dat aspect bespreek ik uitgebreider in het volgende onderdeel.

2.1.2 Stijl en toon

2.1.2.1 Ver-PVV'en

Naast woordkeuze kunnen we Wilders' stijl en toon onder de loep nemen. Daarbij valt op dat hij sterk afwijkt van wat in de politiek gangbaar is. Kuitenbrouwer (2010:24) stelt vast dat politici in Nederland te kampen hebben met het Stockholm-syndroom. Hij ziet de politiek als de gegijzelde van de ambtenarij, waarbij politici zich beginnen te identificeren met de bureaucratie en hun taalgebruik overnemen. Daarnaast is het volgens Kuitenbrouwer (2010:23-24) de tweede natuur van het openbaar bestuur om zaken complexer weer te geven dan ze zijn. Dat zorgt bij de bevolking voor een verlangen naar een politicus die die tendens doorbreekt.

Geert Wilders en zijn Partij voor de Vrijheid proberen tegemoet te komen aan die wens door beleidsteksten niet woordelijk over te nemen, maar te "ver-PVV'en" (Kuitenbrouwer 2010:25). Dat houdt in dat de teksten worden ontdaan van nuance en worden omgezet naar duidelijk, alledaags Nederlands (cf. supra, punt 2.1.1.1). PVV-Tweede Kamerlid Raymond de Roon verwoordde het off the record als volgt:

"Niet te diep ingaan op de stof; het gaat om de media-aandacht die je ergens mee kunt verdienen. De islam is slecht, de regering is slecht, andere partijen zijn slecht. En de PVV is natuurlijk goed. Dat is het uitgangspunt. Wij praten hier intern misschien wel genuanceerd over zaken, maar niet naar buiten toe. Dan valt iedereen in slaap, journalisten als eerste." (Geurtsen 2010)

Wilders' gebrek aan nuance komt ook tot uiting in zijn zinsbouw. Van Leeuwen (2009a:8) wijst erop dat Wilders weinig complementconstructies gebruikt. Dat zijn zinnen die bestaan uit twee delen, waarbij de informatie uit het tweede deel in het perspectief van de eerste zin moet worden geplaatst. Van Leeuwen (2009a:7) haalt een voorbeeld van zo'n constructie aan uit een speech van Ella Vogelaar, oud-minister voor Wonen, Wijken en Integratie:

"Steeds vaker zien wij dat moslims vereenzelvigd worden met extremisten en vijanden van de democratie." (eigen cursivering en onderstreping)

De bijzin (in het citaat hierboven gecursiveerd) moet bekeken worden in het licht van de hoofdzin (hierboven onderstreept). Het effect van die constructie is dat Vogelaar haar standpunt formuleert als een perspectief of een mogelijke invalshoek. Daardoor laat ze ruimte voor discussie en kritiek. Door weinig of geen gebruik te maken van de complementconstructie, kan Wilders zijn ideeën presenteren als feiten (Van Leeuwen 2009a:8). Dat draagt bij aan de duidelijkheid van zijn taalgebruik en contrasteert met de doorgaans wollige taal van de ambtenarij.

2.1.2.2 Kiezers centraal

Wodak (2003:133) meent dat politieke communicatie fundamenteel gebaseerd is op het onderscheid tussen een "wij"-groep en een "zij"-groep. Zodra die groepen zijn afgebakend kan de spreker taalkundige strategieën hanteren om de "wij"-groep positief te karakteriseren en de "zij"-groep in een negatief daglicht te stellen. Dat laat de spreker toe om zich enerzijds te identificeren met het publiek, en anderzijds om zijn tegenstanders (de "zij"-groep) verantwoordelijk te houden voor actuele problemen (Wodak 2003:133). Geert Wilders maakt in zijn toespraken gewoonlijk het onderscheid tussen het Nederland van de elite en het Nederland van de gewone mensen (Van Leeuwen 2015b:69). Onderstaand citaat vormt een duidelijke illustratie:

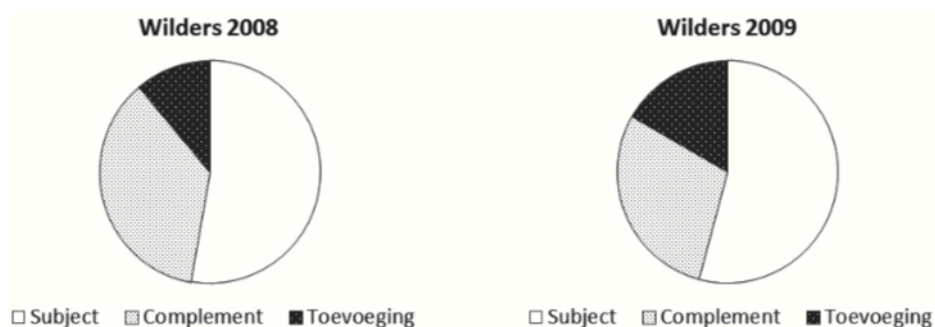
"Het rijk van Balkenende is een koninkrijk van twee Nederlanden. Aan de ene kant onze elite met haar zogenaamde idealen van een multiculturele samenleving, van megahoge belastingen, van de waanzinnige klimaathysterie, van de onstuitbare islamisering, van

de Brusselse superstaat en de zinloze ontwikkelingshulp, van de bakken met geld in de bodemloze put die de Antillen heet. (...) Maar goed, voorzitter, er is ook een ander Nederland en dat is mijn Nederland.” (geciteerd in Van Leeuwen 2015b:68)

In het citaat wordt er een contrast geschetst tussen twee Nederlanden: dat van de elite en dat van de gewone mensen. Geert Wilders zet zich duidelijk af tegen die eerste vorm en bekritiseert expliciet het politieke establishment. Hij positioneert zich aan de kant van de kiezer; het Nederland van de PVV is het Nederland van de gewone mensen (Van Leeuwen 2015b:69).

Wilders hanteert een aantal stilistische strategieën om met de kiezer te sympathiseren. In zijn toespraken stelt hij vaak het electoraat centraal door er veelvuldig naar te verwijzen. Volgens Jagers en Walgrave (2007:323) willen politici op die manier de indruk wekken dat ze niet vervreemd zijn van de samenleving, dat ze oor hebben voor de bekommernissen van het volk en dat ze weten wat de kiezer wil. Impliciet is het motto: “I listen to you because I talk about you” (Jagers en Walgrave 2007:323).

Verder is het interessant om niet alleen te kijken naar hoe vaak Wilders verwijst naar de kiezer, maar ook naar de manier waarop hij dat doet. Van Leeuwen (2015b:44) analyseerde zijn toespraken tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen (APB) van 2008 en 2009 en kwam tot de conclusie dat Wilders de kiezer een centrale syntactische positie toekent. De meeste verwijzingen naar het electoraat fungeren als onderwerp van de zin, zoals blijkt uit onderstaande figuur (Van Leeuwen 2015b:48):

Bovendien wordt de kiezer als subject vaak opgevoerd bij een werkwoord van perceptie (bv. "zien"), cognitie (bv. "weten", "willen") of emotie (bv. "verlangen", "vrezen"). Op die manier kan Wilders PVV-standpunten presenteren vanuit het perspectief van het electoraat (Van Leeuwen 2015b:54).

"De mensen op straat weten wel wat het probleem is. Het probleem is niet zozeer de AOW-leeftijd; het probleem is ook die massa-immigratie." (geciteerd in Van Leeuwen 2015b:54, eigen cursivering)

Door zijn eigen opvattingen als de visie van "de mensen op straat" voor te stellen, wekt Wilders de indruk dat hij niet alleen óver het volk spreekt, maar ook hun belangen verdedigt en namens hen het woord voert (Van Leeuwen 2016:9). Kortom, de kiezer speelt een prominente rol in Wilders' discours.

2.1.3 Retorische middelen

2.1.3.1 Beeldspraak

Volgens Lakoff en Johnson (1980:3) is het dagelijkse leven doorweven met beeldspraak, zowel in de taal als in ons denken en handelen. Ons conceptueel systeem is fundamenteel metaforisch van aard. Die metaforen laten ons toe om een voorwerp of een ervaring te begrijpen in termen van iets anders. Een bepaald concept valt zo deels samen met het begrip van een ander concept (Lakoff en Johnson 1980:4). Op die manier kunnen metaforen volgens Kuitenbrouwer (2010:48) een politicus helpen om de feiten naar zijn hand te zetten.

De Landtsheer, Kalkhoven en Broen (2011) voerden een kwantitatieve beeldspraak- en inhoudsanalyse uit op columns, opiniestukken en persberichten van Geert Wilders uit de periode 2004-2010. Uit hun onderzoek concludeerden ze dat de retoriek van Wilders een sterk metaforische stijl vertoont, met name rond thema's als immigratie en veiligheid. Zo heeft Wilders het bijvoorbeeld meermaals over de "tsunami van de islamisering". De Landtsheer, Kalkhoven en Broen (2011:9) constateren dat hij op die manier een complex

fenomeen als immigratie vereenvoudigt en er tegelijkertijd een negatieve connotatie aan geeft. Het beeld van de tsunami wakkert bij de luisteraar gevoelens van angst en gevaar aan.

Een andere metafoor waar Wilders regelmatig gebruik van maakt, is die van de oorlog. Een greep uit de vele voorbeelden:

“Dan maar *op de knieën* richting Mekka. Steeds weer *capituleren*.” (geciteerd in Kuitenbrouwer 2010:50, eigen cursivering)

“Voorzitter, de toenemende islamisering moet worden gestopt. De islam is *het paard van Troje* in Europa.” (geciteerd in Van Leeuwen 2009b:3, eigen cursivering)

Wanneer het over islamisering gaat, spreekt Wilders systematisch in termen van oorlog om zijn boodschap over te brengen. Die metaforiek stelt hem volgens Van Leeuwen (2009b:4) in staat om een duidelijke opsplitsing te maken tussen goed en kwaad, tussen aanvaller (de islam) en slachtoffer (de Nederlanders), tussen de lafaards (de politieke elite) en de verdedigers van de vrijheid (de PVV). Oorlog is volgens Kuitenbrouwer (2010:50) een van de grootste maatschappelijke angsten die we kennen en vormt daardoor een voortreffelijk onderwerp voor politieke beeldspraak. Het versterkt het gevoel van gevaar en kan zo dienen als rechtvaardiging voor Wilders' extreme uitspraken en voorstellen. Als het voortbestaan van een land op het spel staat, gelden er andere regels (De Bruijn 2018:4).

2.1.3.2 Stijlfiguren

Naast beeldspraak maakt Geert Wilders ook gebruik van andere stijlfiguren. De meest opvallende is vermoedelijk de hyperbool, de stijlfiguur van de overdrijving. Wilders gebruikt aanzienlijk veel superlatieven en woorden die sterke emoties oproepen. Adjectieven en bijwoorden bevinden zich vaak op het uiterste van de semantische schaal (Van Leeuwen 2009b:2). Zo zijn veel Nederlanders de “onstuitbare islamisering” “spuugzat” en doet de Haagse politiek “helemaal niets” (Kuitenbrouwer 2010:42).

Van Leeuwen (2009b:1) stelt daarnaast vast dat Wilders vaak herhalingsfiguren gebruikt zoals de anafoor (nl. de herhaling van een of meerdere woorden aan het begin van opeenvolgende zinnen of zinsdelen) en het parallellisme (zinnen of zinsdelen die op dezelfde manier zijn opgebouwd). Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen van 2008 zei hij bijvoorbeeld:

“Mevrouw de voorzitter, we raken ons land kwijt. We raken Nederland kwijt. *Kwijt aan de massa-immigratie. Kwijt aan de instroom die niet meer te controleren valt. Kwijt aan een cultuur van achterlijkheid en geweld.*” (geciteerd in Van Leeuwen 2009b:2, eigen cursivering)

De herhalingsfiguren accentueren Wilders' visie over migratie en versterken het gevoel dat er gevaar dreigt (De Bruijn 2018:48). De parallel opgebouwde zinnen en de herhaling van “kwijt aan” zorgen bovendien voor een duidelijke structuur en een helder ritme. Wilders drilt als het ware zijn boodschap erin (Van Leeuwen 2009b:4). Kuitenbrouwer (2010:55) is dezelfde mening toegedaan; volgens hem is er niemand in de Nederlandse politiek die zo herhaalt en hamert als Geert Wilders.

Een derde vaak voorkomende stijlfiguur is de antithese. Daarbij worden tegengestelde begrippen met elkaar verbonden om zo het contrast tussen de twee aan te scherpen. Wilders schuwt deze stijlfiguur niet (Renckens 2010), bijvoorbeeld:

“*Je zou verwachten dat de Somalische piraten die onze schepen aanvallen gewoon onder vuur worden genomen, maar in plaats daarvan halen we ze naar Nederland en geven ze computercursussen. Gratis.*” (geciteerd in Kuitenbrouwer 2010:45, eigen cursivering)

De antithese in bovenstaand citaat benadrukt duidelijk tegenstellingen en roept bij de luisteraar een gevoel van frustratie op (Renckens 2010). De andere stijlfiguren die ik in dit onderdeel besproken heb, doen dit evenzeer. In het taalgebruik van Wilders draait het volgens Kuitenbrouwer (2010:53) dan ook allemaal om emotie.

2.1.3.3 Bepaalde lidwoorden

Zowel Kuitenbrouwer (2010:41) als Speksnijder (2015) merken op dat Wilders veelvuldig bepaalde lidwoorden gebruikt. Hij heeft het over “de meerderheid van de Nederlanders” die “de islam als bedreiging ziet” en over “de Haagse politiek die niets doet” (Kuitenbrouwer 2010:41). Andere politici laten bepaalde lidwoorden vaak vallen en spreken over “jonge moslima’s” of “Nederlanders” in het algemeen (Speksnijder 2015). Volgens Van Leeuwen (2009b:4) creëert Wilders door zijn lidwoordgebruik duidelijk afgebakende hokjes. Hij gaat voorbij aan de diversiteit die er binnen zo’n groep bestaat en kiest er bewust voor om duidelijke scheidingen op te werpen. Dat draagt eveneens bij tot Wilders’ gebrek aan nuance, zoals reeds besproken in het onderdeel “ver-PVV’en”.

2.1.3.4 People props

Tot slot voert Geert Wilders nu en dan figuren op die representatief zijn voor een grotere groep, zogenaamde *people props* (Kuitenbrouwer 2010:97). Door het niet te hebben over een groep mensen (bv. “bejaarden”), maar over een welbepaalde persoon uit die groep (bv. “de 88-jarige mevrouw Willemse”) wordt een tekst concreter en wint het aan voorstelbaarheid. Dat is het principe van “Show, don’t tell” (Van Leeuwen 2015b:60). Ter illustratie volgend voorbeeld:

“Maar, voorzitter, wie betaalt de rekening, wie betaalt die 100 mld.? Dat zijn de mensen die Nederland hebben opgebouwd, dat zijn de mensen die hard werken, (...) de gewone Nederlander die het niet cadeau krijgt: *Henk en Ingrid* betalen voor *Mohammed en Fatima!*” (geciteerd in Van Leeuwen 2015b:61, eigen cursivering)

In het citaat dienen Mohammed en Fatima als symbool voor de allochtone moslims in Nederland, aan wie Henk en Ingrid (die staan voor de doorsnee Nederlander) veel te veel moeten betalen.

2.2 Het eurosceptische discours van UKIP

In dit tweede luik van de status quaestionis ga ik dieper in op het discours van Brexit, en meer bepaald dat van de UK Independence Party (UKIP). Die partij, met Nigel Farage als voormalig kopstuk, staat voor een "complete and total withdrawal from the European Union" ('Policies for the People' 2018). De kernpunten van hun programma zijn dan ook: geen geld naar de Europese Unie, geen Europese wetten die aan Groot-Brittannië worden opgelegd en geen Europees immigratiebeleid van open grenzen meer ('Policies for the People' 2018). Voor deze masterproef is het interessant om in dit onderdeel een beeld te schetsen van hun argumentatie en discours. Zo kan ik in het analysegedeelte onderzoeken of Geert Wilders dezelfde argumenten en strategieën gebruikt wanneer hij pleit voor een Nexit, nl. een Nederlands vertrek uit de Europese Unie.

2.2.1 Euroscepticisme in het Verenigd Koninkrijk

MacMillan (2016:159) argumenteert dat de opkomst van UKIP gedeeltelijk verklaard kan worden vanuit de nationale context. Euroscepticisme in het Verenigd Koninkrijk is namelijk geen nieuw fenomeen: al sedert het begin van de Europese integratie zijn de Britten vaak een lastige partner en stellen ze zich ten aanzien van veel kwesties terughoudend op. Volgens Schmidt (2012:174) heeft de politieke elite in het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie steeds tegenover nationale identiteit geplaatst. Copsy en Haughton (2014:81) vatten het als volgt samen:

"In contrast to Germans who have tended to see Europe as an integral part of national identity and the French who see European integration as a chance to further national identity (...), Britons – or perhaps more accurately the English – tend to see Europe as a

threat to national identity. They have difficulty reconciling themselves to the idea of being both British and European.”

Volgens Copsey en Haughton (2014:81) beschouwen de Britten de Europese Unie als een bedreiging voor hun nationale identiteit. Om dat te kunnen verklaren, wijst MacMillan (2016:159) op het nationale discours van Groot-Brittannië. De Britten hechten van oudsher veel belang aan de soevereiniteit van hun parlement, en er heerst dan ook een voortdurende angst voor een Europese superstaat die alle touwtjes in handen zou nemen en de concurrentiepositie van het Verenigd Koninkrijk zou bedreigen. Ook die vrees is niet nieuw; al in 1988 waarschuwde Margaret Thatcher voor “a new superstate exercising new dominance from Brussels” (Schmidt 2012:174-175). Een gelijkaardig discours is vandaag nog steeds terug te vinden, zowel bij de Conservatieven als bij Labour (MacMillan 2016:159).

2.2.2 Het discours van UKIP

2.2.2.1 Extreem taalgebruik

Euroscepticisme mag dan wel geen uitzonderlijk fenomeen zijn in het Verenigd Koninkrijk, het extreme taalgebruik van UKIP is dat wel. MacMillan (2016:163) oordeelt dat hun discours, en voornamelijk dat van voormalig partijleider Nigel Farage, radicaler is dan dat van de mainstream partijen. Zo wordt de Europese Unie voortdurend afgebeeld als een dystopische staat, die gekenmerkt wordt door totalitarisme en een gebrek aan vrijheid en individualiteit. Het systeem gaat gepaard met steeds toenemende verarming en wordt in stand gehouden door een hersenloze bureaucratie (MacMillan 2016:160). Nigel Farage trok al meerdere keren een parallel tussen de Europese Unie en George Orwells *1984*. Toen de Europese Volkspartij er in 2014 voor pleitte om de EU vaker aan bod te laten komen in het onderwijs, antwoordde Farage: “After destroying national economies and losing the political argument the EU Thought Police now want to brainwash your children. (...) Propaganda should have no place in the classroom” (Waterfield 2014).

Verder vergelijkt Nigel Farage de Europese Unie ook met een totalitair communistisch systeem: "This European Union is the new communism. It is power without limits. It is creating a tide of human misery and the sooner it is swept away the better" (geciteerd in MacMillan 2016:161). Keating (2011) stelt vast dat Farage eveneens alludeert op andere totalitaire regimes, zoals nazi-Duitsland. "We are now living in a German-dominated Europe. Something that the European project was supposed to stop. Something that those who went before us actually paid a heavy price in blood to prevent" (Keating 2011).

Door de Europese Unie te framen als een ondemocratisch en autoritair regime, kan UKIP zich profileren als de bevrijder die bereid is om te rebelleren tegen het systeem en die het Verenigd Koninkrijk naar een toekomst van welvaart wil leiden (MacMillan 2016:162). Kelsey (2016) onderzocht online artikels van het Britse dagblad *Daily Mail* over Nigel Farage. Uit haar analyse bleek dat hij vaak wordt gekarakteriseerd als een archetypische held. Farage presenteert zichzelf als iemand die zich onderscheidt van het politieke establishment, als een man van het volk die de democratische macht terug bij het Verenigd Koninkrijk wil leggen (Kelsey 2016:985). Hij suggereert dat UKIP een bijna utopische toekomst kan bieden aan de Britten als ze uit de Europese Unie stappen (MacMillan 2016:162). Ter illustratie volgende passage uit een manifest van UKIP:

"We will no longer be governed by an undemocratic and autocratic European Union or ruled by its unelected bureaucrats, commissioners, multiple presidents and judges. UKIP will give power back to Westminster and to the people through binding national and local referenda and more effective, locally elected representatives. Britain will be free to choose a new positive vision away from the EU straitjacket." ('Empowering the people' 2010)

2.2.2.2 "Us" vs. "them"

Cap (2019:72) merkt over het taalgebruik van UKIP nog een aantal andere zaken op. Zo wordt er steeds een strikt onderscheid gemaakt tussen "us" (het VK, Groot-Brittannië, Engeland) en "them" (de EU, Brussel). Greven (2016:1) signaleert dat dat een typische strategie is van rechts-populistische partijen, waar hij UKIP toe rekent. Het Britse volk wordt opgevat als

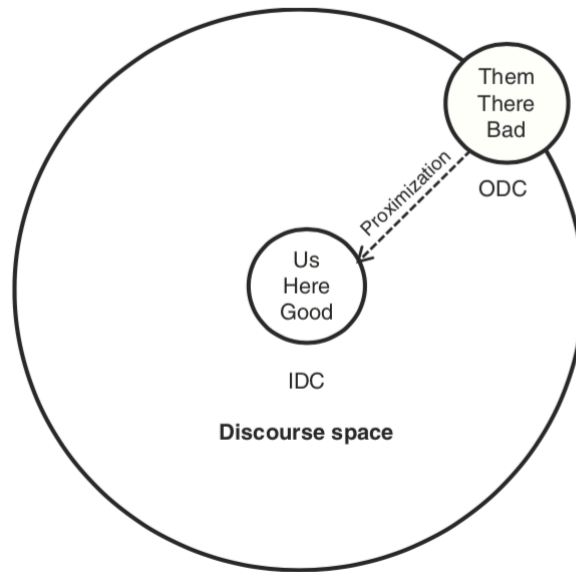
cultureel homogeen, en zijn identiteit en belangen zijn onverenigbaar met die van andere groepen. Volgens het discours van UKIP worden de nationale belangen van het Verenigd Koninkrijk ondermijnd door het elitaire project dat "Europa" heet (Hawkins 2015:141). De twee zijn ook fundamenteel verschillend van elkaar. UKIP beschouwt de natiestaat als een organische gemeenschap, terwijl de Europese Unie wordt aanzien als een kunstmatige uitvinding die in strijd is met de natuurlijke orde (Hawkins 2015:146-147). Nigel Farage verwoordt het als volgt:

"The fact is we just don't belong in the European Union. Britain is different. Our geography puts us apart. Our history puts us apart. Our institutions produced by that history put us apart. We think differently. We behave differently." (geciteerd in Cap 2019:72)

De "us/them"-tegenstelling kan echter ook nog op een andere manier ingevuld worden, waarbij de rol van "them" wordt vervuld door (economische) migranten (Cap 2016:78). Nigel Farage maakt uitdrukkelijk het onderscheid tussen wie hij wel en wie hij niet tot het Britse volk rekent:

"Truth is, in scores of *our* cities and market towns, this country in a short space of time is becoming unrecognizable. What I am saying is *we* now have nearly 10 per cent of *our* schools in this country where English is not the primary language of the homes *those* children come from. (...) *We* are powerless to deny *them* entry or benefits after restrictions were lifted in January 2014." (geciteerd in Cap 2019:75, eigen cursivering)

Deze strategie, die met een Engelse term *proximization* wordt genoemd, plaatst "us" en "them" tegenover elkaar in de zogenaamde *discourse space* (Chilton 2004:57-58). Onderstaande figuur uit Cap (2019:74) verduidelijkt deze strategie:

Er zijn verschillende sociale actoren in het spel die allemaal geïnterpreteerd kunnen worden op basis van hun ruimtelijke, temporele en axiologische afstand tot het deiktische centrum (Dunmire 2011:58). Actoren die zich binnen het deiktische centrum bevinden, worden aangeduid met de term *inside deictic center* (IDC). Concreet gaat het hier over het Britse volk. Actoren kunnen zich echter ook buiten het deiktische centrum bevinden (*outside deictic center* – ODC). Zij worden gezien als een bedreiging, als een gevaar voor wie zich binnen het centrum bevindt (Cap 2016:77). Radicale eurosceptici zoals Nigel Farage maken van deze strategie gebruik om de kiezer ervan te overtuigen dat ODC-actoren (in dit geval migranten en het beleid van de Europese Unie) het Verenigd Koninkrijk belagen. Op die manier kan de UK Independence Party haar voorstellen tot verregaande maatregelen legitimeren (Dunmire 2011:58).

2.2.2.3 De containermetafoer

Een stijlfiguur die verband houdt met de de "us vs. them"-strategie uit het vorige onderdeel, is de containermetafoer. Volgens Cap (2016:74-75) is het een van de meest voorkomende metaforen in het Britse discours rond immigratie. Het containerschema bestaat volgens Cap (2019:79) uit drie structurele elementen: een binnenkant en een buitenkant, afgebakend door een grens. Uit die compositie volgt dat iets zich ofwel in, ofwel uit de container bevindt.

Bovendien impliceert het schema ook dat datgene wat in de container zit weerstand moet bieden of beschermd moet worden tegen externe krachten (Cap 2019:79). Volgens Anbeek (2017) roept de metafoor het beeld op van een land als begrensd object met een beperkte capaciteit. Zo wordt de vrees opgewekt dat migratie, een externe kracht, te hoge druk zet op een land.

Nigel Farage maakt volgens Cap (2019:79) handig gebruik van deze stijfijuur, vooral in de periode 2013-2016. Enkele voorbeelden zijn: "wave of immigration" ("golf van immigratie"), "borders" ("grenzen"), "burst" ("barsten"), "absorb" ("absorberen, opnemen") en "throw open" ("opengooien"). Volgend citaat uit een speech van februari 2016 illustreert duidelijk Farages retoriek:

"We already have a problem with home grown terror. The last thing we need to do is *add to it from the outside*. (...) Mercifully, we are not part of the Schengen Area. Still, day in and day out we face *waves* of asylum seekers from Calais and Cherbourg, France's biggest ports. This only means that illegal entrants are already *at our gates* and we must stand firm because Britain is *full to bursting point*." (geciteerd in Cap 2019:80, eigen cursivering).

In bovenstaand citaat schetst de voormalige leider van UKIP de kritische toestand waarin Groot-Brittannië volgens hem verkeert. De dreigende sfeer wordt versterkt door lexicale eenheden als "at our gates" en "full to bursting point". Als dergelijke zinsnedes vaak samen worden gebruikt, beginnen ze een scenario te vormen waarin een restrictief immigratiebeleid gerechtvaardigd lijkt. Cap (2019:79) overloopt de mogelijke stappen van zo'n scenario:

1. Er wordt gesteld dat het land (in dit geval Groot-Brittannië) een beperkte capaciteit heeft;
2. De aanhoudende immigratie kan het land doen barsten;
3. De immigratie wordt niet stopgezet, omdat de regering in opdracht van de Europese Unie de grenzen opengooit;
4. Het land is in toenemende mate in gevaar;

5. De enige manier om het gevaar in te dammen, is door de regering te dwingen om de voorschriften (in dit geval van de Europese Unie) te negeren en een streng immigratiebeleid te voeren.

De laatste stap kan gelezen worden als een aansporing om voor Brexit te stemmen (Cap 2019:80).

2.2.2.4 Ethos, pathos en logos

Ford en Goodwin (2014:3) merken op dat UKIP een opmerkelijke toename in populariteit heeft gekend vanaf 2010, het jaar dat Nigel Farage herkozen werd als leider. Ford en Goodwin (2014:3) omschrijven hem dan ook als "a charismatic leader" en menen dat Farage een centrale rol heeft gespeeld in de electorale aantrekkingskracht van UKIP tussen 2010 en 2015. Crines en Heppell (2017) trachtten die ontwikkeling te duiden en onderwierpen Farages toespraken op de jaarlijkse partijcongressen van UKIP aan een gedetailleerde, retorische analyse. Daaruit bleek dat hij in zijn communicatie een sterke voorkeur heeft voor emotieve, met *pathos* overladen retoriek (Crines en Heppell 2017:240).

Pathos vormt samen met *ethos* en *logos* de drie middelen van overtuiging (Schellens en Steehouder 2008:90). *Ethos* heeft betrekking op wat een spreker doet om betrouwbaar en geloofwaardig over te komen, zodat het publiek bereid is om zijn uitspraken te geloven. *Pathos* omvat de hele waaier aan mogelijkheden om gevoelens op te wekken. Het doel is om de toehoorders in een zodanige gemoedsstemming te brengen dat ze hun oordeel baseren op de emoties die werden uitgelokt. *Logos*, tot slot, refereert aan de argumenten an sich. Het achterliggende idee van die drie middelen is dat mensen niet alleen vatbaar zijn voor zuivere argumenten, maar zich ook laten beïnvloeden door het charisma van de spreker en door emoties die door de manier van vertellen worden opgewekt (Schellens en Steehouder 2008:90).

Crines en Heppell (2017:238) constateren dat Nigel Farage herhaaldelijk het politieke establishment aanvalt door een combinatie van *pathos* en *ethos*. Op het partijcongres van 2011 zegt hij onder meer:

“Their broken promises and failure to deal with real issues has led to an almost total breakdown in faith and trust in politics in this country. We are being led – we are being led by a group of college kids with no experience of the real world, and who always put their careers first.” (geciteerd in Crines en Heppell 2017:238)

Farage herinnert het publiek aan de “broken promises” van de mainstream politieke partijen om op die manier hun geloofwaardigheid te ondermijnen. Dat sentiment versterkt hij vervolgens door hun gebrek aan ervaring in de verf te zetten. Crines en Heppell (2017:238) menen dat Farage tegelijk ook een gevoel van frustratie en ergernis probeert op te roepen bij het publiek. Een ander voorbeeld uit dezelfde speech:

“Perhaps worse than that, has been the betrayal of working class people in this country, by Labour, by pursuing an open-door immigration policy, depriving British workers of jobs. (...) There are huge numbers of good, ordinary, decent people in this country that want to work, that want to obey the law. They’ve been denied from doing it. And I would say that now, UKIP is the champion for those people, and not the Labour Party.” (geciteerd in Crines en Heppell 2017:238-239)

Farage doet enerzijds een beroep op *pathos* door gevoelens van verraad uit te lokken, anderzijds is het ook een poging om zichzelf en zijn partij in een beter daglicht te stellen. Hij presenteert UKIP als een geschiktere kandidaat om de belangen van de ontevreden arbeidersklasse te behartigen. Voorbeelden van *logos* vinden Crines en Heppell (2017:239) veel minder terug in Farages toespraken. Hij gebruikt het enkel in combinatie met andere overtuigingsmiddelen, bijvoorbeeld om meer geloofwaardigheid te geven aan zijn door *pathos* gedreven argumenten.

Samengevat kunnen Crines en Heppell (2017:246) uit hun analyse concluderen dat Nigel Farage veelvuldig politiek theater brengt, gebaseerd op emotie. Zijn retoriek wordt gekenmerkt door overdrijvingen die dienen om angst en boosheid op te wekken (*pathos*). Door het politieke establishment in twijfel te trekken en zich aan de kant van de kiezers te positioneren, probeert Farage zijn eigen geloofwaardigheid te versterken (*ethos*).

3. Methodologie en materiaal

3.1 Methodologie

In dit onderdeel ga ik dieper in op de methode die ik zal gebruiken om het discours van Geert Wilders te analyseren. Eerst geef ik een korte toelichting bij de discipline van de kritische discoursanalyse en leg ik enkele centrale concepten uit. Vervolgens spits ik mij toe op de discours-historische benadering van Ruth Wodak en Martin Reisigl. Hun methode vormt de leidraad voor mijn eigen onderzoek.

3.1.1 Kritische discoursanalyse

3.1.1.1 Introductie

De kritische discoursanalyse (KDA) of *critical discourse analysis* (CDA) ontstond aan het begin van de jaren 1990 vanuit een interesse in de ideologische functies van taal en de rol van taal in sociale processen. Taal stuurt namelijk in zekere mate de manier waarop mensen zich verhouden tot de wereld om hen heen (Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:45). Volgens Wodak (2004:198) is de KDA als onderzoekdiscipline ontwikkeld om de (doorgaans verborgen) machtsgerelateerde aspecten van mondelinge, schriftelijke en visuele communicatie te onthullen. De klemtoon ligt daarbij op de manier waarop structurele relaties van dominantie, discriminatie of macht uitgedrukt worden in taal. Binnen de kritische discoursanalyse zijn er verschillende stromingen ontstaan met elk hun specifieke focus. Eén

daarvan, de discours-historische benadering, bespreek ik verder in dit hoofdstuk meer in detail.

3.1.1.2 Het begrip 'kritisch'

Kritische discoursanalyse is *kritisch* in de zin dat ze de dominante machtsverhoudingen in de maatschappij onder de loep neemt en de belangen bestudeert die met behulp van een bepaald discours in stand worden gehouden. Daarbij wordt vooral gekeken naar de rol van machthebbers, zoals politici, managers of vertegenwoordigers van de media (Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:45). De KDA is voornamelijk kritisch tegenover ongelijke verhoudingen in de samenleving en stelt zich als taak om impliciete processen en onjuiste aannames bloot te leggen. Het doel is om tot een rechtvaardigere maatschappij te komen (Fairclough 2009:163-164).

De kritische discoursanalyse kijkt ook naar de manier waarop maatschappelijke actoren de dominante dynamiek uitdagen en dat discours proberen om te buigen. Dat impliceert volgens Montesano Montessori, Schuman en De Lange (2012:46) dat de kritische discoursanalyse een dynamische visie heeft op macht. Maatschappelijke actoren zijn namelijk in staat om zich te verzetten tegen sociale structuren, doorgaans via discursieve middelen zoals discussies.

3.1.1.3 De notie 'discours'

De term 'discours' wordt binnen de kritische discoursanalyse op verschillende manieren ingevuld, afhankelijk van de onderzoeker en de academische cultuur. Zo maken Duitse en Centraal-Europese onderzoekers het onderscheid tussen 'discours' en 'tekst', terwijl in de Engelstalige wereld de notie 'discours' wordt gebruikt voor zowel geschreven als gesproken uitingen (Wodak en Meyer 2009:6). Specifiek binnen de discours-historische benadering (cf. infra) wordt discours gezien als "structured forms of knowledge" (Wodak en Meyer 2009:6). Tekst, daarentegen, verwijst dan enkel naar concrete mondelinge of schriftelijke uitingen die onderdeel uitmaken van een discours (Wodak en Reisigl 2009:89).

Een definitie die door de meeste KDA-onderzoekers wordt onderschreven, is de volgende:

“CDA sees discourse – language use in speech and writing – as a form of ‘social practice’. Describing discourse as social practice implies a dialectical relationship between a particular discursive event and the situation(s), institution(s) and social structure(s), which frame it: the discursive event is shaped by them, but it also shapes them. That is, discourse is socially constitutive as well as socially conditioned.” (Fairclough en Wodak 1997:258)

Met andere woorden, discours geeft vorm aan situaties en aan relaties tussen (groepen van) mensen. Het is constitutief in de zin dat discours enerzijds de sociale status quo kan ondersteunen, en anderzijds kan bijdragen tot de transformatie ervan (Fairclough en Wodak 1997:258). Fairclough en Wodak (1997:258) benadrukken vervolgens dat een discours ook belangrijke ideologische gevolgen heeft. Door mensen te positioneren en gebeurtenissen op een bepaalde manier voor te stellen, kan een discours bijdragen tot de productie en reproductie van ongelijke machtsverhoudingen tussen o.m. mannen en vrouwen, sociale klassen en etnisch-culturele groepen.

3.1.1.4 Het concept ‘macht’

Een ander centraal concept in de kritische discoursanalyse is ‘macht’. Onderzoekers die binnen dat veld werken, zijn namelijk vooral geïnteresseerd in het taalgebruik van machthebbers die ongelijkheden binnen de samenleving in stand houden. Ze hebben belangstelling voor de manier waarop een bepaald discours machtsmisbruik kan creëren en hoe gedomineerde groepen zich tegen dergelijk misbruik kunnen verzetten (Wodak en Meyer 2009:9). Dat roept tegelijk de vraag op hoe KDA-onderzoekers ‘macht’ precies definiëren. In de literatuur bestaan er talrijke invullingen van het concept, die elkaar zowel aanvullen als tegenspreken. Wodak en Meyer (2009:9) onderscheiden drie benaderingen:

1. Macht als resultaat van individuele actoren.
2. Macht als een specifiek kenmerk van iedere sociale interactie.
3. Macht als een systematisch en constitutief kenmerk van de samenleving.

Binnen de kritische discoursanalyse wordt tekst gezien als de manifestatie van een sociaal proces, een proces dat sterk bepaald wordt door sociale structuren waarvan mensen zich doorgaans niet bewust zijn. De KDA kiest daarom vooral voor de derde benadering van 'macht', namelijk macht als een systematisch en constitutief kenmerk van de samenleving (Wodak en Meyer 2009:10). Dat verband tussen taal en (sociale) macht staat niet alleen centraal in de KDA, maar ook in de sociologie en sociolinguïstiek (zie o.m. Young en Fitzgerald 2006).

Samengevat stellen Wodak en Meyer (2009:10) dat de kritische discoursanalyse als doel heeft om bloot te leggen hoe structurele relaties van dominantie, discriminatie, macht en controle tot uiting komen in taal. Met andere woorden, de KDA wil onderzoeken hoe sociale ongelijkheid wordt gevormd en gelegitimeerd in een bepaald discours. De meeste KDA-analisten onderschrijven bijgevolg Habermas' (1977:259) stelling dat "language is also a medium of domination and social force. It serves to legitimize relations of organized power. Insofar as the legitimizations of power relations (...) are not articulated (...) language is also ideological."

3.1.2 Discours-historische benadering van Wodak en Reisigl

3.1.2.1 Introductie

De discours-historische benadering of *discourse-historical approach* (DHA) is een van de onderzoeksstrategieën binnen de kritische discoursanalyse. De stroming combineert tekstgerichte taalkunde met sociolinguïstiek en onderscheidt zich volgens Montesano Montessori, Schuman en De Lange (2012:108-109) door "een historische aanpak om veranderingen in discoursen aan te tonen en te duiden". In een discours-historische analyse wordt de sociale en historische context dus altijd mee in rekening gebracht.

“In investigating historical, organizational and political topics and texts, the discourse-historical approach attempts to integrate a large quantity of available knowledge about the historical sources and the background of the social and political fields in which discursive ‘events’ are embedded. Further, it analyses the historical dimension of discursive actions by exploring the ways in which particular genres of discourse are subject to diachronic change.” (Wodak 2011:65).

De DHA kenmerkt zich volgens Wodak (2016:2-3) ook door haar methodologische oriëntatie en onderzoeksinteresse. Vaak voorkomende thema’s zijn o.m. discriminatie, racisme, politiek discours en identiteitspolitiek.

3.1.2.2 Theoretische oriëntatie

Eerder besprak ik al enkele centrale begrippen van de kritische discoursanalyse, namelijk ‘kritisch’, ‘discours’ en ‘macht’. In een discours-historische analyse spelen evenwel nog een aantal andere concepten een belangrijke rol. In dit onderdeel licht ik kort ‘intertekstualiteit’, ‘recontextualisering’ en ‘interdiscursiviteit’ toe.

Intertekstualiteit verwijst naar het verband tussen teksten onderling; teksten zijn gelinkt aan elkaar. Die verbanden kunnen op heel uiteenlopende manieren worden gelegd, bv. door expliciete verwijzingen naar een onderwerp of hoofdrolspeler, door dezelfde gebeurtenissen of inspiratiebronnen aan te halen, door directe citaten, zinspelingen of evocaties,... (Wodak en Reisigl 2009:90). Voor een discours-historische analyse kan het interessant zijn om na te gaan op welke andere teksten een spreker of auteur zich beroept en waarom (Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:110).

Recontextualisering doet zich voor wanneer bepaalde elementen van een tekst worden overgedragen naar een andere context. Eerst wordt het element uit zijn specifieke context gehaald (decontextualisering), om vervolgens ingebed te worden in een nieuwe samenhang (recontextualisering). Daarbij krijgt het element gedeeltelijk een nieuwe betekenis (Wodak

2015:7). Bovendien treedt er volgens Montesano Montessori, Schuman en De Lange (2012:110) ook filtering op; sommige elementen krijgen een prominentere plaats dan andere. Een voorbeeld van dat proces is o.m. te vinden in de journalistieke berichtgeving over politieke redevoeringen of debatten. Een journalist selecteert specifiek de citaten die het beste passen bij het algemene doel van zijn artikel. De citaten worden zo gerecontextualiseerd en in een nieuw frame geplaatst dat overeenstemt met de identiteit van de krant (Wodak 2015:7).

Een derde belangrijk begrip is interdiscursiviteit. Daarvan is sprake wanneer discoursen in elkaar overgaan of met elkaar verbonden zijn. Zo verwijst bijvoorbeeld een discours over klimaatverandering vaak naar (sub)onderwerpen van andere discoursen, zoals financiën of gezondheid (Wodak en Reisigl 2009:90). Teksten en discoursen lopen volgens Wodak en Reisigl (2009:92) vaak door elkaar heen of worden bewust dan wel onbewust met elkaar vervlochten. Dat heeft als gevolg dat discoursen overeen kunnen stemmen, maar elkaar ook kunnen tegenspreken of bestrijden (Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:111).

3.1.2.3 DHA in acht stappen

Een grondige discours-historische analyse volgt idealiter de volgende acht stappen (Wodak en Reisigl 2009:94-96; Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:108-113):

1. Literatuuroverzicht waarbij de bestaande theorie m.b.t. het onderwerp in kaart wordt gebracht;
2. Verzameling van data en contextinformatie;
3. Selectie en voorbereiding van de data voor analyse (o.m. transcripties van opnames);
4. Precisering van de onderzoeksvraag en formulering van hypotheses op basis van de literatuurstudie en een eerste verkenning van de data;
5. Kwalitatieve proefanalyse met als doel om de eerste aannames te toetsen en verder te specificeren;
6. Gedetailleerde casestudy's, voornamelijk kwalitatief maar deels ook kwantitatief;

7. Kritische interpretatie van de onderzoeksresultaten;
8. Aanwending van de onderzoeksresultaten (bv. wetenschappelijke publicatie van de resultaten en ze toegankelijk maken voor het grote publiek).

Gelet op de beperkte omvang van deze masterproef is het echter niet haalbaar om aan iedere stap evenveel aandacht te besteden. Zo voer ik geen kwalitatieve proefanalyse uit en slechts een beperkt aantal casestudy's. Dat hoeft echter geen probleem te zijn; "smaller studies are, of course, useful and legitimate" Wodak (2015:13).

3.1.2.4 Onderzoeksmethode

De DHA is driedimensioneel. In de inhoudsfase (1) worden de belangrijkste thema's en onderwerpen van het discours in kaart gebracht. Daarna volgt een analyse van de discursieve strategieën (2), om tot slot te eindigen met een onderzoek naar de taalkundige middelen (3). Een DHA-onderzoeker kan zich oriënteren op de volgende vijf vragen (Wodak en Reisigl 2009:93-94; Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:112-113):

1. Hoe worden personen, objecten, processen en handelingen benoemd? Welke taalkundige middelen worden hierbij ingezet?
2. Welke kenmerken, kwaliteiten en trekken worden toegekend aan sociale actoren, objecten, verschijnselen, gebeurtenissen en processen?
3. Welke argumenten of vormen van argumentatie worden toegepast en hoe zijn deze met elkaar verbonden?
4. Vanuit welk perspectief worden deze argumenten, nominaties en toekenningen geformuleerd?
5. Zijn alle uitingen expliciet of impliciet; worden ze geïntensiveerd of afgezwakt geformuleerd?

Aan de hand van die vijf vragen kunnen vijf soorten discursieve strategieën onderscheiden worden. Met 'strategie' bedoelt Wodak (2015:12) "a more or less intentional plan of practices (including discursive practices), adopted in order to achieve a particular social, political,

psychological, or linguistic goal". Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vijf strategieën en de daarmee samenhangende linguïstische middelen (Wodak en Reisigl 2009:95).

Strategy	Objectives	Devices
Nomination	Discursive construction of social actors, objects/phenomena/ events and processes/ actions	<ul style="list-style-type: none"> • Membership categorization devices, deictics, anthroponyms, etc. • Tropes such as metaphors, metonymies and synecdoches (<i>pars pro toto, totum pro parte</i>) • Verbs and nouns used to denote processes and actions, etc.
Predication	Discursive qualification of social actors, objects, phenomena, events/ processes and actions (more or less positively or negatively)	<ul style="list-style-type: none"> • Stereotypical, evaluative attributions of negative or positive traits (e.g. in the form of adjectives, appositions, prepositional phrases, relative/conjunctive/infinite/participial clauses or groups) • Explicit predicates or predicative nouns/adjectives/pronouns • Collocations • Explicit comparisons, similes, metaphors and other rhetorical figures (including metonymies, hyperboles, litotes, euphemisms) • Allusions, evocations, and presuppositions/implicatures, etc.

Argumentation	Justification and questioning of claims of truth and normative rightness	<ul style="list-style-type: none"> • Topoi (formal or more content-related) • Fallacies
Perspectivization, framing or discourse representation	Positioning speaker's or writer's point of view and expressing involvement or distance	<ul style="list-style-type: none"> • Deictics • Direct, indirect or free indirect speech • Quotation marks, discourse markers/particles • Metaphors • Animating prosody, etc.
Intensification, mitigation	Modifying (intensifying or mitigating) the illocutionary force and thus the epistemic or deontic status of utterances	<ul style="list-style-type: none"> • Diminutives or augmentatives • (Modal) particles, tag questions, subjunctive, hesitations, vague expressions, etc. • Hyperboles, litotes • Indirect speech acts (e.g. question instead of assertion) • Verbs of saying, feeling, thinking, etc.

Tabel: discursieve strategieën (overgenomen uit Wodak en Reisigl 2009:95).

Samengevat gaat *nomination* of 'nominalisatie' over welke woorden gebruikt worden om sociale actoren, processen en gebeurtenissen te benoemen. Die strategie is onder meer van belang bij de constructie van de us/them-tegenstelling (cf. supra). *Predication* of 'predicatie' heeft te maken met de waarden, karaktertrekken en kwaliteiten die worden toegekend aan de verschillende identiteiten. Dat gebeurt o.m. via adjectieven, expliciete vergelijkingen, metaforen en andere retorische middelen. In een analyse van de *argumentation* of 'argumentatie' wordt gekeken naar welke argumenten de auteur aanhaalt om zijn eigen

discours te rechtvaardigen en alternatieven af te wijzen. De strategie van de *perspectivization* ('perspectivering ') gaat dan weer over de positionering van de auteur of spreker. Voelt hij zich betrokken, of creëert hij afstand? Tot slot behandelt *intensification* ('intensifiëring') of *mitigation* ('afzwakking') de manier waarop de auteur zijn eigen discours versterkt of verzwakt (Montesano Montessori, Schuman en De Lange 2012:112-113). In het analysegedeelte van mijn masterproef onderzoek ik o.m. hoe die discursieve strategieën tot uiting komen in de toespraken van Geert Wilders en welke linguïstische middelen hij daarvoor gebruikt.

3.2 Materiaal

Het materiaal voor mijn analyse bestaat uit transcripties van video's die verschenen zijn op 'PVVpers', het officiële Youtube-account van de Partij voor de Vrijheid. Het account bestaat sinds maart 2010 en draait hoofdzakelijk rond de figuur van Geert Wilders. De inhoud varieert van campagne filmpjes en debatten in de Tweede Kamer tot videoboodschappen en kerstwensen. Op het moment van schrijven (28 mei 2019) heeft het account van de PVV 7.671.118 *views*, wat inhoudt dat alle video's tezamen al meer dan 7,5 miljoen keer werden bekeken. Het Youtube-kanaal is dus een belangrijk instrument in de communicatiestrategie van de PVV.

Om het materiaal voor mijn analyse te verzamelen, bekeek ik alle video's die gepubliceerd werden vóór 29 maart 2019, de dag waarop het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie had moeten stappen. In totaal gaat dat over 263 video's. In het kader van deze masterproef was het noch haalbaar, noch relevant om al die filmpjes te analyseren. Om tot een selectie te komen die aansloot bij mijn onderzoeksvraag, hanteerde ik een aantal criteria. Ik keek enerzijds naar het onderwerp, namelijk video's waarin Geert Wilders het heeft over de Europese Unie, Brexit of een mogelijke Nexit, en anderzijds naar de datum van publicatie. Door filmpjes uit verschillende tijdsperiodes te analyseren, kan ik onderzoeken of er doorheen de voorbije jaren verschuivingen hebben plaatsgevonden in Wilders' discours rond de EU. Dat leidde tot tien filmpjes, die ik vervolgens transcribeerde met behulp van het programma ELAN. De transcripties zijn terug te vinden als bijlage bij deze masterproef.

In mijn analyse maak ik hier en daar ook gebruik van ander (tekst)materiaal. Zo verwijst ik o.m. naar het verkiezingsprogramma van de PVV, filmpjes die op andere Youtube-accounts zijn verschenen en toespraken die op de site van de PVV werden gepubliceerd. Dat materiaal dient echter vooral als aanvulling; mijn analyse is hoofdzakelijk gebaseerd op mijn transcripties van de gekozen video's.

4. Analyse

Ik heb mijn analyse opgedeeld in vier tijdsperiodes, meer bepaald de aanloop naar het Brexit-referendum (1), de periode kort na het referendum (2), de jaren 2017-2018 (3) en de aanloop naar 29 maart 2019, de dag waarop Brexit had moeten plaatsvinden (4). Op basis van die indeling kan ik onderzoeken of er een wisselwerking bestaat tussen Brexit en het discours van Geert Wilders, en welke verschuivingen zich hebben voorgedaan in zijn discours over de Europese Unie. Alle transcripties zijn terug te vinden als bijlage bij deze masterproef. Bij elk analyseonderdeel geef ik duidelijk aan welke videoboodschappen ik bespreek, en waar nodig citeer ik passages uit mijn transcripties.

4.1 Aanloop naar het Brexit-referendum

In de periode tussen de oprichting van het Youtube-account in 2010 en het Brexit-referendum in juni 2016 werden er in totaal 63 video's gepubliceerd. In maar liefst zestien filmpjes wordt er over de Europese Unie gesproken, uitsluitend in negatieve zin. De andere video's zijn o.m. toespraken van Geert Wilders in de Tweede Kamer naar aanleiding van de terreuraanslagen in Parijs en Brussel, pleidooien tegen de volgens hem toenemende islamisering en campagne filmpjes. In dit onderdeel analyseer ik de zes videoboodschappen waarin de EU het prominentst aan bod komt. Een overzicht:

- Bijlage 1: Transcriptie "PVV Verkiezingsfilm TK2012"
(16/07/2012)
- Bijlage 2: Transcriptie "Geert Wilders videoboodschap 10 januari 2014"
(10/01/2014)
- Bijlage 3: Transcriptie "Geert Wilders 2^e videoboodschap: 'Kiezen voor banen is kiezen voor Nederland"
(23/01/2014)
- Bijlage 4: Transcriptie "Geert Wilders over NExit"
(06/02/2014)
- Bijlage 5: Transcriptie "Videoboodschap Geert Wilders – Nederland gaat voor goud"
(24/02/2014)
- Bijlage 6: Transcriptie "GEERT WILDERS: NEDERLAND BEVRIJDEN"
(29/10/2014)

Alle filmpjes duren om en bij de drie minuten en brengen enkel Geert Wilders in beeld. Ik zal niet iedere videoboodschap apart analyseren, maar in de plaats een overzicht geven van de inhoud, Wilders' discursieve strategieën en de taalkundige middelen die hij hanteert. Enkele voorbeelden van zulke middelen zijn terug te vinden in de tabel op p. 30-31.

4.1.1 Inhoudsanalyse

In een inhoudsanalyse worden beknopt de belangrijkste thema's in kaart gebracht, waarbij ook de context niet uit het oog verloren mag worden. De zes videoboodschappen zijn hoofdzakelijk een pleidooi voor Nexit, een Nederlands vertrek uit de Europese Unie. Dat hoofdthema wordt ondersteund door een aantal terugkerende subthema's, zoals de angst voor islamisering en het behoud van soevereiniteit. Die subthema's dienen om Wilders' voorstel om uit de EU te stappen te legitimeren.

Ieder filmpje is op dezelfde manier opgebouwd en herhaalt steeds dezelfde argumenten. Volgens Wilders neemt de islamisering hand over hand toe, maar de Europese Unie dwingt

Nederland om de grenzen open te houden. Ook op andere domeinen is Nederland zijn soevereiniteit verloren, zoals op financieel en monetair vlak. De gewone burger krijgt de rekening gepresenteerd, en met dat geld wordt vervolgens Zuid-Europa gespekt. Wilders waarschuwt vervolgens dat de EU nog verder wil gaan. De enige mogelijkheid die hij ziet om opnieuw lagere belastingen, minder immigratie, meer banen en een sterkere economie te bekomen, is een Nexit. Hij sluit zijn videoboodschappen dan ook steevast af met een expliciete oproep om voor PVV te stemmen, en dus voor een Nederlands vertrek uit de EU: "Uit de Europese Unie, uit de euro!" (PVVpers, 16 juli 2012), "Weg met de Europese Unie!" (PVVpers 10 januari 2014) en "Nederland is beter af zonder de Europese Unie. Leve het vrije Nederland!" (PVVpers, 6 februari 2014). Op Youtube circuleert er ook een video waarin Wilders een ster uit de Europese vlag knipt. Hiermee wil hij symbolisch de Nederlandse ster weghalen uit Brussel en teruggeven aan Nederland (Euronews 2014, 21 mei).

Vier van de zes videoboodschappen werden gepubliceerd in januari en februari 2014. Dat is geen toeval; op 22 mei 2014 vonden in Nederland de verkiezingen plaats voor het Europees Parlement. De PVV behaalde 13,2 procent van de stemmen en slaagde erin om haar vier zetels te behouden (Kiesraad s.d.). De PVV sloot zich aan bij de fractie van Europa van Naties en Vrijheid (ENV), een eurosceptische groep waartoe ook het Vlaams Belang, het Front National, de Lega Nord, de Vrijheidspartij van Oostenrijk en enkele leden van UKIP behoren. Na de verkiezingen werd Marcel de Graaff, politicus namens de PVV, bovendien co-voorzitter van die fractie. De Graaff (s.d.) verwoordt de visie van de ENV als volgt: "Wij willen een Europa van soevereine staten. [...] Onze Europese culturen, onze waarden en onze vrijheid worden bedreigd. Zij worden bedreigd door de verpletterende en dictatoriale macht van de Europese Unie. Zij worden bedreigd door massa-immigratie, door open grenzen, door de Euro: een 'one size fits none' munt. [...] Daarom moet er een andere samenwerking komen".

Geert Wilders trok dus naar de kiezer met een duidelijke boodschap: "Genoeg is genoeg. Weg met de Europese Unie!" (PVVpers, 10 januari 2014). In de vierde tijdsperiode van mijn analyse, "de aanloop naar 29 maart 2019", ga ik na of Wilders even stevig campagne heeft gevoerd voor de Europese verkiezingen van mei 2019. Had zijn campagne dezelfde inhoud, of is er een verschuiving opgetreden?

4.1.2 Discursieve strategieën

4.1.2.1 *Nomination*

Nomination gaat over de vraag hoe personen, objecten, processen en handelingen worden benoemd en welke taalkundige middelen daarbij worden ingezet (Wodak en Reisigl 2009:93). Daarbij valt meteen op dat Wilders heel negatieve bewoordingen gebruikt om de Europese Unie te omschrijven. Het is een “monster”, een “ramp voor Nederland”, een “superstaat” in wording waar enkel “zakkenvullers” werken. De link tussen de EU en geld legt Wilders overigens heel vaak in zijn videoboodschappen. In de zes filmpjes gebruikt hij in totaal negen keer het werkwoord “betalen” en zeven keer “kosten”. Ook creatievere synoniemen als “geld verschepen” en “miljarden naar het buitenland pompen” passeren de revue. Dat wordt in de eerste videoboodschap nog eens ondersteund door het geluid van een rinkelende kassa op de achtergrond. Het draagt bij aan de negatieve beeldvorming over de EU. “Mark Rutte helpt een supereurofiel om zijn zakken nog meer te vullen. En ondertussen klopt hij het geld uit uw zakken” (PVVpers, 23 januari 2014).

Wilders probeert door zijn woordkeuze te suggereren dat er zich boven de hoofden van de Nederlandse burgers een complot afspeelt. Hij begint zijn eerste videoboodschap met de waarschuwing “laat u niets wijsmaken”. Hij meent dat het gevaar van de islam wordt “ontkend” en dat we zijn “voorgelogen” over de Europese Unie. De “linkse politici” van het kabinet “spelen” intussen “mooi weer”. Wilders zelf presenteert zich tegelijkertijd als iemand die die leugens kan doorprikken en positioneert zich aan de kant van de Nederlandse burgers (cf. *infra, perspectivization*). Die impressie versterkt hij door werkwoorden als “bevrijden” en “de vrijheidsklok luiden”.

Opvallend is ook dat Geert Wilders vaak “Brussel” gebruikt als benaming voor de volledige Europese Unie. In de zes videoboodschappen komt dat in totaal 27 keer voor. Enkele voorbeelden:

“Brussel is niet onze vriend, Brussel heeft het niet goed met ons voor, Brussel bracht ons geen welvaart, maar absurde bezuinigingen en hogere belastingen.” (PVVpers, 10 januari 2014)

“Pas als Nederland zich bevrijdt van Brussel, kan onze economie weer groeien.”
(PVVpers, 23 januari 2014)

De twee citaten hierboven zijn voorbeelden van een *pars pro toto*, een stijfiguur waarbij een deel wordt benoemd om een geheel aan te duiden. Brussel staat voor het hele systeem waartegen Wilders zich verzet. Bovendien is het een stad die niet in Nederland ligt. Daardoor creëert Wilders een gevoel van afstand tussen zij die besturen en zij die bestuurd worden. De stijfiguur komt ook voor in omgekeerde vorm. Zo is “Nederland heeft nauwelijks nog iets te zeggen over haar eigen immigratie” (PVVpers, 16 juli 2012) een *totum pro parte*. In die zin wordt naar het deel (de Nederlandse politiek) verwezen door het geheel (Nederland) te gebruiken.

4.1.2.2 Predication

Predication bestudeert welke kenmerken, kwaliteiten en trekken worden toegekend aan sociale actoren, objecten, verschijnselen, gebeurtenissen en processen (Wodak en Reisigl 2009:93). We zien daarbij dezelfde opdeling die ook bij *nomination* werd gemaakt. Het europroject is “gruwelijk mislukt” en “ondemocratisch”, de eurocraten zijn “ongekozen” en leggen “snoeiharde, asociale” maatregelen op. Nederlanders, daarentegen, zijn “hardwerkend” en hebben een “schitterende” handelsgeest. Nexit kan ervoor zorgen dat Nederland weer “onbekommerd” kan groeien en zowel “veilig” als “welvarend” wordt.

Wilders creëert vaak herhalingsfiguren met de kwaliteiten en kenmerken die hij toekent:

“De btw gaat omhoog, het eigen risico omhoog, accijnzen omhoog.” (PVVpers, 16 juli 2012)

“En we zijn de controle kwijtgeraakt over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen begroting, onze eigen wetten.” (PVVpers, 10 januari 2014)

De parallel opgebouwde woordgroepen en de herhalingsfiguren accentueren zijn visie en zorgen voor een duidelijke structuur. De tekst krijgt daardoor een bepaald ritme, wat ervoor zorgt dat Wilders' boodschap beter blijft hangen bij de luisteraar. Op andere momenten creëert Wilders tegenstellingen met bijvoeglijke naamwoorden. Hij schetst een contrast tussen de situatie waarin Nederland op dat moment verkeert en de vooruitgang die Nexit zou kunnen brengen:

"[...]; die beseffen dat als we weer baas worden in eigen land, we een *sterkere* economie krijgen met *lagere* belastingen, met *meer* banen en *minder* immigranten." (PVVpers, 10 januari 2014, eigen cursivering)

"Een Nederland *zonder* islam, een Nederland *met* een toekomst." (PVVpers, 29 oktober 2014, eigen cursivering)

Andere taalkundige middelen die in deze discursieve strategie gebruikt kunnen worden, zijn metaforen, allusies en evocaties (d.i. het oproepen van beelden of gevoelens). In een van zijn videoboodschappen verwijst Wilders naar de Olympische Winterspelen van Sotsji, waar Nederland een record van 24 medailles behaalde. Door die gebeurtenis in herinnering te brengen, wekt Wilders gevoelens op van nationale trots en identiteit: "Na elke gouden medaille zagen we onze nationale driekleur en aanhoorden we ons volkslied. Een heerlijk gevoel voor elke Nederlander" (PVVpers, 24 februari 2014). Vervolgens haalt Wilders dat gebeuren uit zijn context en plaatst het in een nieuwe samenhang: "Als het afdragen van geld aan Brussel een Olympische sport was geweest, dan kreeg Nederland daar helaas óók goud voor" (PVVpers, 24 februari 2014). De Europese Unie wordt zo voorgesteld als een bedreiging voor de nationale identiteit. Wilders besluit zijn videoboodschap met een stukje beeldspraak: "Nederland moet ook als land voor goud gaan".

4.1.2.3 Argumentation

Argumentation onderzoekt welke argumenten of vormen van argumentatie worden gebruikt in het discours in kwestie (Wodak en Reisigl 2009:93). Het eerste wat opvalt, is dat Geert Wilders voornamelijk in slogans spreekt. "Geen eigen valuta meer, geen eigen immigratie-

beleid, geen onafhankelijkheid" (PVVpers, 16 juli 2012). Hij roept op om te stemmen voor Nexit, met als belangrijkste reden om terug controle te krijgen over de eigen grenzen en het eigen financieel beleid. Hij onderbouwt zijn standpunten echter nauwelijks. Zo meent Wilders dat de Europese Unie "veel te veel geld" uitgeeft, statistieken vervalste en "heel veel ambtenaren" heeft (PVVpers, 16 juli 2012). Op de vraag hoe groot het jaarlijkse budget van de EU precies is, waar dat geld heen gaat, hoeveel procent van het budget terug naar de lidstaten gaat, hoeveel ambtenaren er precies werken en welke statistieken de EU vervalste, wordt niet dieper ingegaan. Wilders' betoog is bovendien heel zwart-wit en bevat vaak valse dilemma's:

"Pas als Nederland zich bevrijdt van Brussel, kan onze economie weer groeien. Pas dan komen er weer banen voor Nederlanders." (PVVpers, 23 januari 2014)

"Op 22 mei zijn het verkiezingen. U kunt dan kiezen voor Brussel of voor Nederland. De PVV kiest voor Nederland." (PVVpers, 23 januari 2014)

In het eerste citaat ziet Wilders de EU als enige belemmering voor de Nederlandse economie en werkgelegenheid. In het tweede citaat wordt de luisteraar gedwongen om te kiezen tussen twee scenario's, terwijl er in werkelijkheid ook nog andere opties zijn.

Wilders levert doorgaans geen bewijs voor de stellingen die hij poneert. In een videoboodschap waarschuwt hij voor het gevaar van de islamisering door te zeggen dat "driekwart van de moslims in ons land (...) Syriëgangers hielden [vindt]. Zeventig procent vindt dat de islamitische shariawetten belangrijker zijn dan ónze wetten" (PVVpers, 29 oktober 2014). Waar die cijfers vandaan komen, wordt niet vermeld. Een uitzondering daarop is de vierde videoboodschap uit mijn analyse. Daarin gebruikt Wilders voor het eerst een concreet document om zijn visie op de EU inhoudelijk te staven. Hij verwijst namelijk naar een rapport dat gepubliceerd werd door Capital Economics, een Brits onderzoeksbureau, dat aantoont dat een Nexit extra groei en extra banen zou opleveren voor Nederland.

4.1.2.4 *Perspectivization*

Bij *perspectivization* wordt onderzocht vanuit welk perspectief de nominaties, toekenningen en argumenten geformuleerd worden (Wodak en Reisigl 2009:94). Geert Wilders begint vier van de zes videoboodschappen met de aanspreking: "Beste vrienden (van de vrijheid)". Daarmee is het meteen duidelijk dat hij niet alleen de kiezer aanspreekt, maar zich ook nadrukkelijk aan hun kant positioneert en hen centraal stelt. Wilders toont betrokkenheid met de Nederlandse burgers en gebruikt vaak de "wij"-vorm om zijn argumenten te formuleren: "Als we uit de Europese Unie stappen, zijn we weer de baas over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen economie" (PVVpers, 23 januari 2014). Bovendien probeert hij een gevoel van saamenhorigheid te creëren onder de Nederlanders, o.m. door zinnen als: "Laten we die kans grijpen, kiezen voor Nederland en van 2014 samen het jaar van de bevrijding maken" (PVVpers, 10 januari 2014).

Tegelijk schept hij afstand ten opzichte van drie groepen: de "eurocraten" in Brussel (1), immigranten (2) en de heersende politieke elite (3):

- (1) "Brussel is niet *onze* vriend, Brussel heeft het niet goed met *ons* voor, Brussel bracht *ons* geen welvaart, maar absurde bezuinigingen en hogere belastingen." (PVVpers, 10 januari 2014, eigen cursivering)
- (2) "We worden gedwongen de deur open te zetten voor honderdduizenden Roemenen, Bulgaren, Polen, Marokkanen, die vaak *onze* banen inpikken, van *onze* bijstand komen leven (...)." (PVVpers, 10 januari 2014, eigen cursivering)
- (3) "Linkse politici maken *ons* wijs dat de islam een religie van vrede is." (PVVpers, 29 oktober 2014, eigen cursivering)

Wilders zet zich af tegen de "zij"-groep, die hij verantwoordelijk houdt voor alle actuele problemen. Door zich dicht bij de kiezer te positioneren, wekt hij de indruk dat hij niet alleen óver de Nederlanders spreekt, maar ook namens hen het woord voert.

4.1.2.5 Intensification/mitigation

Intensification en *mitigation* gaan over de vraag of de uitingen geïntensiveerd of afgezwakt geformuleerd worden (Wodak en Reisigl 2009:94). Voor Wilders' discours valt die vraag eenvoudig te beantwoorden: hij formuleert heel extreem en maakt vaak gebruik van de hyperbool, de stijfiguur van de overdrijving. Zo wordt de Europese Unie omschreven als een "monster", dat bovendien "onverzadigbaar" is. Veel Nederlanders zien "hun banen verdampen als sneeuw voor de zon", "criminelen die jihad willen gaan voeren" lopen als "tijdbommen" door de straten en "het voortbestaan van (...) Nederland staat nu op het spel".

Hij wekt een gevoel van crisis op door de Europese Unie een "ramp voor Nederland" te noemen en daaraan toe te voegen dat het voor de EU "allemaal nog l ng niet ver genoeg" gaat. Zo kan hij enerzijds zijn eigen discours legitimeren, en zich anderzijds opwerpen als de held die Nederland wil bevrijden: "(...) de Partij voor de Vrijheid gaat daar keihard voor knokken en vechten" (PVVpers, 10 januari 2014). Wilders oppert dat Nederland na een vertrek uit de EU een mooie en betere toekomst tegemoet gaat. "En met uw hulp luiden we die dag de vrijheidsklok en laten we Nederland opnieuw juichen" (PVVpers, 24 februari 2014).

4.2 Reactie op het Brexit-referendum

Op 23 juni 2016 vond in het Verenigd Koninkrijk het Brexit-referendum plaats, waarbij zoals bekend een kleine meerderheid voor een vertrek uit de Europese Unie stemde. De volgende ochtend schreef Geert Wilders op Twitter: "Hoera voor de Britten! Nu is het onze beurt. Tijd voor een Nederlands referendum! #ByeByeEU" (Wilders, 24 juni 2016). Ook op de website van de PVV feliciteerde hij de Britten met hun zogenoemde "Independence Day" en hij drukte de wens uit om ook in Nederland een volksraadpleging te houden (Wilders 2016). In de rest van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, het orgaan dat de regering controleert en een belangrijke rol speelt bij de totstandkoming van wetten, was er minder animo voor een Nexit. Dat blijkt onder meer uit een Tweede Kamer-debat over Brexit, waaruit ik de inbreng van Geert Wilders in het vervolg van dit onderdeel zal analyseren.

Bijlage 7: Transcriptie "Inbreng Geert Wilders bij het debat over Brexit"
(27/06/2016)

Wilders' inbreng in het debat duurt 27 minuten. Zijn betoog wordt onderbroken door interrupties, nl. opmerkingen of vragen van andere Kamerleden. In het debat nemen ook Sybrand Buma (CDA), Jesse Klaver (GroenLinks), Alexander Pechtold (D66) en Halbe Zijlstra (VVD) het woord, maar in mijn analyse zal ik uitsluitend focussen op het discours van Geert Wilders.

4.2.1 Inhoudsanalyse

Wilders inbreng in het debat is in de eerste plaats een pleidooi om ook in Nederland een referendum te organiseren. De centrale thematiek van zijn betoog en de argumenten die hij aanhaalt, zijn overwegend dezelfde als die in de videoboodschappen van enkele jaren eerder. De belangrijkste twee subthema's zijn opnieuw het verzet tegen de islamisering en de strijd voor nationale soevereiniteit, vooral op vlak van begrotingsbeleid, monetair beleid en immigratiebeleid. Nieuw is wel dat hij niet alleen de Europese Unie verantwoordelijk houdt

voor alle actuele problemen, maar ook de politieke elite. De politici in Nederland zijn volgens Wilders "eurofiel" (cf. infra) en houden geen rekening met de mening van de gewone burger. Door "onbegrijpelijke keuzes" te maken en "miljarden euro's" uit te geven aan asielzoekers in plaats van aan binnenlandse problemen, keren mensen zich af van de Europese Unie en de Nederlandse politieke elite. De oplossing is volgens Wilders om terug te keren naar de soevereine natiestaat, want "zonder natiestaat geen democratie". "Dus wat moeten wij doen? Wij moeten d'r uit en het Britse voorbeeld volgen. Nederland zal d'r een stuk sterker op worden. (...) Ik zeg het hier tegen iedereen: Nederlanders verdienen ook een referendum" (PVVpers, 27 juni 2016). Kortom, in vergelijking met de videoboodschappen van enkele jaren eerder zijn er inhoudelijk nauwelijks verschuivingen op te merken in Wilders' discours.

4.2.2 Discursieve strategieën

4.2.2.1 *Nomination*

Wilders heeft opnieuw weinig goede woorden over voor de Europese Unie. Ook voor zijn collega's in de Kamer is hij hard. Na een interruptie van VVD-politicus Halbe Zijlstra hervat hij zijn betoog met de woorden: "Wat een enorm warhoofd is mijn collega van de VVD. Echt, er is geen touw aan vast te knopen" (PVVpers, 27 juni 2016). In de plaats neemt hij het op voor de "gewone burgers", voor "de gewone man en vrouw". Die woordgroep komt in zijn betoog maar liefst vijf keer voor, steeds in contrast met de "elite" of de "Junckers van deze wereld". Bovenal valt op hoe hij in zijn betoog speelt met werkwoorden. De herhalings- figuren zorgen ervoor dat Wilders' boodschap langer blijft hangen:

"(...) en door die keuzes niet te maken, *rennen* mensen *weg* van de Europese Unie, *rennen* mensen *weg* van politici als u, *rennen* mensen daarvan *weg*." (PVVpers, 27 juni 2016, eigen cursivering)

"Want ik zeg u, de bevolking *pikt* hun arrogantie *niet langer*, de bevolking *pikt* het *niet langer* dat zij worden genegeerd. Ze *pikken* het *niet langer* dat asielzoekers met miljoenen

tegelijk worden binnengelaten (...). Ze *pikken* het *niet meer* dat Griekenland miljarden heeft gekregen (...)." (PVVpers, 27 juni 2016, eigen cursivering)

Zoals uit het onderdeel "argumentation" (cf. infra) nog zal blijken, stelt Wilders de zaken op een sterk vereenvoudigde manier voor en gebruikt hij weinig argumenten (*logos*) om zijn betoog te onderbouwen. Wilders doet in de plaats een beroep op *pathos* door gevoelens van ontgoocheling en onvrede op te wekken. Daarnaast profileert hij zich ook als iemand die weet wat de kiezer wil, waardoor hij zijn geloofwaardigheid versterkt (*ethos*).

4.2.2.2 Predication

Om zijn visie over te dragen maakt Wilders gebruik van metaforen. Zo heeft hij het tijdens zijn debatinbreng twee keer over een "patriottische" of "patriottistische" lente:

"Die nieuwe lente, die patriottistische lente met nieuwe leiders en het herstel van nationale soevereiniteit, (...) dát is de toekomst." (PVVpers, 27 juni 2016)

"En die patriottische lente zal een zomer worden." (PVVpers, 27 juni 2016)

Wilders gebruikte de uitdrukking voor het eerst in januari 2016, op een bijeenkomst van nationaal-populistische partijen in Koblenz. Andere aanwezigen waren o.m. Marine Le Pen van het Front National en Frauke Petry van Alternative für Deutschland (AfD). Met "patriottische lente" bedoelt Wilders "een democratische en geweldloze politieke revolutie", waarbij "populistische partijen de macht overnemen" (Den Boon 2017). Het is dus een metafoor; net zoals de lente het seizoen is waarin de natuur opleeft, zo is de patriottische lente een periode waarin vaderlandsliefde, patriottisme, herleeft.

De twee adjectieven die het vaakst terugkeren in Wilders' betoog zijn "eurofiel" en "soverein". Nederland moet terug "soverein" worden, maar "eurofiel" politici staan dat in de weg. Dat eerste woord wordt vrij courant gebruikt, maar "eurofiel" is heel wat minder gangbaar. Volgens het *Woordenboek van neologismen* betekent het "aanhanger van de

Europese eenmaking" (De Coster 1999:218). De term heeft echter een negatieve connotatie; "eurofiel" komt bijna uitsluitend voor in het taalgebruik van eurosceptici. Dat blijkt ook uit de rest van zijn betoog. Wilders heeft het over het "almachtige" Brussel, waar politici "dik betaalde" baantjes hebben en "vuile" dealtjes sluiten.

Wat eveneens in het oog springt, zijn de parallel opgebouwde woordgroepen en herhalingsfiguren:

"De baas over hun eigen land, over hun eigen geld, hun eigen grenzen, hun eigen immigratiebeleid." (PVVpers, 27 juni 2016)

Dat doet denken aan Wilders' videoboodschappen van enkele jaren eerder:

"(...) de baas over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen economie." (PVVpers, 23 januari 2014)

"(...) de controle kwijtgeraakt over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen begroting, onze eigen wetten." (PVVpers, 10 januari 2014)

Door steeds dezelfde boodschap te herhalen in gedeeltelijk dezelfde verwoording hamert Wilders zijn visie er als het ware in.

4.2.2.3 Argumentation

Net als in de videoboodschappen verwijst Wilders naar het onderzoek van Capital Economics dat stelt dat een Nexit extra groei en extra banen zou opleveren. Wilders haalt vervolgens ook een peiling aan van het actualiteitenprogramma EenVandaag. Volgens die peiling zou 45% van de VVD-stemmers uit de Europese Unie willen stappen. Hij wil daarmee aantonen dat Nexit "een heel goed idee" is. Dat is echter een drogredenering, meer bepaald een *argumentum ad populum* of *argument van de meerderheid*. Dat veel mensen het eens zijn met Wilders' voorstel, bewijst nog niet dat het ook een verstandig idee is.

In tegenstelling tot in zijn videoboodschappen heeft Wilders wel een iets concreter voorstel klaar. Hij pleit voor een Europa van soevereine natiestaten die economisch samenwerken en vrijhandel drijven, maar in eerste instantie beslissingen nemen voor hun eigen land en volk. "Samenwerken waar het kan, maar als het gaat om ons geld, als het gaat om onze begroting, (...) als het gaat om wie we ons land binnenlaten en de islamisering, moeten we zélf weer de baas worden" (PVVpers, 27 juni 2016). Hij is voorstander van het Zwitserse model waarbij landen onderling vrijhandelsakkoorden sluiten, maar verder wel soeverein blijven. Tijdens de interrupties van andere Kamerleden vervalt Wilders echter in holle slogans en simplismen:

"Ik heb gezegd dat wij het geld voor asielzoekers aan de ouderenzorg kunnen besteden, en ik heb gezegd dat al dat geld dat wij nu in Brussel besteden aan ontwikkelingshulp, dat we dat ook zouden hebben kunnen besteden aan de politie of aan die helden in de zorg." (PVVpers, 27 juni 2016)

Wilders stelt de zaken op een te sterk vereenvoudigde wijze voor en gaat niet dieper in op de praktische haalbaarheid van zijn voorstellen.

4.2.2.4 *Perspectivization*

"Mevrouw de voorzitter, ik spreek niet voor Nigel Farage, ik ben ook niet Nigel Farage, ik ben Geert Wilders, ik ben de politiek leider van de PVV" (PVVpers, 27 juni 2016). Anders dan in de videoboodschappen spreekt Wilders hier niet de kiezer aan, maar de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In een debat spreken de Kamerleden elkaar namelijk niet rechtstreeks aan, maar ze richten zich tot de onpartijdige voorzitter. De gedachte daarachter is dat het debat op die manier zakelijk blijft en ordelijk verloopt ('Voorzitter Tweede Kamer' s.d.). Daarom gebruikt Wilders in zijn betoog overwegend de eerste persoon enkelvoud. Hij blijft zich wel positioneren aan de kant van de kiezer en beweert de wil van het volk te kennen: "Iedereen in Nederland, iedereen hier op de publieke tribune, iedereen in deze zaal, iedereen die nu televisiekijkt, weet dat zij de baas willen zijn over wie zij als gast in hun eigen huis laten, en ook wanneer die persoon moet vertrekken" (PVVpers, 27 juni 2016). Hij vervolgt zijn betoog met een vergelijking: "Wij zijn als mensen thuis die gedwongen worden een gast op te nemen en niet kunnen zeggen wanneer die gast moet gaan" (PVVpers,

27 juni 2016). Door hier in de “wij”-vorm te spreken, toont Wilders betrokkenheid met de kiezer.

Wilders schept opnieuw een contrast tussen Nederland enerzijds, en de Europese Unie (1), immigranten (2) en de politieke elite (3) anderzijds:

- (1) “Omdat u *een van die lieden* bent, eurofiel met multiculturele waanideeën.” (eigen cursivering)
- (2) “Ze pikken het niet langer dat asielzoekers met miljoenen tegelijk worden binnengelaten en dat daar miljarden euro’s voor worden uitgegeven in plaats van *onze eigen* ouderenzorg.” (eigen cursivering)
- (3) “(...) en dat is omdat *mensen zoals u* niet luisteren naar de gewone man op straat.” (PVVpers, 27 juni 2016, eigen cursivering)

Door uitspraken als “een van die lieden” of “mensen zoals u” neemt Wilders afstand van de personen tot wie hij zich wendt.

4.2.2.5 Intensification/mitigation

In het debat over Brexit formuleert Wilders heel extreem; hij laat geen ruimte voor nuance. Zo worden asielzoekers met “miljoenen tegelijk” binnengelaten, kosten ze Nederland “miljarden per jaar” en helpen ze de cultuur “om zeep”. Door de eurozone “verdamp” het pensioengeld in Nederland “iedere dag opnieuw” en is Nederland zijn soevereiniteit kwijtgeraakt op “duizend verschillende” beleidsdomeinen. Die overdrijvingen ondersteunen en rechtvaardigen Wilders’ pleidooi om ook in Nederland een referendum te organiseren.

Wilders gebruikt sporadisch ook verkleinwoorden om zijn politieke tegenstanders te smaden. Zo verwijt hij politici van “vuile deeltjes te sluiten met een dictator in Turkije” (PVVpers, 27 juni 2016).

4.3 Periode 2017-2018

In de jaren 2017 en 2018 werden er in totaal precies 100 video's gepubliceerd op het Youtube-kanaal van de PVV. De Europese Unie kwam in tien filmpjes ter sprake, variërend van een korte boodschap in een campagnespot ("Het kabinet Rutte III verkoopt Nederland uit aan Brussel") tot uitgebreide pleidooien in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In dit onderdeel analyseer ik twee toespraken van Geert Wilders. De eerste werd gehouden in 2017 tijdens het debat over de regeringsverklaring van het kabinet Rutte III, de tweede is Wilders' inbreng tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen (APB) van september 2018. De APB zijn vergaderingen waarin de Tweede Kamer discussieert over de plannen die de regering enkele maanden eerder heeft gepresenteerd. Er wordt vooral aandacht besteed aan sociaaleconomische onderwerpen, maar tegelijk zijn de vergaderingen ook een geschikt moment voor politieke partijen om zich te profileren. De APB worden live uitgezonden op televisie en uitgebreid becommentarieerd in de media. De onderlinge debatten worden dan ook vooral gebruikt om de kiezer te bereiken ('Algemene Politieke Beschouwingen' s.d.). Dat maakt ze tot een interessant onderwerp voor analyse.

Bijlage 8: Transcriptie "Inbreng Geert Wilders Debat Regeringsverklaring 2017"
(01/11/2017)

Bijlage 9: Transcriptie "APB 2018: Inbreng Geert Wilders 1^e termijn"
(19/09/2018)

De video's duren respectievelijk 1.41 uur en 1.11 uur. In mijn analyse zal ik vooral focussen op de fragmenten die specifiek over de Europese Unie gaan en op enkele interessante antwoorden die Wilders geeft op interrupties van andere Kamerleden.

4.3.1 Inhoudsanalyse

In het debat over de regeringsverklaring spreekt Wilders de 24 ministers en staatssecretarissen van het kabinet Rutte III aan. Hij meent dat Nederland zowel in een

politieke crisis als in een identiteits- en geloofwaardigheids crisis is beland. In extreme bewoordingen schetst hij hoe Nederland "te grabbel is gegooid" aan de islamisering. Vroeger "struikelde je niet over hoofddoekjes. Of etterende en sissende Marokkaantjes" (PVVpers, 1 november 2017), terwijl Nederland nu bijna "onherkenbaar" is geworden. Wilders noemt de Europese Unie de bondgenoot van die invasie en houdt vervolgens een pleidooi voor het herstel van de soevereine natiestaat. Verder in Wilders' debatinbreng komt de Europese Unie of het voorstel tot Nexit echter nauwelijks nog aan bod. In de plaats gaat het over het geld dat aan asielzoekers wordt gespendeerd, de terreuraanslagen en de toename van geweld en criminaliteit door moslims. In vergelijking met de videoboodschappen uit de periode 2012-2014 lijkt Wilders' focus te zijn verschoven naar islamisering.

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen van 2018 gaat Wilders voort op dezelfde weg. Hij hekelt de lastenverzwaringen en bezuinigingen van het kabinet, maar waarschuwt vooral voor de gevaren van de islamisering. "Nederland is Nederland niet meer" (PVVpers, 19 september 2018). Een van de maatregelen die hij voorstelt, is een vertrek uit de Europese Unie om zo weer een eigen immigratiebeleid te kunnen voeren. Wanneer CDA-politicus Sybrand Buma tijdens een interruptie vraagt hoe hij dat vertrek precies ziet, laat Wilders vallen dat hij geen harde Nexit nastreeft. Hij verduidelijkt dat hij van Nederland weer een soeverein land wil maken en "een groot voorstander van de Nexit" is (PVVpers, 19 september 2018), maar dat hij tegelijk nog steeds handelsverdragen wil afsluiten met de andere landen van Europa.

Zoals ik in het hoofdstuk 'Discussie' diepgaander zal bespreken, lijkt er zich in deze periode een kleine verschuiving voor te doen in Wilders' discours over de Europese Unie. In de videoboodschappen uit de periode 2012-2014 lag de focus op Nexit. Het Nederlandse EU-lidmaatschap was voor Wilders het probleem dat als eerste aangepakt moest worden, om vervolgens ook de islamisering te kunnen stoppen. In deze twee toespraken is de redenering omgedraaid. Wilders vindt dat "het bevrijden van Nederland van de islam prioriteit moet zijn" (PVVpers, 1 november 2017), en het verlaten van de EU is slechts een van de maatregelen die daartoe genomen moet worden. De Europese Unie heeft een minder centrale rol in Wilders' discours dan voorheen.

4.3.2 Discursieve strategieën

4.3.2.1 *Nomination*

De fragmenten waarin Wilders het wel nog heeft over de Europese Unie, zijn echter nog steeds weinig fraai. Hij noemt de EU een "groot politiek monster" en een "gedrocht" dat wordt geleid door "beroepsalcoholist Juncker" (PVVpers, 1 november 2017). Wilders vervolgt dat niemand die "junta" gekozen heeft. "Junta" is het Spaanse woord voor een vergadering of comité waarin politieke en militaire zaken besproken worden (Prisma 2014). Buiten de Spaanstalige wereld kent de term echter een negatieve connotatie en wordt het vooral gebruikt om militaire dictaturen aan te duiden die door een staatsgreep aan de macht zijn gekomen. Wilders probeert daarmee de democratische legitimiteit van de Europese Unie in vraag te stellen. Over de politieke elite in Nederland laat hij zich eveneens heel negatief uit. Wilders noemt hen "politiek correcte lafaards" die leven op "planeet Rutte" (PVVpers, 1 november 2017). Met die beeldspraak suggereert Wilders dat het kabinet geen voeling meer heeft met de gewone burger en niet weet wat er echt leeft in de samenleving. Op die manier kan Wilders zijn eigen geloofwaardigheid versterken (*ethos*).

4.3.2.2 *Predication*

In het debat over de regeringsverklaring houdt Geert Wilders zich niet in. Hij noemt de Europese Unie "totalitair" en "een demofobisch gedrocht vol met zakkenvullende eurocommissarissen" (PVVpers, 1 november 2017). "Demofobisch" is een neologisme dat Wilders zelf geïntroduceerd heeft. Hij doelt daarmee op volksvertegenwoordigers die bang zijn voor de mening van het volk en de kiezer daarom negeren. Die lafheid heeft volgens Wilders geleid tot een "multicriminele" samenleving, een ander neologisme. Doordat Nederland niet meer de baas is over zijn eigen grenzen, vindt er een "invasie" plaats van islamisering en geweld (PVVpers, 1 november 2017).

4.3.2.3 *Argumentation*

In Wilders' argumentatie zijn heel wat stijlfiguren en drogredeningen terug te vinden. In onderstaand citaat vallen maar liefst vier stijlfiguren te onderscheiden:

“Waarvoor hebben al die generaties gezwoegd, geploeterd en geleden? Waar hebben ook onze ouders met bloed, zweet en tranen voor gewerkt?” (PVVpers, 19 september 2018)

Wilders stelt twee retorische vragen, nl. vragen waar hij geen antwoord op verwacht. Het antwoord zit immers al in de vraag, en het is de bedoeling dat de luisteraar instemt met wat Wilders suggereert. De twee zinnen zijn ook een voorbeeld van parallelisme; ze zijn op dezelfde manier opgebouwd en hebben dezelfde onderliggende structuur. “Gezwoegd, geploeterd en geleden” is een enumeratie, een opsomming. Bovendien is het ook een drieslag, net zoals “bloed, zweet en tranen”. Al die stijffiguren hebben als doel om de overtuigingskracht van Wilders’ betoog te vergroten.

Een andere stijffiguur die Wilders vaak gebruikt, is de anafoor. Door woorden aan het begin van opeenvolgende zinnen of zinsdelen te herhalen, komt de boodschap sterker over. Een voorbeeld is: “Niemand heeft die junta gekozen. Niemand wil ze. Niemand kent ze” (PVVpers, 1 november 2017). Verder gebruikt Wilders beeldspraak om zijn betoog kracht bij te zetten. De Nederlanders zijn door het kabinet gebruikt als “melkkoe” en zijn “de sleutel van hun eigen voordeur” kwijt (PVVpers, 19 september 2018).

Om de geloofwaardigheid van de Europese Unie onderuit te halen, gebruikt Wilders meerdere keren een *argumentum ad hominem*. Zo staan de eurocommissarissen “onder leiding van de beroepsalcoholist Juncker” (PVVpers, 1 november 2017). Het is een drogreden op basis van *ethos*; door op de man te spelen, brengt Wilders zijn tegenstander in diskrediet.

4.3.2.4 *Perspectivization*

Wilders maakt opnieuw een afbakening tussen een “wij”-groep en een “zij”-groep:

“Maar er zijn meer keuzes waar *we* niets aan hebben. *Ze* gireren ieder jaar opnieuw 8 miljard euro naar Brussel. En volgend jaar, zo lezen *we* in de stukken, zelfs nog 300 miljoen meer.” (PVVpers, 19 september 2018, eigen cursivering)

Hoewel de PVV een van de grootste partijen is in de Nederlandse Tweede Kamer en in de periode 2010-2012 zelfs gedoogsteun gaf aan het Kabinet-Rutte I (Lucardie 2013), wil Geert Wilders zichzelf niet tot het establishment rekenen. Hij zet zich af van de heersende politieke elite en sympathiseert in de plaats met de kiezer door een inclusief “we” te gebruiken. Hij wil het opnemen voor “ons land”, “onze belangen” en “onze thuisbasis”.

4.3.2.5 Intensification/mitigation

Ook in de periode 2017-2018 blijft Wilders heel extreem formuleren. Wanneer CDA-politicus Sybrand Buma hem tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen vraagt hoe hij na alle chaos rond Brexit nog kan pleiten voor een Nederlands vertrek uit de EU, antwoordt Wilders: “En ik zeg u, als we dat niet doen en we laten half Afrika binnen, dan zijn we honderdduizend keer slechter af dan als Nederland de Europese Unie verlaat” (PVVpers, 19 september 2018). In zijn betoog tijdens het debat over de regeringsverklaring wekt hij een gevoel van crisis op door de Europese Unie een “superstaat” te noemen die toestaat dat “haat en geweld van een barbaarse cultuur” worden geïmporteerd naar Nederland. Op die manier kan Wilders zijn discours legitimeren en verregaande voorstellen zoals Nexit of het sluiten van de grenzen rechtvaardigen. Hij doet het namelijk om Nederland “voor de ondergang te behoeden” (PVVpers, 1 november 2017).

Zijn politieke tegenstanders en het beleid dat ze voeren, omschrijft hij daarentegen met verkleinwoorden. Mark Rutte en zijn “vriendjes” pompen volgens Wilders miljarden per jaar naar het buitenland, waardoor er voor de gewone Nederlander maar een “eurootje per dag” overblijft (PVVpers, 19 september 2018). Dat heeft een minachtend effect.

4.4 Aanloop naar 29 maart 2019

Tussen 1 januari 2019 en 29 maart 2019, de dag waarop Brexit had moeten plaatsvinden, werden er in totaal 41 video's gepubliceerd op het kanaal van de PVV. Het is dan ook zeer opvallend dat slechts één filmpje over Nexit gaat. In de andere video's wordt de Europese Unie geen enkele keer vernoemd. Onderwerpen die wel aan bod komen, zijn de islamisering, de versoepeling van het kinderpardon waardoor meer asielkinderen in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning, de hogere energierekening en het klimaatbeleid. Enkel op 29 maart – de datum is waarschijnlijk niet toevallig – werd er een korte video gepost met als titel "Weer baas over eigen land". Geert Wilders zelf komt niet in beeld en is ook niet aan het woord. In de plaats verschijnt de volgende tekst zin per zin op het scherm:

"Het aantal inwoners van Nederland groeit. Terwijl de bevolking met een Nederlandse achtergrond afneemt.. groeit de bevolking met een niet-westerse migratie-achtergrond exponentieel! Bevolkingsgroei 2018: bijna 7 op de 10 heeft een niet-westerse migratie achtergrond. Meer dan de helft van de mensen in de bijstand zijn niet-Westerse allochtonen. Dat kost 3 miljard euro per jaar. Dit moet anders. Dit kan anders. In mei gaan we weer naar de stembus voor het Europees Parlement. De PVV wil dat Nederland weer baas wordt over onze eigen grenzen. Baas over ons eigen land. Politieke beslissingen nemen in Den Haag, Niet in Brussel. Nederlands geld hoort hier te blijven. Besteden aan de Nederlander. Want daar hebben Nederlanders recht op!" (PVVpers, 29 maart 2019)

Overigens is het opmerkelijk hoeveel fouten er zijn geslopen in deze korte video. Zo wordt "niet-Westerse" de ene keer met, de andere keer zonder hoofdletter geschreven. Ook de schrijfwijze van "migratie-achtergrond" is niet consequent. Eerst krijgt het woord wel een koppelteken, de andere keer niet. Het beletselteken in de tweede zin heeft maar twee puntjes, en in een van de laatste zinnen krijgt 'niet' een hoofdletter na een komma. Tot slot is er in "De PVV wil dat Nederland weer baas wordt over onze eigen grenzen" een verkeerd bezittelijk voornaamwoord gebruikt.

4.4.1 Inhoudsanalyse

Het woord "Nexit" wordt niet expliciet vermeld, maar uitingen als "baas over ons eigen land" en "politieke beslissingen nemen in Den Haag, Niet in Brussel" doen vermoeden dat dat nog steeds het standpunt is van de PVV. Ook de subthema's blijven dezelfde; het gaat steevast over de strijd voor soevereiniteit en het verzet tegen de voortschrijdende islamisering van Nederland. Los daarvan lijkt er zich wel een verschuiving te hebben voorgedaan in Wilders' discours. Waar hij in de aanloop van de Europese verkiezingen van 2014 nog hevig campagne voerde en meerdere videoboodschappen publiceerde om op te roepen tot een Nexit, bleef het aan de vooravond van de verkiezingen van 2019 veel stiller. In het volgende hoofdstuk ga ik daar dieper op in en bespreek ik hoe Wilders' talige focus en strategieën zijn veranderd in de periode na het Brexit-referendum.

4.4.2 Discursieve strategieën

Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal voor dit onderdeel, bespreek ik niet iedere discursieve strategie apart. In plaats daarvan geef ik een overzicht van de belangrijkste taalkundige middelen.

In deze video formuleert Wilders minder extreem dan gewoonlijk. In plaats van negatieve bewoordingen te gebruiken, heeft hij het in neutrale termen over het "Europees Parlement" en "Brussel". Vrijwel de enige adjectieven die hij gebruikt, zijn "Nederlands", "eigen" en "niet-westers". Op die manier kan Wilders opnieuw een onderscheid maken tussen wie hij tot "ons eigen land" rekent en wie niet. De Nederlandse bevolking vat hij op als cultureel homogeen, en haar identiteit en belangen zijn onverenigbaar met die van andere groepen. Wilders vermijdt overbodige woorden en formuleert in heel korte, heldere zinnen. Op bepaalde momenten is het zelfs staccatostijl:

"Baas over ons eigen land. Politieke beslissingen nemen in Den Haag, Niet in Brussel. Nederlands geld hoort hier te blijven. Besteden aan de Nederlander." (PVVpers, 29 maart 2019)

Krachtige werkwoorden als “willen”, “moeten” en “recht hebben” creëren nog extra *sense of urgency*. Tot slot wordt de overtuigingskracht van Wilders’ boodschap vergroot door het gebruik van stijlfiguren, meer bepaald een parallelisme (1) en een chiasme (2):

(1) “Dit moet anders. Dit kan anders.”

(2) “Terwijl de bevolking met een Nederlandse achtergrond afneemt.. groeit de bevolking met een niet-westerse migratie-achtergrond exponentieel!” (PVVpers, 29 maart 2019)

Een chiasme is een kruisstelling: de overeenkomstige termen of thema’s van twee formuleringen worden in omgekeerde volgorde geplaatst. In het tweede citaat worden enerzijds “afneemt” en “groeit” aan elkaar gekoppeld, en anderzijds “de bevolking met een Nederlandse achtergrond” en “de bevolking met een niet-westerse migratie-achtergrond”.

5. Discussie

Het hoofdstuk "Discussie" bestaat uit twee luiken. Eerst bespreek ik de resultaten van mijn analyse, waarbij ik ook terugkoppel naar de literatuurstudie. In het tweede luik geef ik enkele aanzetten tot verder onderzoek.

5.1 Interpretatie van de onderzoeksresultaten

5.1.1 Wilders' taalgebruik

Om zijn discours over de EU vorm te geven, gebruikt Wilders heel wat talige middelen. Voor een groot deel zijn dat dezelfde als die welke hij ook op andere domeinen hanteert. Wilders formuleert zijn standpunten over de Europese Unie helder en toegankelijk; hij vermijdt wollig taalgebruik en komt meteen *to the point*. Dat zorgt ervoor dat Wilders' visie meteen duidelijk naar voren komt. Om de EU te omschrijven, gebruikt hij doorgaans heel negatieve bewoordingen, gaande van "ondemocratisch monster uit Brussel" tot "een gedrocht" dat wordt geleid door "beroepsalcoholist Juncker". Zijn taal is ontdaan van alle nuance. Om zijn betoog nog meer kracht bij te zetten, gebruikt Wilders aanzienlijk veel hyperbolen. Ook andere stijlfiguren, zoals herhalingsfiguren en parallellisme, passeren de revue.

Opvallend is ook dat Wilders' communicatie gebaseerd is op het onderscheid tussen een "wij"-groep en een "zij"-groep. De "wij"-groep, waartoe hij de Nederlandse burgers rekent,

wordt positief gekarakteriseerd. Daartegenover staat de “zij”-groep, de politieke elite in Brussel. Door gebruik te maken van een inclusief “wij” kan Wilders zich aan de kant van de kiezer positioneren en de indruk wekken dat hij hun belangen verdedigt en namens hen het woord voert.

5.1.2 Het eurosceptische discours van Wilders

Wilders’ discours vertoont daarnaast ook overeenkomsten met dat van de UK Independence Party. Net zoals Nigel Farage gebruikt Wilders vaak extreme bewoordingen om de Europese Unie te omschrijven. Enkele voorbeelden zijn “junta”, “ondemocratisch monster” en “totalitair”. Door de EU af te schilderen als een dystopische staat gekenmerkt door een gebrek aan vrijheden, kan Wilders zich profileren als de held die bereid is om Nederland te “bevrijden” van dat systeem. Net zoals UKIP een strikt onderscheid maakt tussen “us” (het VK) en “them” (de EU), bakent Wilders af wie hij wel en niet tot “ons” Nederland rekent. Volgens Wilders worden de nationale belangen van Nederland ondermijnd door de “superstaat” Europa, en de enige oplossing is een terugkeer naar de soevereine natiestaat. Door een gevoel van gevaar en bedreiging op te wekken, kan Wilders zijn verregaande voorstellen legitimeren. Net als Nigel Farage maakt Wilders dan ook vaak gebruik van *pathos*. Het doel is om de luisteraars in een zodanige gemoedsstemming te brengen dat ze hun oordeel baseren op de emoties die werden uitgelokt. Door herhaaldelijk het politieke establishment aan te vallen, kan Wilders zich vervolgens ook profileren als een betrouwbare en geschikte politicus om de belangen van het volk te verdedigen (*ethos*). Voorbeelden van *logos* zijn veel minder terug te vinden in Wilders’ toespraken.

5.1.3 Evolutie in Wilders’ discours

Tot slot onderzoek ik of er veranderingen merkbaar zijn in Wilders’ discours over de Europese Unie. In de eerste twee periodes van mijn analyse, nl. de aanloop naar het Brexit-referendum en de reactie erop, speelt Nexit een belangrijke rol. Het is de centrale thematiek van de video’s, en Wilders schrikt er niet voor terug om uitdrukkelijk “Weg met de Europese Unie”

(PVVpers, 10 januari 2014) te verkondigen. Mijn analyses van video's uit 2017 en 2018 laten echter al een lichte verschuiving zien. Wilders is nog steeds voorstander van een Nexit, maar tijdens het debat over de regeringsverklaring geeft hij aan dat "het bevrijden van Nederland van de islam prioriteit moet zijn" (PVVpers, 1 november 2017). De EU krijgt daardoor een minder prominente rol in Wilders' discours. In de aanloop naar 29 maart 2019 is die nieuwe tendens nog beter merkbaar. Hoewel de Europese verkiezingen voor de deur staan, publiceert Wilders maar een enkele korte video op het Youtube-kanaal van de PVV. Eind februari verscheen op de site van de PVV wel het verkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen van 2019. Het programma is een A4'tje lang en draait rond de volgende zes kernpunten (Wilders 2019):

1. Nederland op 1
2. Nederland weer soeverein
3. Nederland weer baas over eigen grenzen
4. Nederland weer baas over eigen geld
5. Nederland blijft van ons, de-islamiseren
6. Nederland uit de Europese superstaat, geen klimaathysterie

Het programma laat niets aan de verbeelding over. Geert Wilders pleit dus nog steeds voor een Nederlands vertrek uit de Europese Unie, maar in zijn communicatie is hij iets gematigder geworden. Hij heeft bovendien de focus verschoven naar andere thema's, zoals islamisering en sinds kort ook klimaat:

"Het klimaat is [...] bijna een religieus iets geworden. Je gelooft erin, maar de feiten wijzen op iets anders. De feiten laten zien dat de temperatuur van de aarde met nog geen graad is gestegen de afgelopen jaren. We zien dat niet de mens, maar dat de natuur voor 97% verantwoordelijk is voor de CO₂-uitstoot, en er zijn ook heel veel wetenschappers die zeggen dat CO₂ niet iets slechts is, maar dat dat juist hartstikke goed is, dat dat de aarde groen maakt." (PVVpers, 19 maart 2019)

Ook over die onderwerpen heeft Wilders een afwijkende en extreme mening.

5.2 Aanzet tot verder onderzoek

5.2.1 Forum voor Democratie

In mijn masterproef heb ik louter gefocust op het discours van Geert Wilders. In de Nederlandse politiek zijn er echter nog partijen die ijveren voor een vertrek uit de Europese Unie. Het bekendste voorbeeld is Forum voor Democratie. Opgericht als denktank in februari 2015 groeide het FvD in 2016 uit tot een politieke partij rond Thierry Baudet (Lucardie 2018). Baudet meent dat Nederland door falende elites in een politieke, morele en culturele crisis is beland. Een van de oorzaken van die crisis is "oikofobie", een belangrijk begrip in Baudets discours. Hij doelt daarmee op de angst voor het eigene, m.a.w. een hevige afkeer van de eigen geschiedenis en cultuur (Vossen 2017:256). Oikofobie manifesteert zich hoofdzakelijk op drie manieren: via een sterk cultuurrelativisme, een slap immigratiebeleid en het Europese project (Vossen 2017:256). De EU werd een van de mikpunten van Baudets kritiek, "omdat zij als een zielloze technocratische organisatie onverenigbaar is met de nationale rechtstaat en democratie" (Baudet 2012). Hij noemt de Europese Unie een "volstrekt ondemocratische moloch" (FvD s.d.) en wil een referendum over het Nederlandse EU-lidmaatschap.

Zowel Wilders als Baudet presenteren zich dus als hét alternatief op rechts, grotendeels op dezelfde thema's. Ze willen uit de Europese Unie, uit de eurozone en trekken de multiculturele samenleving sterk in twijfel. Vossen (2017:258) meent dan ook dat het Forum voor Democratie de voornaamste uitdager is geworden van een steeds meer geïsoleerde PVV. Een vergelijkend onderzoek naar hun discours en taalgebruik zou dus interessante resultaten kunnen opleveren. Vindt het discours van Baudet aansluiting bij dat van Wilders? Spreken ze hetzelfde kiespubliek aan, of net niet? Hoe proberen ze zich van elkaar te onderscheiden?

5.2.2 Europese Parlementsverkiezingen 2019

Tussen 23 en 26 mei 2019 trok Europa naar de stembus. Schmidt (2019) noemt het Europees Parlement zelf de grote winnaar, want de opkomst overtrof alle verwachtingen. Waar in 2014

amper 43% van de stemgerechtigde EU-burgers een stem uitbracht, steeg het percentage bij deze verkiezingen naar 51%. Dat wil echter niet zeggen dat euroscepticisme op de terugweg is; Schmidt (2019) voegt eraan toe dat een fors deel van de kiezers net gedreven werd door anti-EU-sentimenten. In Italië boekte het nationalistische Lega een flinke overwinning, en in Frankrijk werd het Front National opnieuw groter dan de lijst van Emmanuel Macron. Nederland stemde pro-Europa en Frans Timmermans stuwde de Partij van de Arbeid (PvdA) naar een uitstekend resultaat (Minten 2019). De PVV van Geert Wilders moest echter zwaar incasseren en is met slechts 3,5% van de stemmen de grote verliezer. De partij zakt terug van vier naar nul zetels en verdwijnt voorlopig uit de Europese politiek. Er is echter nog hoop voor de PVV: als de Britten eind oktober uit de Europese Unie stappen, krijgt Nederland drie extra zetels in het Europees Parlement. Eén daarvan zou naar de PVV gaan. De ochtend nadat de verkiezingsuitslagen bekend werden gemaakte, tweette Wilders:

“Nu geen, en na Brexit 1 zetel in EP. Teleurstellend resultaat. Gelukkig hebben onze vrienden in oa Italië, Frankrijk en Vlaanderen wel fors gewonnen. Gefeliciteerd Matteo, Marine en Tom! Ook de PVV zal terugkomen. We hebben de beste ideeën. Veel zin in! Aan de slag!” (Wilders, 27 mei 2019).

Wilders geeft de strijd dus nog niet op. Het zou daarom interessant zijn om Wilders' discours te analyseren in de aanloop naar de volgende Europese verkiezingen, of bij een eventuele terugkeer van de PVV in het Europees Parlement. Blijft Wilders op hetzelfde elan doorgaan, of vindt er nogmaals een verschuiving plaats in zijn discours? Veranderen zijn strategieën en woordgebruik? Blijft hij voorstander van een Nexit, of laat hij dat voorstel meer en meer naar de achtergrond verdwijnen?

6. Conclusie

Het doel van deze masterproef was om Wilders' discours over de Europese Unie te analyseren. Ik deelde mijn onderzoek op in drie deelvragen:

1. Welke talige middelen gebruikt Geert Wilders om zijn discours over de EU vorm te geven? Zijn dat dezelfde als die welke hij op andere domeinen hanteert?
2. Vertoont Wilders' discours overeenkomsten met dat van de UK Independence Party?
3. Zijn er veranderingen merkbaar in het discours van Wilders? Zijn zijn focus en talige strategieën veranderd na het Brexit-referendum? Bestaat er m.a.w. een wisselwerking tussen Brexit en het discours van Geert Wilders?

In tijden van groeiend euroscepticisme zijn die vragen zowel relevant als actueel. Om een antwoord te vinden, maakte ik gebruik van de discours-historische benadering van Ruth Wodak en Martin Reisigl. In de mate van het mogelijke volgde ik de acht stappen van een grondige discours-historische analyse. Na een literatuurstudie uit te voeren waarin ik de bestaande theorie in kaart bracht (1), verzamelde ik mijn materiaal (2). Dat deed ik door alle 263 video's op het Youtube-kanaal van de PVV te bekijken, en daaruit vervolgens de tien meest relevante filmpjes te selecteren. Vervolgens transcribeerde ik de opnames (3) en begon ik met een eerste verkenning van het materiaal, om zo mijn onderzoeksvraag verder te preciseren (4). Gelet op de beperkte omvang van deze masterproef was het niet mogelijk om eerst een kwalitatieve proefanalyse uit te voeren (5). Ik begon meteen met de gedetailleerde casestudy's (6), om die resultaten vervolgens te interpreteren (7). De laatste

stap, nl. de wetenschappelijke publicatie van de resultaten (8), is hier niet van toepassing. Mijn analyse toonde aan dat Wilders heel wat talige middelen gebruikt om zijn discours over de EU vorm te geven. Dat zijn in grote mate dezelfde als die welke hij ook op andere domeinen hanteert. Hij formuleert zijn standpunten helder en toegankelijk, omschrijft de Europese Unie met heel negatieve bewoordingen en zet zijn betoog nog extra kracht bij door hyperbolen en andere stijlfiguren. Wilders wil vooral een sfeer van crisis en bedreiging oproepen, om zo zijn extreme voorstellen te kunnen rechtvaardigen. Zijn discours vertoont ook overeenkomsten met dat van de UK Independence Party, en dan vooral de manier waarop beide partijen het onderscheid maken tussen "wij" en "zij", tussen wie wel en wie niet tot hun land behoort. Doorheen de jaren, en dan vooral na het Brexit-referendum, begon er een verschuiving plaats te vinden in Wilders' discours. Waar hij eerst nog voluit opriep tot Nexit, focust Wilders nu meer op thema's als islamisering en klimaat. Een Nederlands vertrek uit de Europese Unie staat wel nog altijd opgenomen in het PVV-verkiezingsprogramma. Wilders lijkt dus vooral in zijn communicatie voorzichtiger te zijn geworden.

Bibliografie

- 'Algemene Politieke Beschouwingen' (s.d.). Geraadpleegd op 20 maart 2019 via <https://historiek.net/algemene-politieke-beschouwingen-tweede-kamer/82972/>
- Anbeek, E. (2017). 'Metaforen in het politiek debat over het asielbeleid'. Geraadpleegd op 11 april 2019 via <https://tekstblad.nl/nieuws/metaforen-in-het-politiek-debat-over-het-asielbeleid>
- Bakker, P. & P. Vasterman (2013). 'Wilders en de media. Meta-analyse van 41 artikelen, theses, rapporten, boeken en hoofdstukken'. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 41 (1), 82-98.
- Baudet, T. (2012). *De aanval op de natiestaat*. Amsterdam: Bert Bakker.
- BBC News (2019). 'Brexit: UK and EU agree delay to 31 October'. Geraadpleegd op 11 mei 2019 via <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47889404>
- Boffey, D. (2017). 'Rising Euroscepticism poses existential threat to EU'. Geraadpleegd op 13 mei 2019 via <https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/03/brexit-has-put-other-leaders-off-wanting-to-leave-says-ec-vice-president>
- Bokestael, M. (2017). 'Wat Geert Wilders' "Klare Taal" ons leert over zijn wereldbeeld'. *MO**, maart 2017.
- Cap, P. (2016). 'Immigration and anti-migration discourses: the early rhetoric of Brexit'. In: Cap, P. (red.), *The language of fear. Communicating threat in public discourse*. London: Palgrave Macmillan, 67-79.
- Cap, P. (2019). 'Britain is full to bursting point! Immigration themes in the UKIP Brexit discourse'. In: Koller, V., S. Kopf & M. Miglbauer (reds.), *Discourses of Brexit*. New York: Routledge, 69-85.

- Chilton, P. (2004). *Analysing political discourse: theory and practice*. Londen: Routledge.
- Copsey, N. & T. Haughton (2014). 'Farewell Britannia? Issue capture and the politics of David Cameron's 2013 EU referendum pledge'. *Journal of Common Market Studies* 52, 74-89.
- Crines, A. & T. Heppell (2017). 'Rhetorical style and issue emphasis within the conference speeches of UKIP's Nigel Farage 2010-2014'. *British Politics* 12 (2), 231-249.
- De Bruijn, R. (2018). '*Sluit de grenzen voor het importvolk!*' Een argumentatief en taalkundig-stilistisch onderzoek naar het als exclusionair gepercipieerde taalgebruik van Geert Wilders [masterproef]. Leiden: Universiteit Leiden.
- De Coster, M. (1999). *Woordenboek van neologismen: 25 jaar taalaanwinsten*. Amsterdam: Uitgeverij Contact.
- De Graaff, M. (s.d.). 'Een woord van Marcel de Graaff, co-voorzitter'. Geraadpleegd op 18 maart 2019 via https://www.enf.eu/?page_id=929
- De Landtsheer, C., L. Kalkhoven & L. Broen (2011). 'De beeldspraak van Geert Wilders, een tsunami over Nederland?'. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 39 (4), 6-21.
- Den Boon, T. (2017). 'Is Wilders' patriottische lente eigenlijk wel zo'n doordachte term?'. Geraadpleegd op 16 februari 2019 via <https://www.trouw.nl/home/is-wilders-patriottische-lente-eigenlijk-wel-zo-n-weldoordachte-term--a7981931/>
- Dunmire, P.L. (2011). *Projecting the future through political discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Empowering the people (2010). Geraadpleegd op 19 april 2019 via https://lexically.net/downloads/elections/2010_election/UKIP.txt
- EU Monitor (2014). 'Eurosceptis'. Geraadpleegd op 13 mei 2019 via <https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vidwkj9xm5lk>
- Euronews (2014, 21 mei). *Going Dutch: Geert Wilders cuts star out of EU flag* [video]. Geraadpleegd op 6 december 2014 via <https://www.youtube.com/watch?v=VGLwDoRP9cQ>
- Fairclough, N. & R. Wodak (1997). 'Critical discourse analysis'. In: Van Dijk, T.A. (red.), *Introduction to discourse analysis*. Londen: SAGE Publications, 258-284.
- Fairclough, N. (2009). 'A dialectical relational approach to critical discourse analysis in social research'. In: Wodak, R. & M. Meyer (reds.), *Methods of critical discourse analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 162-186.

- Ford, R. & M. Goodwin (2014). *Revolt on the right: explaining support for the radical right in Britain*. Londen: Routledge.
- FvD (s.d.). 'Europese Unie'. Geraadpleegd op 20 mei 2019 via <https://forumvoordemocratie.nl/standpunten/europese-unie>
- Geurtsen, K. (2010). 'De PVV-dagboeken: september 2009'. Geraadpleegd op 15 april 2019 via <https://www.hpdetijd.nl/2010-01-13/de-pvv-dagboeken-undercover-bij-de-partij-van-wilders/>
- Gietel-Basten, S. (2016). 'Why Brexit? The toxic mix of immigration and austerity'. *Population and Development Review* 42 (4), 673-680.
- Goodwin, M. & C. Milazzo (2017). 'Taking back control? Investigating the role of immigration in the 2016 vote for Brexit'. *The British Journal of Politics and International Relations* 19 (3), 450-464.
- Greven, T. (2016). 'The rise of right-wing populism in Europe and the United States: A comparative perspective'. Geraadpleegd op 19 april 2019 via <https://library.fes.de/pdf-files/id/12892.pdf>
- Habermas, J. (1977). *Erkenntnis und Interesse*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Hawkins, B. (2015). 'Fantasies of subjugation: a discourse theoretical account of British policy on the European Union'. *Critical Policy Studies* 9 (2), 139-157.
- Hobolt, S. (2016). 'The Brexit vote: a divided nation, a divided continent'. *Journal of European Public Policy* 23 (9), 1259-1277.
- Jagers, J. & S. Walgrave (2007). 'Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium'. *European Journal of Political Research* 46, 319-345.
- Keating, J. (2011). 'Fear of a German Europe'. *Foreign Policy* [Online]. Geraadpleegd op 21 april 2019 via <https://foreignpolicy.com/2011/11/21/fear-of-a-german-europe/>
- Kelsey, D. (2016). 'Hero mythology and right-wing populism: a discourse-mythological case study of Nigel Farage in the Mail Online'. *Journalism Studies* 17 (8), 971-988.
- Kiesraad (s.d.). 'Uitslaghistorie PVV'. Geraadpleegd op 18 maart 2019 via <https://www.verkiezingsuitslagen.nl/partij/pvv-partij-voor-de-vrijheid>
- Kuitenbrouwer, J. (2010). *De woorden van Wilders en hoe ze werken*. Amsterdam: De Bezige Bij.

- Lakoff, G. & M. Johnson (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lucardie, P. (2013). 'PVV partijgeschiedenis'. Geraadpleegd op 10 april 2019 via <https://dnpp.nl/node/1274>
- Lucardie, P. (2018). 'Forum voor Democratie partijgeschiedenis'. Geraadpleegd op 14 mei 2019 via <https://dnpp.nl/node/1914>
- MacMillan, C. (2016). 'The European Union as a totalitarian nightmare: dystopian visions in the discourse of the UK Independence Party (UKIP)'. *Romanian Journal of English Studies* 13 (1), 158-165.
- Minten, D. (2019). 'Nederland stemt pro Europa'. Geraadpleegd op 27 mei 2019 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20190523_04420218
- Montesano Montessori, N., H. Schuman & R. De Lange (2012). *Kritische discoursanalyse. De macht en kracht van taal en tekst*. Brussel: Academic & Scientific Publishers.
- Mulder, N. (2009). *Knettergekke ministers en ruggengraten van slagroom. Het gebruik van emotieopwekkende retorische middelen door Geert Wilders* [masterproef]. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Musch, M. & H. Vos (2016). 'The low countries: growing apart: Belgium and the Netherlands and their attitudes to the European Union'. In: Devoldere, L. (red.), *The Low Countries: Yearbook 2016*. Brugge: Ons Erfdeel, 218-225.
- Orwell, G. (1946). 'Politics and the English language'. In: Orwell, S. & I. Angos (reds.), *The collected essays, journalism and letters of George Orwell*. New York: Harcourt, 127-140.
- Policies for the People (2018). Geraadpleegd op 18 april 2019 via https://www.ukip.org/pdf/UKIP_Manifesto_Sept_2018.pdf
- Prisma handwoordenboek (2014) = M. Hofman. *Prisma handwoordenboek Nederlands* (5de ed.). Antwerpen: Het Spectrum.
- PVVpers (2012, 16 juli). *PVV Verkiezingsfilm TK2012* [video]. Geraadpleegd op 5 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=O2n3uQpurTE>
- PVVpers (2014, 10 januari). *Geert Wilders videoboodschap 10 januari 2014* [video]. Geraadpleegd op 5 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=aK3jF-xjiaM>
- PVVpers (2014, 23 januari). *Geert Wilders 2^e videoboodschap: "Kiezen voor banen is kiezen voor Nederland"* [video]. Geraadpleegd op 5 december 2018 via https://www.youtube.com/watch?v=Slzs_icM7jE

- PVVpers (2014, 6 februari). *Geert Wilders over NExit* [video]. Geraadpleegd op 6 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=ME-6Veg2YCo>
- PVVpers (2014, 24 februari). *Videoboodschap Geert Wilders – Nederland gaat voor goud* [video]. Geraadpleegd op 6 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=Ry3OGQa7Y4A>
- PVVpers (2014, 29 oktober). *GEERT WILDERS: NEDERLAND BEVRIJDEN* [video]. Geraadpleegd op 7 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=XJkMIL3p-hk>
- PVVpers (2016, 27 juni). *Inbreng Geert Wilders bij het debat over Brexit (27-06-016)* [video]. Geraadpleegd op 8 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=W2bIMgcymzl>
- PVVpers (2017, 1 november). *Inbreng Geert Wilders Debat Regeringsverklaring 2017* [video]. Geraadpleegd op 9 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=ktHGFaGp1U>
- PVVpers (2018, 19 september). *APB 2018: Inbreng Geert Wilders 1^e termijn* [video]. Geraadpleegd op 10 december 2018 via <https://www.youtube.com/watch?v=gL8c32Twtuc>
- PVVpers (2019, 19 maart). *Klimaatreligie – laten we ons geld op een betere manier besteden!* [video]. Geraadpleegd op 30 maart 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=ocq9-aXeSaQ>
- PVVpers (2019, 29 maart). *Weer baas over ons eigen land* [video]. Geraadpleegd op 30 maart 2019 via https://www.youtube.com/watch?v=wp7i_e09h74
- Renckens, E. (2010). 'Een kijkje in de trukendoos van de taaltovenaar. Waarom Wilders' woorden werken'. Geraadpleegd op 11 februari 2019 via <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/een-kijkje-in-de-trukendoos-van-de-taaltovenaar/>
- RTL Nieuws (2014). 'PVV meest eurosceptische partij van Europa'. Geraadpleegd op 25 november 2018 via <https://www.rtlnieuws.nl/node/1870406>
- Schellens, P.J. & M. Steehouder (2008). *Tekstanalyse: methoden en toepassingen*. Assen: Van Gorcum.
- Schmidt, V. (2012). 'European member state elites' diverging visions of the European Union: Diverging differently since the economic crisis and the Libyan intervention?'. *Journal of European Integration* 34 (2), 169-190.

- Schmidt, C. (2019). 'Europese verkiezingen: resultaten, analyses en de échte winnaar'. Geraadpleegd op 27 mei 2019 via <https://www.trouw.nl/democratie/europese-verkiezingen-resultaten-analyses-en-de-echte-winnaar~a91c7bdc/>
- Speksnijder, C. (2015). 'Hoe Wilders' taalgebruik bijdraagt aan zijn boodschap'. *De Volkskrant*, 15 april 2015.
- Van Grieken, R., J. De Jong & D. Piras (2015). 'Toelichting jury Debatprijs 2015'. Geraadpleegd op 11 april 2019 via <https://debatinstituut.nl/bibliotheek/analyses/item/toelichting-jury-debatprijs-2015>
- Van Leeuwen, M. (2009a). 'Clear vs. woolly language use in political speeches: the case of the controversial Dutch politician Geert Wilders'. *Proceedings of the Annual Conference of the Poetics and Linguistics Association*, 1-13.
- Van Leeuwen, M. (2009b). 'Het hoofdzinnenbeleid van Wilders. Over de stijl van Geert Wilders en Ella Vogelaar'. *Tekstblad* 2, 6-11.
- Van Leeuwen, M. (2015a). *Stijl en politiek. Een taalkundig-stilistische benadering van Nederlandse parlementaire toespraken* [doctoraat]. Utrecht: LOT Publications.
- Van Leeuwen, M. (2015b). 'Taalkundig-stilistische analyse: de casus Wilders/Pechtold'. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 37 (1), 33-78.
- Van Leeuwen, M. (2016). 'Man van het volk. Stijl en imago van Geert Wilders'. *Tekstblad* 22 (2), 6-11.
- Virdee, S. & B. McGeever (2018). 'Racism, crisis, Brexit'. *Ethnic and racial studies* 41 (10), 1802-1819.
- 'Voorzitter Tweede Kamer' (s.d.). Geraadpleegd op 19 maart 2019 via https://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wt4/voorzitter_tweede_kamer
- Vossen, K. (2009). 'Hoe populistisch zijn Geert Wilders en Rita Verdonk? Verschillen en overeenkomsten in optreden en discours van twee politici'. *Res Publica* 51 (4), 437-465.
- Vossen, K. (2017). 'Een paradijs voor partijen. Nederland en zijn kleine partijen'. In: Wielenga, F., C. van Baalen & M. Wilp (reds.), *Een versplinterd landschap. Bijdragen over de geschiedenis en actualiteit van Nederlandse politieke partijen*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 245-258.
- Waterfield, B. (2014). 'Merkel backs call for EU school lessons to counter growing Euro-scepticism'. Geraadpleegd op 21 april 2019 via

- <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/10683766/Merkel-backs-call-for-EU-school-lessons-to-counter-growing-Euro-scepticism.html>
- Wilders, G. (2005). 'Onafhankelijkheidsverklaring'. Geraadpleegd op 10 mei 2019 via <https://www.pvv.nl/index.php/component/content/article/30-publicaties/684-onafhankelijkheidsverklaring>
- Wodak, R. (2003). 'Populist discourses. The rhetoric of exclusion in written genres'. *Document Design* 4 (2), 132-148.
- Wodak, R. (2004). 'Critical discourse analysis'. In: Seale, C., G. Gobo, J. Gubrium & D. Silverman (reds.), *Qualitative research practice*. Londen: SAGE Publications, 197-212.
- Wilders, G. [geertwilderspvv] (2016, 24 juni). 'Hoera voor de Britten!' [tweet]. Geraadpleegd op 8 december 2018 via twitter.com/geertwilderspvv/status/746196707361185794
- Wilders, G. (2016). 'PVV feliciteert Britten met Independence Day'. Geraadpleegd op 8 december 2018 via <https://www.pvv.nl/index.php/36-fj-related/geert-wilders/9201-pvv-feliciteert-britten-met-independence-day.html>
- Wilders, G. (2017). 'Inbreng Geert Wilders debat Regeringsverklaring'. Geraadpleegd op 11 december 2018 via <https://www.pvv.nl/36-fj-related/geert-wilders/9640-inbreng-geert-wilders-debat-regeringsverklaring.html>
- Wilders, G. (2018). 'Inbreng Geert Wilders APB 2018'. Geraadpleegd op 11 december 2018 via <https://www.pvv.nl/36-fj-related/geert-wilders/9832-inbreng-geert-wilders-apb-2018.html>
- Wilders, G. [geertwilderspvv] (2019, 27 mei). 'Nu geen, en na Brexit 1 zetel in EP' [tweet]. Geraadpleegd op 27 mei 2019 via <https://twitter.com/geertwilderspvv/status/1132897132040654848>
- Wilders, G. (2019). 'Verkiezingsprogramma Europees Parlement 2019'. Geraadpleegd op 10 april 2019 via https://www.pvv.nl/images/M_images/PVV2019.pdf
- Wodak, R. & M. Meyer (2009). 'Critical discourse analysis: history, agenda, theory and methodology'. In: Wodak, R. & M. Meyer (reds.), *Methods of critical discourse analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 1-33.
- Wodak, R. & M. Reisigl (2009). 'The discourse-historical approach (DHA)'. In: Wodak, R. & M. Meyer (reds.), *Methods of critical discourse analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 87-121.

- Wodak, R. (2011). *The discourse of politics in action: politics as usual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (2015). 'Critical discourse analysis, discourse-historical approach'. In: Tracy, K., C. Illie & T. Sandel (eds.), *The international encyclopedia of language and social interaction*. Hoboken: John Wiley & Sons, 1-14.
- Wodak, R. (2016). 'We have the character of an island nation. A discourse-historical analysis of David Cameron's "Bloomberg Speech" on the European Union'. In: Horan, G. & M. Kranert (eds.), *Doing politics: discursivity, performativity and mediation in political discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 27-58.
- Young, L. & B. Fitzgerald (2006). *The power of language: how discourse influences society*. Sheffield: Equinox Publishing.

Bijlagen

Bijlage 1: "PVV Verkiezingsfilm TK2012" (16/07/2012)

Geert Wilders Laat u niets wijsmaken. Deze verkiezingen gaan maar over één ding.
TC 00:00:00.590 - 00:00:04.820

[Achtergrond] [gezwollen muziek]
TC 00:00:05.051 – 00:00:11.987

Geert Wilders De Europese Unie. Wie gelooft er nog in? We moeten miljarden betalen voor Griekenland, het geeft veel te veel geld uit, vervalste statistieken, heel veel ambtenaren. Nu heeft Spanje onze hulp nodig, net als Portugal en Cyprus. En straks misschien Italië. Failliete banken, failliete landen, ú mag betalen. Op Schiphol arriveren vliegtuigladings nieuwe, kansloze allochtonen. Nederland heeft nauwelijks nog iets te zeggen over haar eigen immigratie. Brussel is de baas over onze grenzen en Rutte steunt dat. Er is al te veel islam in Nederland. Genoeg is genoeg. De islamisering neemt hand over hand toe, dankzij de Europese Unie die ons dwingt de grenzen open te houden. De massa-immigratie kost ons per jaar minstens zeven miljard euro. Kunduz volgt de Brusselse dictaten altijd stipt op. De burger moet betalen. Onze koopkracht krijgt een dreun. De btw gaat omhoog, het eigen risico omhoog, accijnzen omhoog. Onze ouderen gaan betalen voor hun rollator. En dat alles om Zuid-Europa te kunnen spekken. Wie de auto pakt of de trein is de pineut, met de forensentaks. De harde werker in de file kost dat al snel een paar honderd euro per maand. Dank je wel, VVD! Maar het kan nog veel erger. Brussel wil ook de baas zijn over onze pensioenen, over de hypotheek-renteaftrek, over onze uitkeringen. In Brussel zijn ze maar wat blij met Mark Rutte. De ongekozen eurocraten kunnen altijd op hem rekenen. Hij tekent blind elke blanco cheque.

TC 00:00:12.012 - 00:02:07.600

[Achtergrond] [kassageluid]

TC 00:02:07.630 - 00:02:08.604

Geert Wilders Hup, daar gaat weer een miljard! Nederland is de grootste nettobetaler van Europa. Kosten: zeven miljard euro per jaar. Maar het europroject is inmiddels gruwelijk mislukt. De euro is geen geld, de euro kóst ons geld. De Europese Unie is een ramp voor Nederland. Geen eigen valuta meer, geen eigen immigratiebeleid, geen onafhankelijkheid. Maar wel miljarden moeten betalen aan failliete landen en failliete banken. Op 12 september stemmen we over Brussel. Alleen de Partij voor de Vrijheid zegt: "Uit de Europese Unie, uit de euro!"

TC 00:02:08.024 - 00:02:53.555

Bijlage 2:

“Geert Wilders videoboodschap 10 januari 2014” (10/01/2014)

Geert Wilders

Beste vrienden,

De Europese Unie, dat ondemocratische monster uit Brussel, is onverzadigbaar. Het voortbestaan van ons mooie Nederland staat nu op het spel. Nederland heeft de afgelopen jaren miljarden betaald aan Zuid-Europa. En we zijn de controle kwijtgeraakt over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen begroting, onze eigen wetten. We worden gedwongen de deur open te zetten voor honderdduizenden Roemenen, Bulgaren, Polen, Marokkanen, die vaak onze banen inpikken, van onze bijstand komen leven en overlast en criminaliteit veroorzaken. Maar voor de Europese Unie gaat dat allemaal nog lang niet ver genoeg. Eerder deze week verklaarde de christen-democratische Eurocommissaris, Viviane Reding, dat de Europese Unie een Verenigde Staten van Europa moet worden, met de Europese Commissie als nieuwe regering. En ook Guy Verhofstadt, de leider van de Europese liberalen, de grote vriend van Mark Rutte, wil dat Nederland een provincie wordt van een Europese superstaat. En elk jaar betalen we al als Nederland netto vier miljard euro aan Brussel. Dat is elf miljoen euro per dag, honderddertig euro per seconde. Geld dat we nooit meer terugzien. De zakkenvullers in Brussel leven op grote voet met óns, met úw belastinggeld. Het kabinet wil door op deze heilloze weg. Maar de meerderheid van de Nederlanders heeft er schoon genoeg van; die beseffen dat als we weer baas worden in eigen land, we een sterkere economie krijgen met lagere belastingen, met meer banen en minder immigranten. Brussel is niet onze vriend, Brussel heeft het niet goed met ons voor, Brussel bracht ons geen welvaart, maar absurde bezuinigingen en hogere belastingen. Maar hier, vrienden, hier is het goede nieuws. Dit jaar kunnen we zeggen: “Stop! Genoeg is genoeg!” Op 22 mei mogen we onze stem uitbrengen voor het Europeparlement, en dan kunnen we Brussel laten weten dat Nederland van óns is, en niet van hun. En de Partij voor de Vrijheid gaat daar keihard voor knokken en vechten, voor úw belang, voor het Nederlandse belang. We willen en moeten weer zélf gaan beslissen over ons eigen geld, onze soevereiniteit, onze eigen grenzen, onze identiteit. We laten ons niet langer besturen door een stel eurocraten uit Brussel. Vrienden, op 22 mei krijgen we een unieke kans om het Brusselse eurofiele monster een nachtmerrie te bezorgen, om te zeggen: “Genoeg is genoeg. Weg met de Europese Unie!” Laten we die kans grijpen, kiezen voor Nederland en van 2014 samen het jaar van de bevrijding maken.

TC

00:00:00.576 - 00:02:55.900

Bijlage 3:

“Geert Wilders 2^e videoboodschap: Kiezen voor banen is kiezen voor Nederland” (23/01/2014)

Geert Wilders

Beste vrienden van de vrijheid,

De werkloosheid loopt steeds hoger op. Vorige maand verloren 15 000 landgenoten hun baan. Voor 15 000 Nederlanders ging het licht uit. Duizenden gezinnen worden in de ellende en de onzekerheid gestort. Acht en een half procent van de beroepsbevolking is vandaag werkloos. We eindigden het jaar 2013 met honderdduizend werklozen meer dan dat we begonnen waren. En wat, wat deed het kabinet? Het kabinet belastte Nederland kapot op bevel van Brussel. Het zette onze arbeidsmarkt wijd open voor honderdduizenden Roemenen en Bulgaren. Onze helden in de zorg, onze vrachtwagenchauffeurs, onze boeren en vissers zien hun banen verdampen als sneeuw voor de zon. Vorig jaar ging een recordaantal ondernemingen failliet. De handel, de bouw worden keihard getroffen. En het kabinet, het kabinet dat slaapt. Het kabinet speelt mooi weer. De ministers, Dijsselbloem en Kamp, zeggen dat ze lichtpuntjes zien. Ze zeiden deze week zelfs dat de Nederlandse economie weer kan groeien. En ze hebben gelijk. De economie kán ook groeien. Maar, dan moet er een ander beleid worden gevoerd. Een beleid van belastingverlaging. Een beleid dat ingaat tegen de snoeiharde, asociale maatregelen die Brussel ons oplegt. Géén beleid van belastingverhoging, maar een beleid van belastingverlaging. En het enige, de enige lichtpuntjes die dit kabinet ziet, zijn de gele sterretjes van de Europese vlag. En de enige baan waar premier Rutte wakker van ligt, is de baan van Guy Verhofstadt, de Belg die Nederland af wil schaffen. Mark Rutte voert campagne voor Verhofstadt om hem voorzitter van de Europese Commissie te laten maken. Maar wanneer begint hij met campagne te voeren voor ú? Hij zet zich in voor de baan van Verhofstadt, en wanneer gaat hij zich inzetten voor úw baan? Mark Rutte helpt een supereurofiel om zijn zakken nog meer te vullen. En ondertussen klopt hij het geld uit uw zakken. Pas als Nederland zich bevrijdt van Brussel, kan onze economie weer groeien. Pas dan komen er weer banen voor Nederlanders. Als we uit de Europese Unie stappen, zijn we weer de baas over ons eigen geld, onze eigen grenzen, onze eigen economie. Dan kunnen we de belastingen verlagen in plaats van miljarden naar het buitenland te pompen. Dan staat het Nederlands belang weer centraal. Op 22 mei zijn het verkiezingen. U kunt dan kiezen voor Brussel of voor Nederland. De PVV kiest voor Nederland.

TC

00:00:00.700 - 00:02:29.500

Bijlage 4:

“Geert Wilders over NExit” (06/02/2014)

Geert Wilders

Beste vrienden van de vrijheid,

Ik sta hier vandaag midden in de schitterende Rotterdamse haven. En ik heb goed nieuws: eerder deze week bleek uit een peiling dat een meerderheid van de Nederlanders uit de Europese Unie wil stappen als dat extra groei en banen oplevert. En vandaag publiceert Capital Economics, een wereldvermaard Brits onderzoeksbureau, een rapport naar Nexit, een Nederlandse exit uit de Europese Unie. En daaruit blijkt dat een vertrek uit de Europese Unie ons extra groei en extra banen oplevert. Elk Nederlands huishouden wordt daar per jaar bijna tienduizend euro beter van. Onze belastingen, de btw en de accijnzen kunnen dan flink omlaag. We verschepen niet langer ons geld naar Zuid-Europa, we betalen geen uitkeringen en toeslagen meer voor Roemenen en Bulgaren, we worden weer baas over onze eigen grenzen. En we houden op, we houden op met de domme bezuinigingen en belastingverhogingen van Rutte II. En het kabinet probeert u bang te maken. De heer Rutte zegt: “Als we weggaan uit de Europese Unie, dan gaat er gras groeien op de kades van de haven van Rotterdam.” Maar het tegendeel is waar. Capital Economics bewijst met harde cijfers dat het lidmaatschap van de Europese Unie juist slecht is voor onze economie. Als we de Europese Unie de rug toekeren, worden we juist economische winnaars. Rotterdam is en blijft de toegangspoort van Europa. Want de ligging van deze schitterende haven is uniek, en die Nederlandse handelsgeest is dat ook. Beste vrienden, we hebben het nu zwart op wit. Als we de Europese Unie vaarwel zeggen, kan Nederland weer onbekommerd groeien. Niet langer gehinderd door Brusselse bureaucraten, maar aangejaagd door hardwerkende Nederlanders, Nederlandse ondernemers en Nederlandse burgers. Hier, in die schitterende Rotterdamse haven, betekent dat niet gras op de kades, maar juist veel meer bedrijvigheid op de kades. Meer werk voor meer mensen, meer groei en meer banen. Dat dachten we altijd al, maar nu weten we het zeker. Nederland is beter af zonder de Europese Unie. Leve het vrije Nederland!

TC

00:00:06.610 - 00:02:40.333

Bijlage 5:

“Videoboodschap Geert Wilders – Nederland gaat voor goud” (24/02/1014)

Geert Wilders

Beste vrienden van de vrijheid,

De afgelopen twee weken waren weken van nationale trots. Nederland behaalde in Sotsji een fantastisch aantal medailles. En na elke gouden medaille zagen we onze nationale driekleur en aanhoorden we ons volkslied. Een heerlijk gevoel voor elke Nederlander. Onze sporters zijn onze visitekaart, en ik feliciteer ze van harte. Het vieren van sportieve successen versterkt ons gevoel van nationale identiteit, en dat is een geweldig goede zaak. Want ongekozen EU-technocraten willen van de Europese Unie een superstaat maken. En als deze eurofielen hun zin krijgen, dan zien we straks op de Spelen geen Nederlandse vlag meer, maar een Europese vlag. En dan horen we ons mooie volkslied niet meer, maar dat van de Europese Unie. Mark Rutte gaat trots met de atleten op de foto om te genieten van hun Nederlandse overwinning. Maar wanneer de camera's weg zijn, gaat hij verder met Nederland uitverkopen aan Brussel. Hij gireerde miljarden aan Nederlands belastinggeld aan Zuid-Europa. Als het afdragen van geld aan Brussel een Olympische sport was geweest, dan kreeg Nederland daar helaas óók goud voor. Een van de allergrootste eurofielen is de Belg Guy Verhofstadt. Hij wil van Nederland een provincie van een Europese superstaat maken. Verhofstadt is kandidaat voor het voorzitterschap van de Europese Commissie en krijgt daarbij de steun van Mark Rutte. En niet geheel toevallig is deze meneer Verhofstadt ook de voorzitter van de Europese fractie waarin de VVD samen met D66 zit. En als de heer Rutte écht juicht voor Nederland, dan roep ik hem op om zijn steun voor Verhofstadt in te trekken en in het Europees Parlement uit de fractie van Verhofstadt te stappen. Want tegelijkertijd juichen voor Nederland en een man steunen die Nederland wil opheffen, dat kan echt niet. Mark Rutte is een slaafse premier. Hij buigt voor Brussel. Hij buigt voor de Partij van de Arbeid. Ook als de economie aantrekt, komt er geen belastingverlaging, zo liet hij weten. Want het mag niet van Brussel en de Partij van de Arbeid wil het ook niet. Steeds meer Nederlanders zijn dan ook helemaal klaar met dit kabinet. Steeds meer Nederlanders zijn helemaal klaar met de Europese Unie. En de Partij voor de Vrijheid is volgens de laatste peiling net zo groot als de coalitie van de VVD en de Partij van de Arbeid samen. De Partij voor de Vrijheid wil Nederland uit de Europese Unie. Dan kunnen de belastingen omlaag en kan de Nederlandse economie weer groeien. Nederland moet ook als land voor goud gaan. Op 22 mei worden de Europese verkiezingen gehouden. En met uw hulp luiden we die dag de vrijheidsklok en laten we Nederland opnieuw juichen.

TC

00:00:10.470 - 00:03:29.705

Bijlage 6:

“Geert Wilders: Nederland bevrijden” (29/10/2014)

Geert Wilders

Al tientallen jaren wordt het gevaar van de islam ontkend. Linkse politici maken ons wijs dat de islam een religie van vrede is. U weet inmiddels wel beter. We worden nu keihard met de neus op de feiten gedrukt. We zien het iedere dag op het journaal. De islam is een bloeddorstig monster. Driekwart van de moslims in ons land vindt Syriëgangsters helden. Zeventig procent vindt dat de islamitische shariawetten belangrijker zijn dan ónze wetten. En ook over de Europese Unie zijn we voorgelogen. De Europese Unie zou gaan zorgen voor banen, voor welvaart. Maar de Europese Unie kóst ons alleen maar banen en welvaart, en heel veel geld. Nu zegt Brussel dat we 642 miljoen euro extra moeten gaan betalen. Een schande. In een tijd van crisis waar u wordt gepakt met lagere pensioenen, hogere belastingen en accijnzen en minder zorg is het onaanvaardbaar dat het kabinet Brussel met honderden miljoenen extra spekt. Mijn boodschap voor premier Rutte is dan ook duidelijk: geen cent, geen cent naar Brussel of ontslag nemen. Nederland moet veiliger worden. De Partij voor de Vrijheid steunt de bombardementen op de Islamitische Staat in Irak. Maar het allerbelangrijkste is de veiligheid in Nederland. En ook daar faalt het kabinet. Criminelen die jihad willen gaan voeren in het buitenland worden tégengehouden en moeten in Nederland blijven. Ze lopen nu als tijdbommen door onze straten. Zwarte Piet mag bijna de straat niet meer op, maar Mohammed de jihadist moet in Nederland blijven. Het wordt tijd om Nederland te bevrijden, om ons land weer op te eisen voor de Nederlanders. Verlaag de belastingen, handen af van de zorg en laat Brussel de rambam krijgen. Sluit de grenzen, de-islamiseer Nederland, laat jihadgangsters vertrekken, maar laat ze nooit meer terugkomen. Help de Partij voor de Vrijheid om de strijd te voeren voor een veilig, voor een welvarend Nederland. Een land dat van ons is, een land waar we zélf weer beslissen wie ons land binnenkomt en wat er met ons geld gebeurt. Een Nederland zonder islam, een Nederland met een toekomst, een Nederland van en voor de Nederlanders.

TC

00:00:00.600 - 00:02:43.100

Bijlage 7: "Inbreng Geert Wilders bij het debat over Brexit" (27/06/2016)

Geert Wilders	Mevrouw de voorzitter, wat een geweldige, wat een historische dag was het vorige week donderdag, de 23ste juni 2016. Het Verenigd Koninkrijk koos voor Brexit, voor nationale soevereiniteit, voor onafhankelijkheid en tegen het almachtige Brussel, de Europese superstaat en al die eurofiële politici. Bevrijd van Brussel. Mooier kan het niet.
TC	00:00:02.801 - 00:00:33.522
Voorzitter	De heer Buma.
TC	00:00:34.839 - 00:00:36.081
Sybrand Buma	Ja voorzitter, om toch meteen maar even met de deur in huis te vallen: als de heer Wilders naar het gebeuren de afgelopen dagen kijkt, de grote onzekerheid op de Europese markten, het mogelijke vertrek van Schotland uit het Verenigd Koninkrijk. Hoe kan hij het dan hebben over grote blijdschap en een land wat z'n soevereiniteit terug heeft, als het over een paar jaar misschien niet eens meer bestaat.
TC	00:00:36.283 - 00:00:57.424
Geert Wilders	Ja voorzitter, ik ben daar zeer content met het besluit van de Britten om hun soevereiniteit terug te winnen. En ik zeg u dat iedereen, iedereen, die de wens van de kiezer de afgelopen jaren heeft genegeerd verantwoordelijk is voor wat er nu, nu op de markten in het Verenigd Koninkrijk gebeurt. En ik zeg u dat als de mensen hadden geluisterd, als de politici, als de eurofielen hadden geluisterd naar de kiezer en niet hadden gekozen voor meer immigratie, niet hadden gekozen voor meer asiel, hadden gekozen uiteindelijk voor meer voor hun pensioenen, of meer voor de zorg, dan was dat niet gebeurd. Dus de mensen in het Verenigd Koninkrijk die voor een Brexit hebben gestemd, of de mensen die het initiatief hebben genomen om tot een Brexit te komen, zij zijn niet verantwoordelijk voor wat er nu in het Verenigd Koninkrijk gebeurt. Dat zijn al die mensen die niet naar hen hebben geluisterd.
TC	00:00:58.015 - 00:01:51.652
Voorzitter	De heer Buma.
TC	00:01:51.992 - 00:01:52.971

Sybrand Buma Voorzitter, dit is de heer Wilders zoals we hem kennen, en zoals ik vind dat een politicus niet zou moeten zijn.

TC 00:01:53.837 - 00:01:59.336

Geert Wilders En zo is ie wel.

TC 00:01:59.706 - 00:02:00.366

Sybrand Buma Want... precies... want zelfs op het moment dat ie mee verantwoordelijkheid zou kunnen nemen voor het feit dat er gebeurd is wat hij hier ook wil en dus zegt: "Ja, de consequenties horen erbij", zegt ie zelfs, van de enorme schade die er voor onze pensioenfondsen ook zijn door de daling van die koersen bijvoorbeeld, onze ouderen, zegt hij niet dat dat komt door de Brexit en door de uitslag, maar doordat de anderen zo slecht geregeerd hebben dat er een Brexit kwam met een nee. Dat is de meest kromme en ongeloofwaardige redenering die ik in jaren hier heb gehoord.

TC 00:02:00.615 - 00:02:34.029

Geert Wilders Mevrouw de voorzitter, dat is de waarheid en niets dan de waarheid. Iedereen in het Verenigd Koninkrijk en wie weet dadelijk ook in Nederland die afstand neemt van de kiezer, die jarenlang niet luistert naar de burger, die de burger negeert, die de burger schoffeert, die moet niet raar opkijken als de burger op een gegeven moment zegt: "Genoeg is genoeg." En zij, mevrouw de voorzitter, de mensen die de kiezer negeren, zij en niemand anders zijn verantwoordelijk voor alle consequenties. En ik vertel u dat dat ook in Nederland kan gaan gebeuren, dat dat in Frankrijk kan gaan gebeuren, als de politici hier, inclusief de heer Buma van het CDA, blijft negeren wat de kiezer vindt, dan gaat hier precies hetzelfde gebeuren. De verantwoordelijkheid heerst op de eurofielen en ik stel voor dat zij goed in de spiegel kijken.

TC 00:02:34.326 - 00:03:24.500

Voorzitter Gaat u verder.

TC 00:03:24.749 - 00:03:25.263

Sybrand Buma Maar dit... Nog een vraag. Want dit lijkt erop alsof de heer Wilders wil voorkomen dat dat gaat gebeuren. Vóór donderdag zei ie: "Kies voor eigen soevereiniteit", en tegen Nederland: "Kies voor je eigen soevereiniteit." En wat ie nu zegt is een totaal ander verhaal weer, drie dagen na de Brexit. "Laten we", waarschijnlijk gezamenlijk, "proberen te voorkomen dat dat in Nederland ook gebeurt." Echt, nog nooit was het zo ongeloofwaardig dan u na de Brexit. En uw vrienden in het Groot-Britse, in het

Britse land die duiken na de uitslag, dat vind ik een voorbode voor de manier waarop u na een nee bij een referendum vervolgens alleen maar zal weggrennen.

TC

00:03:25.846 - 00:04:02.500

Geert Wilders

Nou voorzitter, ik duik niet, ik sta hier en ik geef de heer Buma een eerlijk antwoord. En mijn antwoord is hetzelfde als voor de afgelopen donderdag, die prachtige historische dag waar de Britten kozen voor hun soevereiniteit, en dat is omdat mensen zoals u niet luisteren naar de gewone man op straat. Voorzitter, ik zei het al, bevrijd van Brussel, mooier kan het niet. En dat na een referendum, na maanden van publiek debat, wat een prachtig democratisch feest. En iedereen in Europa heeft het gezien. Miljoenen mensen voelen zich erdoor gesterkt. De eurofielen, voorzitter, werd afgelopen donderdag keihard een knock-out uitgedeeld. En die dreun, inderdaad meneer Buma, die zindert vandaag nog na. En waarom? Omdat niemand, omdat niemand er nog rekening mee hield dat het volk ook een eigen mening heeft. Omdat niemand ook nog maar durfde te verwachten dat de gewone burgers, de gewone man en vrouw, zouden dúrven te kiezen tegen de elite in. Dat ze het léf zouden hebben, voorzitter, dat ze het lef zouden hebben, die gewone man en vrouw, om iets anders te willen dan de Junckers, de Camerons, de Ruttes en alle anderen. Voorzitter, al die mensen die ik net noemde, hebben het dan ook aan hun eigen arrogantig gedrag te wijten dat de burger zich massaal tegen hen keert. Want ik zeg u, de bevolking pikt hun arrogantie niet langer, de bevolking pikt het niet langer dat zij worden genegeerd. Ze pikken het niet langer dat asielzoekers met miljoenen tegelijk worden binnengelaten en dat daar miljarden euro's voor worden uitgegeven in plaats van onze eigen ouderenzorg. Dat met ons geld nieuwe snelwegen in Zuid- en Oost-Europa worden aangelegd, terwijl men hier nog 600.000 werklozen in de kou laat staan. Ze pikken het niet meer dat Griekenland miljarden heeft gekregen, terwijl het eigen risico en de zorg in Nederland onbetaalbaar is geworden. En dat allemaal op bevel van Brussel. Want hervormen, voorzitter, het toverwoord, hervormen en bezuinigen, dat moesten we, terwijl de eurofiele elite zelf, van Timmermans tot wie weet premier Rutte dadelijk zelf, voor zichzelf dik betaalde baantjes in Brussel regelen. Maar de koopkracht, voor ouderen en andere Nederlanders die het moeilijk hebben, geen bal interesseert het ze. En ondertussen, mevrouw de voorzitter, en ook dat pikken de burgers niet meer, vuile deeltjes sluiten met een dictator in Turkije, visumvrij reizen aan miljoenen Turken beloven, terwijl de gewone man en vrouw daarvan gruwelt. Een uitzicht, een lidmaatschap van de Europese Unie in het vooruitzicht stellen. En ieder jaar opnieuw, miljarden contributie aan Brussel en ontwikkelingshulp aan Afrika. Allemaal overmaken, miljarden per jaar, terwijl we hier niet eens genoeg geld hebben voor de politie en verpleegkundigen, en andere

mensen die heldenwerk verrichten in de zorg vaak niet eens een redelijk salaris kunnen krijgen. En ondertussen, voorzitter, ondertussen wordt "Wir schaffen das" geroepen, worden terroristen binnengehaald die zichzelf en honderden onschuldige anderen opblazen, worden onze straten onveiliger gemaakt en islamiseren we in rap tempo. Allemaal, voorzitter, allemaal door eurofiele lieden met multiculturele waanideeën.

TC 00:04:02.936 - 00:07:34.685

Voorzitter De heer Klaver.

TC 00:07:35.134 - 00:07:36.661

Jesse Klaver Nigel Farage moest de dag na de verkiezingen erkennen dat er niet 350 miljoen pond per week naar de gezondheidszorg zou gaan. En ik dacht: ik hoop, ik hoop dat de heer Wilders dit aan het kijken is, want die doet altijd zoveel beloftes, nu ook weer. Impliciet zegt ie: "Er gaan nu miljarden naar Europa, maar straks, ook als Nederland eruit treedt, dan kunnen we dat gewoon aan de zorg besteden." Nigel Farage zegt zo: "Ja, we zijn er wel, we hebben nu wel een Brexit, maar het gaat me niet lukken om al dat geld aan de zorg te spenderen." Wie heeft het mis? Nigel Farage of de heer Wilders?

TC 00:07:45.500 - 00:08:19.510

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:08:19.766 - 00:08:20.910

Geert Wilders Mevrouw de voorzitter, ik spreek niet voor Nigel Farage, ik ben ook niet Nigel Farage, ik ben Geert Wilders, ik ben de politiek leider van de PVV. En wat ik heb gezegd, en dat roep ik hier al weet ik hoe lang, is dat ik het niet begrijp dat wij in Nederland, wat hebben we gedaan, de afgelopen jaren, miljarden hebben besteed aan asielzoekers, terwijl we onze eigen ouderenzorg hebben gekort. Dat is onvoorstelbaar, dat is onvoorstelbaar. We hebben het nog een paar weken geleden hier een plenair debat gehad, we hebben gezien bij de voorjaarsnota dat er voor asiel, wat is het, miljarden weer zijn bijgekomen sinds de miljoenennota van vorig jaar. Miljarden zijn bijgekomen, terwijl dat tegelijkertijd op de zorg, op de ouderenzorg, wordt gekort. En ik had dat precies andersom gedaan, jazerker. En dat is geen belofte, dat kan gewoon door het geld van de ene begroting, van het COA, weg te halen en naar de ouderenzorg te doen. En dat zou u sieren, als GroenLinks-politicus, om dat te steunen, maar dat doet u niet. En waarom doet u dat niet? Omdat u een van die lieden bent, eurofiel met multiculturele waanideeën.

TC 00:08:19.910 - 00:09:21.190

Voorzitter De heer Klaver.

TC 00:09:21.532 - 00:09:22.690

Jesse Klaver Voorzitter, het zou de heer Wilders sieren als ie misschien bij het onderwerp blijft. Want ik stelde een vraag over de Europese begroting en het geld dat wij naar Europa sturen, en ik krijg hier een heel verhaal over het COA en de begroting van Justitie. Nee, de heer Wilders doet hier alsof we, als we uit de Europese Unie stappen, plotseling in het walhalla belanden, dat we onze eigen grenzen totaal kunnen controleren, dat er meer geld overblijft voor de ouderenzorg en voor de AOW en dat we *nóóit* meer iets hoeven te veranderen in onze sociale zekerheid. En dat is lulkoek, om het heel onparlementair te zeggen. En ik zeg het vandaag zo hard omdat het juist dit gedrag is dat ervoor zorgt dat het vertrouwen in Europa, maar ook in onze eigen samenleving, afneemt. U mag vinden dat we uit de Europese Unie stappen, uiteraard. En als je dat wil, dan kan het ook, de Britten laten het zien. Maar wees eerlijk over de consequenties. Wees eerlijk over al het geld wat we nu aan contributies aan Brussel betalen, dat je dat geld niet zomaar kan terughalen en in de ouderenzorg kan stoppen. Je kan er misschien uitstappen, de consequenties zijn enorm, wees daar eerlijk over. Dat, meneer Wilders, dat zou u groot maken. Dit, vrij miezerig, zoals u het zelf zou zeggen.

TC 00:09:22.720 - 00:10:21.330

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:10:21.380 - 00:10:22.410

Geert Wilders Nou mevrouw de voorzitter, wat ik heb gezegd, is vrij helder. Ik heb gezegd dat wij het geld voor asielzoekers aan de ouderenzorg kunnen besteden, en ik heb gezegd dat al dat geld dat wij nu in Brussel besteden aan ontwikkelingshulp, dat we dat ook zouden hebben kunnen besteden aan de politie of aan al die helden in de zorg. Al die helden in de zorg, al die verpleegkundigen, die dag en nacht werk doen wat u niet wil doen, wat u niet wil doen, en waar zij een habbekrats voor krijgen. *Dát* zijn de keuzes die we moeten maken, en door die keuzes niet te maken, rennen mensen weg van de Europese Unie, rennen mensen weg van politici als u, rennen mensen daarvan weg.

TC 00:10:22.460 - 00:11:00.210

Jesse Klaver Kletspraat... Kletspraat... Dat is wat het is. Kletspraat! U begint *wéér* over asielzoekers. Meneer Wilders, blijf nou eens bij het onderwerp, u begint *wéér* over

een begroting die er helemaal niets mee te maken heeft. U mag vinden wat u vindt, maar lieg niet, want dat doet u. De heer Wilders liegt. Laat ik het zo hard zeggen: u liegt dat u barst.

TC

00:10:58.000 - 00:11:15.510

Geert Wilders

Nou, voorzitter, ik weet niet wat er een leugen is aan het spreken van de waarheid, en ik begrijp dat het pijn doet voor GroenLinks. Ik begrijp het, want ik zou als GroenLinks-kiezer ook niet snappen dat we al dat geld niet in de ouderenzorg stoppen, maar dat we dat geld geven aan nóg meer asielzoekers. Dat is ook een onbegrijpelijke keuze voor de leider van GroenLinks, en ik snap ook niet dat GroenLinks de keuze maakt, mevrouw de voorzitter, om die contributie, járenlang opnieuw, miljarden, te geven aan Brussel, terwijl we hier de verpleegkundigen, die soms misschien nog wel 'ns GroenLinks stemden, niet eens een fatsoenlijk salaris kunnen geven. Dat zijn keuzes, dat zijn politieke keuzes, dat als je die verkeerd maakt, dat mensen afhaken aan de politiek. Voorzitter, ik zei het al, mensen willen weer dat er naar ze geluisterd wordt. Dat niet Brussel, maar zichzelf weer de baas worden. De baas over hun eigen land, over hun eigen geld, hun eigen grenzen, hun eigen immigratiebeleid. Voorzitter, die nieuwe lente, die patriotistische lente met nieuwe leiders en het herstel van nationale soevereiniteit, waar landen natuurlijk ook, als het even kan, economisch kunnen samenwerken, vrijhandel drijven, maar wel in eerste instantie beslissingen nemen voor hun eigen land en eigen volk, dát is de toekomst. Onafhankelijk worden, vrij worden, niet langer geknecht door Brussel. Voorzitter, dat kunnen wij ook. Dat kan Nederland ook. En wij lieten dat twee jaar geleden al onderzoeken door een gerenommeerd onderzoeksbureau. En dat bureau liet zien dat als we de Unie verlaten, dat onze economie op termijn niet zal krimpen, maar juist zal groeien. Dat mensen niet minder, maar juist meer te besteden zullen hebben. En we kunnen dan immers ook inderdaad die grenzen sluiten voor asielzoekers en niet-westerse allochtonen uit islamitische landen die ons nu, ik zei het net al, miljarden per jaar kosten en onze cultuur om zeep helpen. En we kunnen dan de terroristen ook makkelijker buiten de deur houden door onze grenzen te sluiten.

TC

00:11:16.220 - 00:13:25.710

Voorzitter

De heer Pechtold.

TC

00:13:27.560 – 00:13:28.640

Alexander
Pechtold

Ja voorzitter, de heer Wilders verwijst nu zelf
weer naar dat onderzoekje wat ie liet doen door

dat bureau.

TC 00:13:29.120 – 00:13:34.020

Geert Wilders Onderzoekje?

TC 00:13:34.110 - 00:13:35.020

Alexander Pechtold En uit dat onderzoek bleek dat het zou kunnen groeien. Maar in de eerste opzet van dat onderzoek, wat de PVV altijd geheim heeft willen houden, stond heel duidelijk beschreven dat de nervositeit, de onrust die er zou komen van zo'n uittreden, dat dat zou kunnen leiden tot een kredietcrisis. Nou, we zien vandaag wat er met de Britten gebeurt, dat is meer dan een crisis. Ze verliezen hun status, ze verliezen hun geld, het stroomt daar op dit moment met miljarden tegelijk de economie uit. Is dat het eerlijke verhaal wat u ook aan de Nederlanders vertelt, meneer Wilders?

TC 00:13:35.230 - 00:14:15.320

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:14:15.350 - 00:14:16.010

Geert Wilders Voorzitter, het is niet waar wat de heer Pechtold zegt. En als het gaat om de tijdelijke instabiliteit, dan staat dat ook gewoon in de definitieve versie van het rapport, volgens mij pagina 99. Daar staat in dat zowel het vertrek uit de eurozone als het vertrek uit de Europese Unie tot tijdelijke instabiliteit kan leiden, in de bankensector, elders. Maar er staat ook bij dat dat de korte termijn is, dat dat van tijdelijke duur is. En er staat ook bij dat dat uiteindelijk zal leiden tot meer winst voor de landen die dat doen. Dat staat erbij. En natuurlijk zal dat ook voor het Verenigd Koninkrijk gelden. Maar het is ook van belang: hoe gaan wij met het Verenigd Koninkrijk nu om? Gaan we ze pesten? Gaan we ze een hak zetten, omdat we niet willen dat andere landen ook op het idee zouden kunnen komen om de Europese Unie te verlaten? Als we dat spelletje gaan spelen, ja, dan verzeker ik u dat de ellende nog groter wordt. Maar als we dat niet doen, als we gewoon volwassen, snel, zo snel mogelijk een vrijhandelsverdrag sluiten met het Verenigd Koninkrijk, dan verzeker ik u dat op termijn het Verenigd Koninkrijk er wel eens sterker uit zou kunnen komen - sterker nog, ik ben ervan overtuigd - dan als we dat niet doen. En ten slotte, mevrouw de voorzitter, ik weet niet meer welke collega het was, volgens mij de heer Buma of de heer Zijlstra, die in zijn termijn zei van: "Kijk 'ns naar China. Welk land zou nou zakendoen met zo'n klein Nederland? Als je nou doet aan de hele Europese Unie, dan zijn ze pas onder de indruk." Ik weet niet meer welke collega dat zei, maar ik zag u

gelukkig meeknikken. Nou voorzitter, de werkelijkheid is anders. Kijk naar Zwitserland. Zwitserland is een land, een relatief klein land, wat een vrijhandelsverdrag had met China en Japan nog voor de Europese Unie het had, nog voor de Europese Unie het had. Sterker nog, de Europese Unie heeft vandaag nog steeds geen vrijhandelsverdrag met China en Japan. Zwitserland wel. Het kan dus, als we het maar toestaan.

TC 00:14:15.520 - 00:16:15.700

Voorzitter De heer Pechtold.

TC 00:16:15.900 - 00:16:16.700

Alexander Pechtold Ja voorzitter, dat heb ik al 'ns eerder gezegd, in Zwitserland zaten ze op zwart geld, in Noorwegen op zwart goud - de olie - en als we de heer Wilders volgen, zitten wij hier op zwart zaad. Voorzitter, het is natuurlijk geleuter, het is geleuter wat de heer Wilders hier probeert mensen wijs te maken. U heeft het zo over die ouderen. Weet u wel, die ouderen die u beloofd had dat u de pensioenleeftijd op 65 zou houden. Dag één van de onderhandelingen na de verkiezingen liet u dat varen. Diezelfde ouderen, hier in Nederland, hier in Nederland, zijn dertig miljard kwijtgeraakt in de Nederlandse pensioenfondsen in één dag, doordat de Britten deze keuze hebben gemaakt. Vertelt u ze dat ook? Dat de pensioenfondsen op dit moment zwaar leeglopen omdat de Britten die keus hebben gemaakt en dat Nederlandse ouderen daar mede de rekening voor betalen. Laat staan wat ze daar in het Verenigd - nou ja, wat d'r nog verenigd aan is - Koninkrijk voor moeten boeten.

TC 00:16:16.110 - 00:17:12.310

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:17:12.799 - 00:17:13.702

Geert Wilders Weet u, mevrouw de voorzitter, wat een echt probleem is voor de ouderen van Nederland? Weet u wat een echt probleem is? En weet u waarom het mij verbaast dat ik de heer Pechtold daar niet over hoor? Dat is dat juist door diezelfde Europese Unie, dat juist door die eurozone, dat juist doordat we ons monetair beleid niet meer zelf kunnen voeren, dat omdat wij ons monetair beleid niet meer zelf kunnen voeren, de ECB onze rente bepaalt. Dat doen we niet meer zelf, dat doet de ECB. En omdat de ECB onze rente op nul procent heeft gezet, sommige kortlopende rentes zelfs een negatieve rente hebben, daardoor, meneer Pechtold, daardoor, door dat Europa,

door de eurozone, verdampen de bezittingen, verdampt het pensioengeld in Nederland, iedere dag opnieuw, met getallen die u niet kunt vergelijken met die getallen die u net noemt. En daar hoor ik u niet over. En dat is het probleem, hét grote probleem voor de ouderen en hun pensioenen in Nederland.

TC 00:17:13.181 - 00:18:08.818

Voorzitter Korte reactie. De heer Pechtold.

TC 00:18:08.866 - 00:18:10.202

Alexander Pechtold Voorzitter, de Zwitsers, de Noren, tachtig, negentig procent van alle Europese wetgeving moeten ze daar accepteren zonder dat ze d'r een jota, zonder dat ze d'r een letter, een komma aan kunnen wijzigen. Dát is de waarheid. En als u het heeft over de zelfstandigheid van Nederland en z'n munt, dan heeft u het altijd over de gulden. Al sinds de jaren 80 bepaalde men in Duitsland, met de mark, hoe de gulden zich zou ontwikkelen. We hadden hier een kwartier de tijd om ons aan te passen aan wat de Duitsers deden. Tot zover de soevereiniteit van Nederland. Hou toch op, man!

TC 00:18:09.497 - 00:18:44.809

Geert Wilders De Zwitsers, mevrouw de voorzitter - en waarom zouden wij dat ook niet kunnen - de Zwitsers, die kunnen hun eigen immigratiebeleid bepalen, zeker als het gaat om de mensen buiten de Europese Unie. Oké, misschien hebben ze nog een deal gemaakt voor de interne markt als het gaat om het vrij verkeer van personen en werknemers, maar voor buiten de Europese Unie zijn ze totaal vrij, kunnen wij helemaal niets. We hebben het immigratiebeleid aan de handen van Brussel gegeven. Voorzitter, dát kunnen we veranderen, dát moeten we veranderen. Nederland zal er honderd keer sterker uitkomen, zowel economisch als een trots soeverein land buiten de Europese Unie als daarbinnen. We kunnen dan, net als de Zwitsers, handeldrijven met de rest van Europa en de wereld, maar we zijn wel een soeverein, zelfstandig land. Voorzitter, de dag dat dat gebeurt, gaat bij mij de Nederlandse vlag uit.

TC 00:18:45.200 - 00:19:34.710

Voorzitter De heer Zijlstra.

TC 00:19:35.310 - 00:19:36.410

Halbe Zijlstra Voorzitter, euhm... De heer Wilders is misschien een beetje uitgeraasd. We zullen 'ns kijken of er nog wat redelijkheid in te krijgen, in te brengen is. Euhm... Eerst

Zwitserland. Die zijn onderdeel van Schengen, dus daar wandel je ook gewoon zo naar binnen toe. Dus, dat is een beetje een onzinpunt wat hier net gemaakt wordt. Maar even terug naar de EU. De EU is opgericht na de oorlog. De EU heeft vele goeie dingen gedaan. We kunnen een hele discussie voeren over dingen die nu beter kunnen, wil ik best in meegaan. Maar wat zijn de zaken waarvan hij zegt: "Dát is nou de EU zoals ik 'm graag zou willen." Zegt hij feitelijk: "Ik wil er gewoon helemaal vanaf"...

TC

00:19:36.550 - 00:20:15.670

Geert Wilders

Juist.

TC

00:20:15.755 - 00:20:16.102

Halbe Zijlstra

Het kan nooit goed zijn...

TC

00:20:16.050 - 00:20:16.987

Geert Wilders

Zo is het.

TC

00:20:17.002 - 00:20:17.408

Halbe Zijlstra

We hadden d'r nooit aan moeten beginnen...

TC

00:20:17.326 - 00:20:18.755

Geert Wilders

Geweldig!

TC

00:20:18.775 - 00:20:19.352

Halbe Zijlstra

Foute boel...

TC

00:20:19.049 - 00:20:19.696

Geert Wilders

Precies!

TC

00:20:19.906 - 00:20:20.355

Halbe Zijlstra

Ik heb al een antwoord. Voorzitter, de heer Wilders zegt dus: "De EU, die aantoonbaar tot vrede en veiligheid heeft geleid, die aantoonbaar tot grote economische groei heeft geleid, daar hadden we zelfs nooit aan moeten beginnen." Het is dus niet eens een discussie bij de heer Wilders, voorzitter, waarbij hij zegt: "Er zijn op dit moment problemen. De mensen in dorpen en steden in Nederland en andere landen, die hebben terecht zorgen." Daar wil ik in meegaan. Maar de heer Wilders is zo geradicaliseerd dat ie zelfs zegt dat de hele EU nooit opgericht had moeten worden. Laat dat ook helder zijn voor mensen. Het gaat hier niet om het

verbeteren van de EU bij de heer Wilders, het gaat gewoon om het op te blazen, het nooit meer te hebben en het ontkennen van de grote dingen die het heeft meegebracht en de zekerheden die mensen hadden. Dat ze nu onzekerheden hebben, die willen we bestrijden. Maar de heer Wilders wil maar één ding: dat is de geschiedenis terugdraaien naar voor de oorlog. En voor de oorlog, voorzitter, was vóór de oorlog.

TC 00:20:22.254 - 00:21:13.397

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:21:13.775 - 00:21:14.703

Geert Wilders Ja voorzitter, dat is de VVD anno 2016. Eurofieler vind je ze bijna niet. Ik moet echt heel goed luisteren om een verschil tussen de heer Pechtold en de heer Zijlstra te horen. Het is ook niet zo gek, want ze zitten samen ook in een Europese fractie met de Belg Verhofstadt, die leiding geeft aan de heer Van Baalen. En voorzitter, het wordt er niet veel beter op. Maar ik zal nu ook nog een antwoord geven op uw vraag. Voorzitter, om te beginnen: hou op met dat sprookje over dat de Europese Unie voor veiligheid heeft gezorgd. Ik bedoel, ik kan het niet meer horen, die onzin. De Europese Unie heeft niet voor veiligheid gezorgd. Er is één organisatie die voor veiligheid zorgt, en dat is de NAVO, de NATO. En die organisatie, die moeten wij koesteren. Voorzitter, en dan de Europese Unie. En weet u, u heeft het zelf al voor een deel gezegd, als het was gebleven zoals het was begonnen, dan denk ik dat er geen referendum in het Verenigd Koninkrijk was geweest. Maar het is van een economische organisatie, in '52 begonnen met de EGKS, in '57 overgenomen door de zogenaamde EEG, is het geworden tot een politieke organisatie, zijn wij onze soevereiniteit op het begrotingsbeleid, op het monetaire beleid, op het immigratiebeleid, op duizend verschillende beleiden kwijtgeraakt. Dat krijgen wij nooit meer terug. Dus wat we moeten doen, mevrouw de voorzitter, is uit die Europese Unie stappen. D'r uit stappen. Soeverein worden. Samenwerken waar het kan, maar als het gaat om ons geld, als het gaat om onze begroting, als het gaat om het monetaire beleid en de rentes voor onze pensioenen, als het gaat om wie we ons land binnenlaten en de islamisering, moeten we zélf weer de baas worden. Dat is een heel goed idee. En volgens mij, mevrouw de voorzitter, zag ik vorige week bij EenVandaag dat 45% van de VVD-stemmers, dat is ongeveer een op de twee VVD'ers, ook graag wil dat Nederland uit de Europese Unie stapt.

TC 00:21:14.717 - 00:23:14.398

Voorzitter De heer Zijlstra.

TC 00:23:14.552 - 00:23:15.632

Halbe Zijlstra Ja voorzitter, ten eerste, ik ben niet aangenomen om alleen maar te reageren op peilingen...

TC 00:23:16.478 - 00:23:20.938

Geert Wilders Maar het zijn wel uw mensen!

TC 00:23:21.055 - 00:23:21.852

Halbe Zijlstra Het was ooit de heer Donner die zei: "Als de meerderheid van Nederland de sharia wil invoeren, he, nou ja, dan moet dat maar kunnen." Eerlijk gezegd, VVD is een partij die tegen dat soort dingen altijd z'n eigen mening zal zeggen, ook tegen z'n eigen kiezers. Dus, kom niet aan met peilingen die iets zeggen en dat ik dat daarom moet doen. Dat is hoe de heer Wilders kennelijk werkt. Als morgen de hele gemeenschap zegt, de hele bevolking: "U moet lid worden van de EU", dan is de heer Wilders dus voorstander, begrijp ik. Dat is de eerste vraag. Bent u dan voorstander als morgen de stemming omslaat? Dan ten tweede, voorzitter. Begrijp ik het nou goed, om het helder te hebben, dat de heer Wilders, nadat ie net in eerste instantie heel radicaal reageerde, zegde: "We hadden d'r nooit aan moeten beginnen, die EU, het was fout, het is fout, het is nooit wat geweest" ...

TC 00:23:21.871 - 00:24:02.699

Geert Wilders Dat heb ik nooit gezegd.

TC 00:24:02.730 - 00:24:03.355

Halbe Zijlstra Dat ie nu...

TC 00:24:03.374 - 00:24:03.791

Geert Wilders Ik heb nooit gezegd: "We moeten d'r nooit aan beginnen." Ik heb gezegd: "We moeten d'r uit! Nu!"

TC 00:24:04.142 - 00:24:06.497

Halbe Zijlstra Nee, voorzitter. In de eerste instantie, de heer Wilders mag de handelingen erop nakijken...

TC 00:24:06.773 - 00:24:10.497

Geert Wilders Pak de handelingen d'r maar bij!

TC 00:24:10.221 - 00:24:11.221

Halbe Zijlstra Dat gaan we zeker doen. Dan gaan we daar een wedstrijdje vergelijken doen. De heer Wilders was in eerste instantie heel helder. Op mijn vraag gaf hij helder aan: "We hadden er nooit aan moeten beginnen." Begrijp ik dus dat de heer Wilders inmiddels, ik probeer nog een brokje redelijkheid te vinden, inmiddels is opgeschoven? Zelfs in dit debat al, dat ie zegt: "De EU had hele goeie punten." En wat zijn dan die goeie punten? Wat is volgens de heer Wilders die economische, Europese samenwerking die er zou moeten zijn? Bent u dus pertinent tegen, of bent u, net als de heer Roemer daarstraks, niet in staat om te benoemen wat er dan wel moet zijn? Of bent u wél in staat om te benoemen hoe het moet zijn en niet alleen maar "tegen" te roepen?

TC 00:24:11.165 - 00:24:49.098

Voorzitter De heer Wilders.

TC 00:24:49.490 - 00:24:50.490

Geert Wilders Ja voorzitter, wat een gigantisch warrige vraag. Wat een enorm warhoofd is mijn collega van de VVD. Echt, er is geen touw aan vast te knopen. Maar goed, als ik het zal proberen, ik heb heel helder aangegeven...

TC 00:24:49.546 - 00:24:59.699

Halbe Zijlstra Voorzitter... Voorzitter... Laat het gewoon helder zijn, laat 'm anders maar z'n mond houden. Als er dit soort onzin uitkomt, dan komt er toch geen fatsoenlijk antwoord. Klaar.

TC 00:24:58.803 - 00:25:05.693

Geert Wilders Nou ja. Voorzitter, laat ik dan beginnen met mijn antwoord. Dank voor de opmerkingen van de heer Zijlstra. Ik heb keihard helder aangegeven wat wij willen. Ik heb gezegd dat wij willen dat wij terug willen, dat we weer een eigen monetair beleid voeren. Ik heb gezegd dat wij het begrotingsbeleid weer zelf moeten voeren. Ik heb gezegd dat wij het immigratiebeleid weer zelf moeten voeren. Ik heb gezegd dat wij weer over onze eigen grenzen moeten gaan. Iedereen in Nederland, iedereen hier op de publieke tribune, iedereen in deze zaal, iedereen die nu televisiekijkt, weet dat zij de baas willen zijn over wie zij als gast in hun eigen huis laten, en ook wanneer die persoon moet vertrekken. Dat zijn wij nou niet meer. Wij zijn geen soeverein land meer. Wij zijn als mensen thuis die gedwongen worden een gast op te nemen en niet kunnen zeggen wanneer die gast moet gaan. Dat wil ik allemaal veranderen. Dat kan niet meer in de Europese Unie, en daarom moeten wij de Europese Unie uit. En hebben wij d'r vertrouwen in dat die Europese Unie kan verbeteren? Nee, voorzitter,

dat vertrouwen hebben we niet. Kijk naar de reacties van de Junckers van deze wereld. Ze willen alleen maar méér Europese Unie, ze willen alleen maar méér dingen die de bevolking minder wil. Dus wat moeten wij doen? Wij moeten d'r uit en het Britse voorbeeld volgen. Nederland zal d'r een stuk sterker op worden. Voorzitter, ik rond af. Ik zeg het hier tegen iedereen: Nederlanders verdienen ook een referendum. Nederlanders moeten zich ook kunnen uitspreken voor of tegen een vertrek van Nederland uit de Europese Unie en het herstel van onze nationale soevereiniteit en onafhankelijkheid, ook als dat de premier of anderen niet uitkomt. Want de toekomst, mevrouw de voorzitter, de toekomst is aan de soevereine natiestaat. Zonder natiestaat geen democratie. En die patriottische lente zal een zomer worden. En ik voorspel het u: overal, overal in het westen doorbreken. Ze bracht ons al een Brexit. Dadelijk misschien een Nexit. Wie weet wat er nog meer gaat volgen. De bevrijding van Nederland is nabij. Dank u wel.

TC

00:25:06.006 - 00:27:13.564

Bijlage 8: "Inbreng Geert Wilders Debat Regeringsverklaring 2017" (01/11/2017)

Nou, voorzitter, daar zitten ze dan. Het heeft even geduurd, maar dan heb je ook wat. Maar liefst 24 ministers en staatssecretarissen van het kabinet Rutte III. Net zoveel zoals in de gemiddelde bananenrepubliek. Iedereen en zijn moeder heeft een baantje gekregen. Sommige ministeries hebben zelfs twee ministers. Je hebt ministers 'van' en ministers 'voor'. Ze noemen dat stukje van de plenaire zaal ook wel 'Vak K'. Maar een betere naam is: 'Planeet Rutte'. In hun eigen zonnestelsel. Een planeet losgezongen van de werkelijkheid van miljoenen Nederlanders. Met hun gelijk van de helft plus 1. Zie ze zitten. Beetje rondkijken, beetje lachen, beetje op hun telefoon. Eindelijk op het felbegeerde pluche. Altijd netjes in de maat gelopen. Altijd koffie gehaald voor Halbe, altijd gelachen om de grapjes van Pechtold. En dan nu de beloning voor al die slaafsheid. Aangevoerd door die man daar in het midden, Mark Rutte, de grootste politieke leugenaar van de afgelopen 10 jaar maar in vak K De Zonnekoning, de baas van de planeet. Op Planeet Rutte hebben ze niet zo veel met democratie. Zo'n burger, dat is maar lastig.

Daarom stond de tweede partij van Nederland bij voorbaat buitenspel. Anderhalf miljoen stemmers zijn uitgesloten. Hun mening doet er niet toe. Het referendum wordt niet alleen afgeschaft, maar als het toch nog een keer wordt gehouden, zal niemand op de planeet er naar luisteren, heeft meneer Buma verzekerd. Wat een vreselijke arrogantie. Wat een totale mislukking is dit kabinet en de vierpartijencoalitie nu al geworden. Het zit al vast in de modder voordat het is weggereden. Het gaat dus niet om wat de burger vindt maar om platte macht, het pluche, en het verdelen van de mooie baantjes. Vanaf hun wolk kijken ze naar beneden. Naar die echte wereld, ver weg. Naar een wereld waar ze op neer kijken. Die ze niet begrijpen en ook niet willen begrijpen. In de democratie van Rutte, heb je geen kiezers, maar stemvee. Op planeet Rutte zijn de gewone Nederlanders ook niet uitgenodigd. Het lachen is hen al een tijdje vergaan.

Premier Rutte pleegt al jaren een professionele plofkraak op de portemonnee van heel veel Nederlanders. Miljoenen zijn uitgeknepen en kaalgeplukt. Veel mensen zijn de afgelopen jaren tot de rand van de afgrond gebracht. Wie denkt dat het economisch goed gaat met Nederlanders heeft het mis. Nederland zit in een diepe crisis. Een politieke crisis. Een geloofwaardigheids crisis. Maar vooral een identiteits crisis. Ons land was ooit het mooiste land ter wereld. Met eigen grenzen, een eigen cultuur. We gaven ons geld uit aan onze eigen mensen. Er was fatsoenlijke zorg voor onze ouderen. Op straat struikelde je niet over hoofddoekjes. Of etterende en sissende Marokkaantjes. We hadden een sterk, eigenwijs en vooral trots land. Geen angst voor terreuraanslagen. Geen corrupte allochtonen bij de politie. **Niemand kreeg ons kapot. We waren soeverein en namen onze eigen beslissingen. We waren de baas over ons eigen land en onze eigen grenzen.** Er waren geen moskeeën in onze steden. **Nederland was Nederland.**

Hoe anders is het vandaag. Wat is ons land te grabbel gegooid. Wat zijn onze belangen verkwanseld. Heel veel Nederlanders zijn vreemden in hun eigen land geworden. We hebben het islamitisch monster

binnengelaten. Op straat, op het strand, in de bioscoop, tijdens koopavond en in de tram, overal hebben we last van de geïmporteerde cultuurverrijkers. Parades van honderden 'allahu akhbar' gillende hoofddoekjes met islamitische vlaggen in optochten door onze straten, onlangs nog hier om de hoek in Den Haag. Het is met geen pen te beschrijven. Nederland huilt waar het eens heeft gelachen. En de invasie gaat maar door. Op onze kosten. We financieren onze eigen ondergang. **Zoveel Nederlanders voelen zich buitengesloten, machteloos, niet vertegenwoordigd en zijn kwaad. Omdat ze hun Nederland zijn kwijtgeraakt. Omdat Den Haag hun zorgen niet serieus neemt. Omdat ze zien dat hun wereld een hele andere is dan die van planeet Rutte.** En nu gaat ons land opnieuw bestuurd worden door mensen - daar in vak K daar zitten ze - voor wie het behoud van Nederland niets betekent.

Onze identiteit verdwijnt steeds meer onder de zwarte schaduw van de islam. Kijk naar Rotterdam, Amsterdam en Den Haag waar nu al bijna de helft van de inwoners jonger dan 25 jaar niet-westers allochtoon is. Dat betekent meestal: moslim. Mohammed is inmiddels een van de meest populaire jongensnamen in heel Nederland. **Onze thuisbasis, het wonder dat onze voorouders met bloed, zweet en tranen hebben opgebouwd, ons enige vaderland, wordt steeds meer weggegeven. Verkwanseld.** We zien het iedere dag. De ellende die de islamisering ons brengt. Met dank aan een halve eeuw pure lafheid. Want dat zijn de weggevers van Nederland van Planeet Rutte en zijn paladijnen: politiek correcte lafaards.

Voorzitter, ook het Regeerakkoord van Rutte 3 lost dat existentiële probleem van ons land niet op. Integendeel. Het wordt alleen maar erger. De invasie gaat gewoon door. Onder Rutte II en III een asielinstroom van minstens een kwart miljoen mensen. Altijd prijs in Nederland of je krijgt een verblijfsvergunning of niet maar dan krijg je als illegaal gratis bed, bad en brood. En ook het kinderpardon blijft gewoon bestaan. Terwijl onze mensen zich blauw moeten betalen aan de zorg, is dat gratis voor asielzoekers. Onze eigen mensen worden gediscrimineerd. Op straat kunnen we zien hoe die culturele verrijking door de massa-immigratie er uit ziet: betonblokken om te voorkomen dat onschuldige gezinnen met kinderen worden doodgereden en platgewalst. Open grenzen betekent dat we ons moeten verschansen. Terecht zijn veel mensen bang. Dat hun vrouwen en dochters tijdens het winkelen of op weg naar school van hun fiets worden getrokken of worden bespuugd, beroofd of aangerand. De **multicriminele samenleving** betekent dat homoseksuelen in elkaar worden geslagen. Dat vrouwen voor kankerhoer worden uitgescholden. Buurten waar een vrouw zonder hoofddoek loslopend wild is. Moskeeën die hele straten en wijken verpesten. Markten waar nog alleen maar Arabisch en Turks wordt gesproken.

En de terreurdreiging is groter dan ooit. In heel Europa zien we aanslagen van London tot Barcelona, van Madrid tot Brussel, van Berlijn tot Stockholm, van Parijs tot Manchester. En gisteren nog in New York waar een moslim allahu akbar schreeuwend acht onschuldige mensen vermoordt waaronder een inwoner van België. En ik vraag nogmaals: hoeveel onschuldige mensen moeten nog worden vermoord voordat het kwartje valt? Voordat wordt begrepen dat islam en geweld bij elkaar horen en islam nooit zal integreren. Als overal op de wereld terroristen allahu akhbar roepen dan kan je toch niet volhouden dat terreur en islam niks met elkaar te maken hebben. Hou op met die politiek correcte prietpraat. Wordt wakker. We moeten af van de islam! Want ze willen ons vermoorden. Onderwerpen. Kapotmaken wat wij hebben opgebouwd. Maar liefst elf procent van de moslims

in ons land - zo blijkt uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam - is bereid geweld te gebruiken voor de islam. Dat zijn honderdtienduizend mensen, twee keer de omvang van het Nederlandse leger. Die 110.000 zitten overal. Ze wonen misschien bij u om de hoek, of hangen rond bij de supermarkt bij u in de buurt of lopen langs de scholen van uw kinderen of zitten bij u in de trein. Misschien zit er hier wel eentje in de plenaire zaal, wie zal het zeggen. Inlichtingendiensten in Europa hebben nu al tienduizenden jihadisten in het vizier. Vaak home grown radicale moslims. En duizenden jihadgangers keren nu ook nog eens terug van naar Europa vanuit Syrië. Waar ze hebben geleerd hoe te moorden, te martelen, te verkrachten, in naam van allah. **Allemaal jihadisten en terroristen die dankzij Schengen en de open grenzen van de VVD ongehinderd door heel Europa kunnen reizen. Om te moorden.**

En hoe reageert Planeet Rutte daarop? Nou, die brengt meneer Grapperhaus in stelling. Die krijgt de cruciale functie van minister van Justitie. De man die gaat over de veiligheid van onze kinderen en kleinkinderen. En wat zegt dat dwaallicht? Hij vindt dat we jihadisten gewoon terug naar Nederland moeten laten komen. Dan gaan we de dialoog met ze aan. En daarna geven we ze genade. Ik herhaal. Jihadisten. Terug laten komen. En met ze in gesprek gaan. En genade. Dat is onze verdedigingslinie. Dat is hoe wij ons na 1400 jaar jihad opstellen. We hebben niets geleerd. Vz, dit is Nederland dat de capitulatie heeft getekend. Dat zegt: hier is ons land, wij willen er niet meer voor zorgen. Veel succes ermee, Ali, Mohammed, Yasser. Laat het op u inwerken: iemand die verantwoordelijk is voor onze veiligheid is in werkelijkheid een gevaar voor onze veiligheid. Grapperhaus Minister van Justitie is alsof je Harvey Weinstein minister voor vrouwenemancipatie maakt.

De Partij voor de Vrijheid kent in ieder geval geen genade. Als je gezellig in gesprek wilt met jihadisten hoor je niet thuis in het kabinet. Ik kom morgen met een motie van wantrouwen tegen Grapperhaus. Onze identiteit komt steeds verder onder druk te staan. Hoe lang is Nederland ons land nog? De waarheid over demografische ontwikkelingen in Europa en Afrika is te gruwelijk voor woorden. De bevolking van Europa krimpt. Maar die van Afrika explodeert. Aan het eind van deze eeuw is die verviervoudigd. Van 1 naar 4 miljard mensen, vaak moslims. Minstens een derde daarvan, dus ruim 1 miljard mensen, wil weg uit Afrika. Wil naar Europa. Wil naar ons. Naar het land dat wij in de aanbidding hebben. En als we daar niets aan doen betekent dat het einde van Nederland. Het einde van ons volk. Neerlandistan is dan hooguit nog een hoekje in Eurabië. Welkom sharia. Weg vrijheid, democratie en welvaart. Weg christendom en jodendom. Weg Nederland.

En die invasie heeft een bondgenoot. Die bondgenoot heet Brussel. Dat is een groot politiek monster met een eigen vlag, volkslied, dagelijks bestuur, miljarden begroting en parlement. Een echte superstaat. Een demofobisch gedrocht vol met zakkenvullende eurocommissarissen onder leiding van de beroepsalcoholist Juncker. Niemand heeft die junta gekozen. Niemand wil ze. Niemand kent ze. Maar het idiote is: deze lieden bepalen wél de toekomst van Nederland. Zij bepalen ons immigratiebeleid. Oftewel, hoeveel moslims er binnen komen die wij mogen verzorgen.

Vz, een democratie kan alleen bloeien in een natiestaat. Nationale soevereiniteit gecombineerd met een eigen nationale cultuur maakt ons tot wie we zijn, geeft ons onze identiteit. En de Europese Unie heeft géén eenduidige identiteit en zal die ook nooit krijgen. En omdat die daar ontbreekt heeft men geen

bezwaar tegen een invasie van islamitische gelukszoekers. Als je geen identiteit hebt kan je hem immers ook niet kwijtraken. Als je niet weet wie je bent weet je immers ook niet wat je niet bent. Wij zijn Nederland en geen Marokko of Syrië. En wij willen helemaal geen islamitisch land worden. Wij willen niet nog meer haat en geweld importeren van een barbaarse cultuur die ons wezensvreemd is. Wij willen dat Nederland Nederland blijft. Zo simpel is het. En daar moeten we naar handelen. Ik zou dan ook de volgende concrete voorstellen willen doen om Nederland voor de ondergang te behoeden en de islamisering te keren:

- 1. Verlaat de EU - Nexit dus - zodat we weer een soeverein land worden dat weer ook over zijn eigen grenzen en eigen immigratiebeleid gaat.**
2. Sluit de grenzen voor alle asielzoekers en immigranten uit islamitische landen. En laat geen enkele terugkerende jihadist meer ons land in.
3. Zet alle 71.000 Syrische gelukszoekers die nog geen permanente verblijfsvergunning hebben het land uit en laat ze helpen met de wederopbouw van Syrië.
4. Voer administratieve detentie in en zet radicale moslims en mogelijke terroristen preventief vast.
5. Pak iedere crimineel met een dubbele nationaliteit het Nederlandse paspoort af en zet hem of haar het land uit.
6. Bevorder vrijwillige remigratie en emigratie, hoe meer van die 110.000 moslims die hier voor de islam bereid zijn geweld te gebruiken naar islamitische landen vertrekken, hoe beter.
7. Verbied de belangrijkste islamitische symbolen zoals moskeeën, islamitische scholen en de Koran in dit mooie land.

Ik zal daartoe binnenkort een initiatiefwetsvoorstel indienen. Het bevrijden van Nederland van de islam moet prioriteit zijn. Ver weg van de droomwereld van planeet Rutte bestaat er een andere realiteit. Van gewone mensen, met soms grote problemen. De gewone man en vrouw, de gezinnen van Nederland, de gepensioneerden, de mensen die hard moeten werken voor hun geld en de mensen die buiten hun schuld zonder baan zitten, zoals werklozen en gehandicapten. Allemaal waren ze de afgelopen jaren de klos. Ze werden geconfronteerd met belastingverhoging na belastingverhoging. Huurverhoging na huurverhoging. Premieverhoging na premieverhoging. Eigenrisico-verhoging na eigenrisico-verhoging. Maar daar bleef het niet bij. De BTW werd verhoogd, de WW versoberd, de verzorgingshuizen afgebroken, de huishoudelijke hulp gehalveerd en zo kan ik nog wel even doorgaan. Rutte heeft ons land leeggeplunderd. En miljoenen mensen zijn daar de dupe van geworden. Diezelfde Premier Rutte roept nu dat het beter gaat. De vraag is: met wie dan precies? Met wie gaat het beter? Veel Nederlanders kunnen nauwelijks hun rekening betalen. 800.000 mensen zitten in een betaalregeling voor het eigen risico, terwijl ze hun zorgpremie netjes betalen. Sinds de invoering van de euro rond de eeuwwisseling is de economie met 20% gegroeid, maar het besteedbare inkomen van Nederlandse huishoudens steeg nauwelijks. Zowel het CPB als de ING zeggen dat het beleid van de afgelopen

jaren maar liefst 25 miljard euro aan economische groei heeft gekost en zelfs een paar honderdduizend banen (225.000). De helft van alle Nederlanders heeft inmiddels minder dan 2000 euro spaargeld of zelfs helemaal niets. Bij de kleinste tegenslag komen zij in de financiële problemen. Als de wasmachine kapot gaat hebben ze een probleem. En veel pensioenen zijn jarenlang bevroren of gekort terwijl de pensioenpotten barsten van het geld. Hoe oneerlijk is dat! Veel gewone Nederlanders vallen na jarenlang keihard werken ziek om voordat ze überhaupt met pensioen kunnen. Bedankt Mark Rutte.

Dat zijn de Gewone Nederlanders, waar Mark Rutte het altijd over heeft. Maar hij is ze straal vergeten. Ze worden uitgelachen. Recht in hun gezicht. Maar ze zien dat asielzoekers wél alles gratis krijgen. Voor asielzoekers géén wachtlijst, zorgpremie of eigen risico. En wél voorrang voor sociale huurwoningen en gratis fysiotherapie, brillen en tandartskosten en ga zo maar door. Gewone Nederlanders zien ook dat twee derde van alle bijstandsuitkeringen naar allochtonen gaat. Hún geld dat naar honderdduizenden migranten gaat die het vaak beter hebben dan zij zelf. Waar de mensen in Nederland nu behoefte aan hebben is geld in hun portemonnee zonder dat het er meteen weer wordt uitgejat. Geen babbeltrucs meer. Zoals aan de ene kant de lasten verlichten maar aan de andere kant de lasten verzwaren.

De premier die de Nederlander de afgelopen jaren heeft uitgeknepen gaat nu toch wéér ingrijpen in de hypotheekrenteaftrek en komt met een hogere BTW van zes naar negen procent voor dagelijkse boodschappen, een vliegtaks, hogere tabaksaccijnzen, het afschaffen van de wet Hillen, hogere energierekening en ga zo maar door. Terwijl Afrika van dit kabinet de Postcodekanjer ontvangt. 1 miljard extra aan ontwikkelingshulp, een enkele reis richting bodemloze putten. Dat is een hele zeecontainer vol met briefjes van 50. Bovenop de 4,5 zeecontainers die ieder jaar al vertrekken. Niet naar onze ouderen. Niet naar hardwerkende Nederlanders. Nee, onderweg naar het intens corrupte Afrika. Wie heeft er nog vertrouwen in een premier die dit soort keuzen maakt? Die Nederlanders belazert. Vijf jaar geleden zei hij na de eerdere maatregelen inzake de hypotheekrenteaftrek: "Dit is het. Dit gaat we de komende 30 jaar doen. U kunt nu uw besluiten gaan nemen op basis van dit fiscale gegeven". Wat een leugens voorzitter, wat een politieke oplichterij. Want opnieuw snoeit de VVD hard in de hypotheekrenteaftrek.

En wat heb je aan een verlaging van de inkomstenbelasting als je extra BTW moet betalen? En wat heb je aan een gelijk blijvend eigen risico als je zorgpremie met ruim driehonderd euro omhoog gaat? Ruim driehonderd euro! En wat heb je aan een lager eigenwoningforfait als de hypotheekrenteaftrek eraan gaat? En wat heb je aan een lagere elektriciteitsrekening als de totale energierekening fors omhoog gaat? Goocheltrucs Vz, allemaal goocheltrucs, het werk van politiek illusionisten. Niets is wat het lijkt. Je krijgt iets en je bent meteen iets anders kwijt. Dit is niet het kabinet Rutte III maar het kabinet Hans Klok 1. De belastingverlaging waar ze nu mee komen is dus grotendeels een sigaar uit eigen doos, en deels ook al eerder toegezegd geld. En het levert gemiddeld ook nog eens een schamel procentje koopkracht per jaar op. En structureel worden de lasten voor gezinnen zelfs met 1.2 miljard euro verhoogd. U hoort het goed, verhoogd! Wat zijn dat voor een grappen? Mensen schieten niet veel op met een gelijkblijvend eigen risico maar willen dat het wordt verlaagd of

afgeschaft. Ze willen geen hogere zorgpremie, maar een lagere. En geen hogere huren maar lagere huren. En geen hogere energielasten, maar lagere.

Dus Voorzitter, wat zou er nu moeten gebeuren? Het allerbeste zou natuurlijk zijn als dit kabinet meteen opstapt en het Regeerakkoord door de shredder gaat. Maar mocht dat deze week onverhoopt niet gebeuren dan de volgende vier concrete voorstellen:

1. Handen af van de hypotheekrenteaftrek, hou de Wet Hillen in stand en verhoog de BTW niet. Kortom, voer uw beloftes uit, meneer Rutte. Betaal dat allemaal maar door de belastingen niet met vijf miljard te verlagen voor de grote bedrijven en de buitenlandse beleggers. Dus geen verlaging van de Vpb tarieven en de dividendbelasting niet afschaffen.
2. Sluit de grenzen voor alle asielzoekers en alle immigranten uit islamitische landen. Dat levert structureel miljarden op. Gebruik dat geld bijvoorbeeld voor het afschaffen van het eigen risico af en het verlagen van de zorgpremie!
3. Stop met de uitgaven aan ontwikkelingshulp. Met dat geld kan je de AOW-leeftijd weer terugbrengen naar 65 jaar. Heel veel hardwerkende Nederlanders zouden daar erg meer geholpen worden.
4. Dit kabinet laat een begrotingsoverschot van zo'n vier miljard euro bestaan. Vier miljard belastinggeld door Nederlanders teveel betaald. Geef dat geld aan de mensen terug. Je kan daarmee de huren fors verlagen en veel extra geld aan de politie geven.

Vz, ik rond af. Ik weet wat het is je vrijheid te verliezen. Deze maand betekent voor mij een triest jubileum. Ik zit nu precies dertien jaar in de beveiliging, zoals dat heet. Het betekent dat ik geen stap kan verzetten zonder bewaking, zonder kogelvrije vesten. Voor mij is het verliezen van vrijheid niet iets vaags abstracts. Het vormt voor mij de alledaagse werkelijkheid. Ik weet wat islam betekent. Ik weet wat onvrijheid betekent. Dat feit verplicht. Het verplicht mij. Het dwingt mij de vrijheid van Nederland te verdedigen. Om te voorkomen dat wat mij is overkomen, straks heel Nederland overkomt. Ik laat mij daarbij door niets en niemand weerhouden. Doodsbedreigingen, fatwa's, strafprocessen, een cordon sanitair, het zal me allemaal niet stoppen. Ik zal er tot mijn laatste adem mee doorgaan. Ongeacht de prijs ik die ervoor betaal. Want Nederland is mij dierbaar. Het is het enige land dat we hebben. Het is ons land. En ik wil dat Nederland een vrij land blijft ook als onze kinderen en kleinkinderen en hun kinderen straks volwassen zijn. Daarom strijd ik tegen de islam. Voor de vrijheid. Onze vrijheid.

(Overgenomen uit Wilders 2017)

Bijlage 9: "APB 2018: Inbreng Geert Wilders 1^e termijn" (19/09/2018)

Voorzitter, mag ik beginnen met een soort punt van orde, al is het dat niet echt, voordat we aan dit debat beginnen? Er is namelijk iets wat mij deze zomer enorm heeft gestoord. Dat is dat een fractie hier in ons midden vindt en heeft gezegd dat Nederlanders maar "moeten oprotten uit hun eigen land" — en ik citeer dat, voorzitter — als ze problemen hebben met de multiculturele samenleving. Dat zei de heer Kuzu van de fractie van DENK. Daarmee is het masker afgevallen. Dat is dus de echte agenda van de bende van DENK: Nederlanders moeten oprotten uit hun eigen land. Zo ver is het dus al gekomen met de staat van Nederland. In ons parlement zitten de heren van DENK, verkleed in een net pak, die zeggen dat wij Nederlanders moeten oprotten, die ervoor zorgen, en dus ook willen, dat wij vreemden in ons eigen land zijn. Ik zou tegen de heer Kuzu willen zeggen: rot zelf lekker op. U hoort hier niet thuis. U bent het vergif van deze samenleving en van deze democratie. Dit is ons land. Dit is niet uw land. Uw land is Turkije. Dit is Nederland. Wegwezen, meneer Kuzu. We bespreken vandaag de Miljoenennota 2019. Het kabinet klopt zich op de borst. In de kranten lezen we juichverhaal na juichverhaal. Ze roepen in koor: wat gaat het toch goed met Nederland.

Maar, voorzitter, het gaat helemaal niet goed met het Nederland van Mark Rutte. In zijn Nederland moeten burgers hun mond houden en is het referendum afgeschaft. In zijn Nederland moet een minister die de waarheid spreekt over de multiculturele samenleving, zijn woorden terugnemen om op het pluiche te mogen blijven zitten. In zijn Nederland krijgen liegende en bedriegende asielzoekers toch een verblijfsvergunning. In zijn Nederland worden terroristen in Syrië gesteund. In zijn Nederland krijgen Shell en Unilever miljarden toegeworpen in plaats van dat met dat geld de huren of de ziektekostenpremie worden verlaagd. In zijn Nederland geven rechters aan een 38-jarige Afghaanse asielzoeker die een gehandicapt meisje verkracht, bewust een lagere straf om te voorkomen dat deze asielzoeker zijn verblijfsvergunning kwijtraakt. Dat Nederland van Mark Rutte, mevrouw de voorzitter, het Nederland van Mark Rutte, is een ziek land, is een ziek land. Natuurlijk, en gelukkig maar, is er ook nog een ander Nederland. Dat is het Nederland van de gewone man en vrouw, van de mensen die als ze dat kunnen keihard werken voor hun toekomst of van hun pensioen willen genieten, van mensen die zich zorgen maken over de toekomst van hun kinderen en steeds vaker genoeg hebben van die liegende Hollander die zich minister-president noemt.

Voorzitter. Het kabinet roept niet alleen "het gaat goed met Nederland", het roept ook "ja, iedereen gaat erop vooruit in zijn portemonnee". Maar het is nog maar de vraag wat de mensen na jaren van lastenverzwaringen en bezuinigingen van de economische groei in hun portemonnee gaan merken. Een euro per dag gemiddeld — en dan heb ik het over de mediaan, zoals dat dan heet, over het modale inkomen — is wat Rutte ze nu belooft, nadat ze jaren door hem zijn gepakt. Een eurootje. Het Nibud zegt: gemiddeld een eurootje. Vaak krijgen mensen nog minder. Dat is een aalmoes! Dat is een schoffering. En zelfs daarbinnen zijn er zo ontzettend grote verschillen. Verdien je twee ton met z'n tweeën, dan ga je er bij premier Rutte per maand €128 op vooruit. Maar

zit je onder modaal en verdien je €30.000 met z'n tweeën, dan ga je er €8 op vooruit. Dus het verschil per jaar tussen iemand die twee ton verdient en iemand die €30.000 verdient, is €1.600 per jaar. Dat is wat premier Rutte doet!

Voorzitter. Die patsers van de VVD, want dat zijn ze, geven ook miljarden uit om de winstbelasting te verlagen, om de dividendbelasting af te schaffen. Wanbestuur, voorzitter. Puur wanbestuur. Iedereen weet dat we de afgelopen twee jaar een economie hadden die groeide met zo'n 3%. En ook volgend jaar komen we weer in de buurt van die 3%. Dat betekent dat Nederland in de afgelopen twee jaar en volgend jaar dus bijna 10% rijker is geworden. En die Nederlander krijgt van Rutte een eurootje per dag terug of gaat er zelfs honderden euro's op achteruit.

Voorzitter. Dit toont aan dat dit kabinet-Rutte III leeft in een papieren werkelijkheid. Een werkelijkheid van gemiddelde Nederlanders. Een werkelijkheid van stapels gedetailleerde dossiers met mooie grafiekjes. En premier Rutte verkoopt ons, naast zijn gebruikelijke leugens, ook graag fictie, want de werkelijkheid voor de mensen thuis ziet er natuurlijk heel anders uit. In 2017 werd ons door Rutte 1% meer koopkracht beloofd. Dat werd 0,3% in de boeken. Ondertussen weten we dat de koopkracht van de helft van de Nederlanders in de min kwam. Mensen zijn er dus niet op vooruitgegaan, maar erop achteruitgegaan. De mensen weten dat nog, die leugens van u, meneer Rutte. En voor dit jaar, 2018, beloofde hij eerst 0,6%. Ook dat is inmiddels naar beneden bijgesteld: naar 0,4%. En voor volgend jaar dus zogenaamd die euro van anderhalf procent. En ook die is zeer onzeker. Als de lonen iets minder stijgen dan die 3%, of als de inflatie tegenvalt, verdwijnt zelfs die euro als sneeuw voor de zon. Maar wat de mensen weten wat zeker wel gebeurt, waar de mensen wel zeker mee worden geconfronteerd, is dat de boodschappen volgend jaar €300 duurder worden door de btw-verhoging. Mensen weten en merken ook dat de zorgpremie voor een echtpaar met €240 stijgt. Mensen weten ook zeker dat de energierekening €150 duurder wordt en dat, zoals ieder jaar, de huren weer omhooggaan. Alles wordt duurder. En wat ze ook zeker weten, is dat die beloftes van Rutte totaal niets waard zijn. Rutte, niemand gelooft hem. Hij belazert de boel ieder jaar weer. Het is een schande dat, in een van de rijkste landen van Europa, onze eigen mensen al jaren tekortkomen omdat ze al decennia voor de gek worden gehouden. Dat zijn geen mensen die gekke dingen doen met hun geld. Dat zijn de gewone Nederlanders, die elke dag opnieuw opstaan om naar het werk te gaan en voor de kinderen te zorgen. Of dat niet kunnen, niet kunnen werken, en afhankelijk zijn van de zorg. Mensen die misschien niet graag, maar in ieder geval wel braaf iedere maand opnieuw hun belastingen betalen en af en toe wat leuks met hun gezin willen doen. Die mensen merken dat het elke maand meer moeite kost om hun huur op tijd te betalen. Het bezoek aan de dokter wordt steeds vaker uitgesteld. Een keer met het hele gezin naar een pretpark zit er ook niet vaak meer in. En op hun welverdiende pensioen, dat vaak niet eens meer geïndexeerd is, moeten ze ook steeds langer wachten. Want ze draaien allemaal op voor de verkeerde keuzes van Rutte III. Het geld voor al die gelukszoekers en multinationals moet tenslotte toch ergens vandaan komen.

En waarom, voorzitter? Ik weet zeker dat heel veel mensen thuis zich nu afvragen: waarom doet die premier Rutte dat? Waarom laat hij na jaren van lastenverzwaring en bezuinigingen die gewone man en vrouw, die

bezorgd is over zijn gezin en hard werkt, niet gewoon echt meeprofiteren van de economische groei? Waarom krijgen die mensen na alle lastenverzwaringen maximaal maar een eurootje op hun bankrekening? Niemand die dat snapt. Is het misschien omdat er te weinig geld is? Nee, want er is geld genoeg. Als we kijken naar de begroting, dan zien we dat er ieder jaar opnieuw miljarden over de balk worden gesmeten, waar niemand op zit te wachten. Dan zien we ook dat er zelfs een overschot is van meer dan 8 miljard euro. Een overschot van 8 miljard euro aan belastinggeld! Geld dat niet van meneer Rutte is. Dat geld is opgebracht door die hardwerkende Nederlanders, die dat geld verdienen, die dat geld terug willen zien, die dat nu meteen terug willen zien.

Voorzitter. Als wij in dit land het lef hebben om écht andere keuzes te maken, dan zouden we zo veel mooie dingen kunnen doen voor die Nederlanders. Maar zij, die daar in vak-K zitten, maken andere keuzes. Laat ik een paar keuzes noemen die zij maken. Dit kabinet kiest er bijvoorbeeld voor om per jaar aan uitkeringen voor 600.000 niet-westerse allochtonen 7 miljard euro te betalen. Heel veel mensen weten dat niet, maar we betalen in Nederland ieder jaar 7 miljard euro alleen aan uitkeringen voor 600.000 niet-westerse allochtonen. Dat is meer dan we in een heel jaar aan de hele politie uitgeven. Dan heb ik het nog niet eens over geld dat we over de balk gooien door die 10.000 Polen die schaamteloos frauderen met onze werkloosheidsuitkeringen. **Maar er zijn meer keuzes waar we niets aan hebben.** Zij daar in vak-K kiezen voor meer dan 4 miljard euro per jaar aan ontwikkelingshulp voor Afrika. **Ze gieren ieder jaar opnieuw 8 miljard euro naar Brussel. En volgend jaar, zo lezen we in de stukken, zelfs nog 300 miljoen meer.** Ze geven ieder jaar opnieuw miljarden uit aan onzinsubsidies, zoals klimaatbeleid of de publieke omroep. En alsof dat nog niet genoeg is — ik zei het al eerder — kiest dit kabinet er ook voor om niet de mensen te helpen, maar om iets te doen met de winstbelasting van de multinationals en het afschaffen van de dividendbelasting. Ongelooflijk.

Voorzitter. **Als je dat allemaal bij elkaar optelt, dan heb je tientallen miljarden euro's. Dan heb je tientallen miljarden euro's die ieder jaar opnieuw worden verkwanseld, worden weggegeven aan iedereen behalve die Nederlander die het nu zo moeilijk heeft, behalve die Nederlander die de afgelopen jaren is uitgeknepen. Er wordt gewoon geld weggegooid, omdat er verkeerde keuzes worden gemaakt.** In wat voor land leven we dan? In wat voor land leven we, waar ook ouderen vaak geen cent meer op hun bankrekening hebben staan. 23% van de gepensioneerden komt nu al in de problemen als de zorgpremie met een tientje stijgt, wat dus gaat gebeuren. Mensen zien ook af van de zorg, terwijl er aan de andere kant voor is gekozen om asielzoekers alles gratis te geven.

Voorzitter. Laatst stond in het dagblad De Limburger het verhaal van de 82-jarige mevrouw Jannie van Dorp, die al jaren niet meer naar de tandarts gaat omdat ze het niet meer kan betalen. Ze kan zich ook niet meer dan twee warme maaltijden per week permitteren. Ze heeft geen geld meer voor nieuwe kleren en ze heeft niet eens een paar euro om haar oude kleren te laten vermaken. Wat schaam ik me kapot om in zo'n land te moeten leven. Een premier die zijn eigen mensen, zijn eigen ouderen, laat bloeden, terwijl hij de halve wereld binnenhaalt en spekt, die verdient het toch niet om premier van dit mooie land te zijn? **Met de miljarden die Rutte en zijn vriendjes ieder jaar opnieuw wegpompen van onze uitgaven zouden we zo veel betere dingen kunnen doen voor dit land. We zouden de belastingen echt kunnen verlagen, we zouden de btw-verhoging**

ongedaan kunnen maken, we zouden lagere in plaats van hogere energielasten kunnen hebben, lagere huren, geen eigen risico in de zorg, noem maar op. Eindelijk, eindelijk weer geld. En echt geld, geen eurootje per dag in de portemonnee voor de mensen. Eindelijk weer wat te besteden na jarenlang door Rutte als melkkoe te zijn gebruikt.

Voorzitter. Het is dan ook tijd om echt de bakens te verzetten. Binnenlanduitgaven, dat wil ik zien; geen buitenlanduitgaven, maar binnenlanduitgaven, investeren in de mensen hier. In onze samenleving, in plaats van in het buitenland. Geld voor een betaalbare zorg voor de mensen, in plaats van voor al die immigranten. Geld voor onze gepensioneerden, in plaats van voor ontwikkelingshulp voor Afrika. Geld voor de Nederlanders, in plaats van voor de multinationals. Radicaal andere keuzes: daar zijn deze Algemene Beschouwingen voor. Radicaal andere keuzes: dat is wat we nodig hebben. Ik realiseer me natuurlijk ook dat dat moeilijk gaat met deze minister-president, want het nieuwe Nederland zal er pas zijn als we herstellen wat hij heeft kapotgemaakt.

Voorzitter. Voor volgend jaar zouden we alvast wat andere keuzes kunnen maken. We zouden een beginnetje kunnen maken met dat grote verhaal van andere keuzes, als we het lef hebben. Want ik vind dat de Nederlandse gezinnen volgend jaar meer verdienen dan die paar kruimels in de portemonnee die dit kabinet hun geeft. Dus: gebruik 6 of 7 miljard van die 8 miljard overschot. Dan houden we nog steeds een overschot. Met die 6 miljard kunnen we in ieder geval voor volgend jaar de btw-verhoging terugdraaien, zodat de boodschappen niet duurder worden. We kunnen met die 6 miljard de huren verlagen met 15%, zodat die gezinnen weer lucht krijgen. We kunnen de stijging van de ziektekostenpremie voor volgend jaar voorkomen. Dat zijn allemaal concrete zaken waar Nederlanders op zitten te wachten, die Nederlanders nodig hebben en die Nederlanders verdiend hebben.

Voorzitter. Wat Nederlanders ook verdienen, is dat Nederland Nederland blijft, dat ons mooie land niet wordt weggegeven door de aanhangers van de multiculturele samenleving, dat de islam wordt teruggedrongen, dat we Nederland niet langer op een dienblad serveren aan profiteurs en iedereen die het maar hebben wil. We zien het iedere dag: dat liegende en bedriegende asielaanvragers toch een verblijfsvergunning krijgen. We zien het iedere dag: dat jarenlange open grenzen zorgen voor meer islamisering, dat onze soevereiniteit, onze identiteit, te grabbel wordt gegooid. Nederland is Nederland niet meer.

Voorzitter. Ik heb ervoor gewaarschuwd. Ik heb ervoor gewaarschuwd. Veertien jaar geleden stapte ik uit de VVD, om heel veel redenen. Maar een belangrijke reden was dat die partij toen onderhandelingen met Turkije wilde beginnen, als Nederland, als Europese Unie, om Turkije lid te laten worden van die Europese Unie. Een historische fout die ik niet voor mijn rekening kon nemen. Ik zei het toen in 2004 en ik zeg het nu: Turkije is een vijand van Europa, een islamitische dictatuur, onder leiding van een hele gevaarlijke man die Erdogan heet. Veel Turken in Nederland steunen hem, stemmen zelfs op hem. Ook het kabinet papt inmiddels weer aan met dat regime van die man, die ons volk vorig jaar nog fascist en nazi's noemde.

Voorzitter. Veertien jaar geleden vroeg ik ook vanaf dit spreekgestoelte om sluiting van moskeeën, zoals de El-Tawheed moskee in Amsterdam, de Al-Fourqaan moskee in Eindhoven en zo veel andere haatpaleizen. Ik heb toen de Kamer ook gewaarschuwd. Ik heb ontelbare debatten gevoerd en Kamervragen gesteld, maar er gebeurde helemaal niets. Wat blijkt nu: de El-Tawheed moskee bood onderdak aan ISIS-gangers en terroristen. De Al-Fourqaan moskee zou de terreurorganisatie Al-Shabaab hebben gefinancierd.

Voorzitter. Bijna iedere dag, al veertien jaar lang, heb ik gewaarschuwd voor de enorme gevaren van de islam. Het heeft mij mijn persoonlijke vrijheid gekost, al bijna veertien jaar lang. Ik waarschuwde met overtuiging voor de gevolgen van de open grenzen, voor de immigratie. We hebben als fractie rapporten laten maken over de kosten daarvan. De conclusie is dat de islam niet bij Nederland hoort, dat de islam gelijkstaat aan onvrijheid, aan intolerantie, aan haat en terreur. Ik zei het toen al, maar helemaal niemand luisterde. Al die jaren is er niets tot nauwelijks iets gedaan om die islamisering te stoppen. Er is geen moskee gesloten. Er is geen imam uitgezet. Er is geen buitenlandse financiering gestopt. Er is geen grens gesloten. Helemaal niets is er gebeurd. Integendeel, de islamisering is alleen maar verder gefaciliteerd. De financiering van moskeeën uit Saudi-Arabië en de Golfstaten is zelfs jarenlang onder de pet gehouden, onder het tapijt geschoven. Er wordt weggekeken als in een moskee in Tilburg wordt gesteld dat iedereen die de sharia niet als enige en legitieme wetgeving ziet, een afvallige is en waar de doodstraf op staat. Dat wordt in Tilburg in een moskee gezegd. Er wordt gezwegen als een prediker in Utrecht zegt dat het stenigen en het van gebouwen gooien van overspelplegers goed is voor de samenleving. Dat wordt gewoon gezegd in een moskee in Utrecht. En niemand die wat doet. Iedereen denkt: oké, laat het ze maar doen.

Voorzitter. Terroristen, Syriëgangers, mogen van dit kabinet gewoon terugkeren naar Nederland. Hoe gek kan je zijn? Hoe vaak hebben we daarvoor gewaarschuwd? Duizenden jihadisten en sympathisanten daarvan lopen inmiddels vrij rond in onze straten. Tienduizenden kunnen door de open grenzen zomaar vanuit andere landen ons land binnenkomen om hier terreurdaden te plegen. We hebben er duizend keer voor gewaarschuwd. Hoe is het in hemelsnaam mogelijk dat dat nog steeds gebeurt? Nu blijkt de Nederlandse regering zelfs terroristische groeperingen in Syrië actief te steunen, ondanks ons dringende verzoek om dat niet te doen. Hoe is het mogelijk dat u als Nederlandse regering terroristen in Syrië steunt? Rutte III blijkt terreur I te zijn. De grootste vrienden van de terroristen zitten daar, in vak-K. Bijna wekelijks worden in Europa onschuldige mensen neergestoken door moslims. Het aantal aanslagen in Europa door aanhangers van de islam is de afgelopen tien jaar bijna niet meer te tellen, laat staan de vele onschuldige slachtoffers. En niemand die er wat aan doet. Er wordt alleen maar, iedere dag opnieuw, meer islam geïmporteerd. Ik zeg tegen iedereen in vak-K en al die anderen die hun kop in het zand hebben gestoken: stelletje zwakkelingen, stelletje zwakkelingen, jullie politiek correct niks doen heeft Nederland alleen maar ellende opgeleverd. Omdat jullie bang zijn voor zogenaamde politieke incorrecte maar stevige maatregelen en omdat jullie geen lef hebben, lopen Nederland en de Nederlanders nu gevaar, terwijl ze snakken, snakken naar veiligheid. Zeg nou eens eerlijk, wie in Nederland heeft ooit gevraagd om zo veel islam in dit land? Wie heeft ooit gevraagd om 1 miljoen moslims, om bijna 500 moskeeën, om halal slachten, om ontelbare hoofddoekjes in onze straten en winkels, om islamterreur, om Marokkaanse straatterreur, om tienduizenden asielzoekers per jaar, om miljarden uitgaven aan buitenlanders, om open grenzen? Wie? Wie

heeft daar in Nederland ooit om gevraagd? Als het gaat om de afschaffing van de dividendbelasting, die ook bij geen enkele partij in het programma staat, staat er wekelijks wel iemand hier, overigens niet eens onterecht, om te vragen waar de geheime memo's zijn en of er mysterieuze briefjes zijn. Maar in welk verkiezingsprogramma stond eigenlijk dat Nederland moet worden weggegeven? Waar blijft de ophef? Waar blijft de verontwaardiging hier in de Kamer over het kwijtraken van ons land? Volgens mij heeft geen Nederlander erom gevraagd zijn land kwijt te raken. En toch gebeurt het. Wat leven we dan in een nepdemocratie, als er iets gebeurt wat eigenlijk helemaal niemand in dit land wil.

Voorzitter. Ik had een tijdje geleden de eer Urk te mogen bezoeken. Een prachtige Nederlandse gemeente met een indrukwekkend vissersmonument van een vissersvrouw die haar geliefde op zee heeft verloren. Dit jaar precies een halve eeuw geleden werd het onthuld door onze toenmalige koningin Juliana. Honderden namen staan er van vaders en zonen die hun leven gaven voor hun gezin: de echte helden van Urk, maar ook de ware helden van Nederland. Dit soort mannen heeft ons land groot en welvarend gemaakt. Maar ik vraag me af waarvoor zij gestorven zijn. **Waarvoor hebben al die generaties gezwoegd, geploeterd en geleden? Waar hebben ook onze ouders moet bloed, zweet en tranen voor gewerkt?** Toch niet om ons land en onze welvaart weg te smijten? Toch niet om Nederland een afhaaloket voor moslims te maken? Toch niet om islamterreur te importeren? **Toch niet om Nederland een provincie van de Europese Unie te laten zijn?** Nee, ze hebben gezwoegd omdat ze wilden dat Nederland mooier en beter werd, en omdat ze een beter en mooier land voor hun kinderen en kleinkinderen wilden achterlaten. En kijk naar wat de premier met deze fantastische erfenis heeft gedaan: hij heeft die weggegooid. Hij heeft het verkwanseld met z'n open grenzen. Nederlanders, en heel veel mensen die nu naar de televisie kijken, voelen zich nu steeds minder thuis en voelen zich meer en meer een vreemdeling in eigen land.

Voorzitter. Nederland is Nederland niet meer. In onze drie grote steden is bij jongeren onder de 25 jaar al bijna de meerderheid niet-westers. In Amsterdam, onze hoofdstad, is zelfs nog maar een op de drie jongeren onder de 15 jaar van Nederlandse afkomst. Nog even, en wij zijn degenen die moeten integreren in ons eigen land.

Voorzitter. Ondertussen, alsof het allemaal nog niet genoeg is, heeft premier Rutte de afgelopen vijf jaar zo'n 400.000 niet-westerse allochtonen het land binnengelaten, vaak lieden met antiwesterse sentimenten. 400.000 niet-westerse allochtonen heeft premier Rutte hier de afgelopen vijf jaar binnengelaten. Dat is een stad zo groot als Utrecht, vol met alleen maar niet-westerse allochtonen. Bent u knettergek geworden, premier Rutte? Wat is er de bedoeling van dat u deze invasie heeft gefaciliteerd?

Voorzitter. Het wordt de komende decennia alleen maar erger, want de bevolking van Afrika explodeert. De gevolgen voor het Nederlandse volk zullen dramatisch zijn. De bevolking van Afrika zal volgens de Verenigde Naties groeien van 1 miljard mensen nu naar minstens 4 miljard Afrikanen aan het eind van deze eeuw. En velen daarvan zullen natuurlijk naar Europa willen komen. En velen zullen ook uit islamitische landen komen. En Nederland is, mede dankzij het beleid van deze premier, geworden tot een van de populairste bestemmingen voor gelukszoekers. Voorzitter. Je hoeft geen wiskundig genie te zijn om te zien dat dat het einde van Europa

en het einde van Nederland zou betekenen. Als we dat laten gebeuren, worden we inderdaad die minderheid in eigen land. En heel veel mensen weten precies waar ik het over heb, want heel veel mensen, zeker in onze grote steden, voelen zich nu al een minderheid in hun eigen straat of in hun eigen wijk. **Daarom: als wij willen dat Nederland Nederland blijft en dat Nederland weer van de Nederlanders wordt, dan is het tijd voor echte maatregelen, voor grote stappen. Dan moeten we beginnen door als een haas uit die totalitaire Europese Unie te stappen en als soeverein land weer de baas te worden over onze eigen grenzen en over ons eigen immigratiebeleid, zodat we de grenzen kunnen sluiten voor asielzoekers en immigranten uit islamitische landen. Maar het allerbelangrijkste is dat we ons land moeten de-islamiseren.**

Voorzitter. Ik heb het al eerder gezegd: maar liefst 70% van de moslims in Nederland vindt dat de islamitische regels boven de Nederlandse wetten gaan. 70% van de moslims in Nederland verwerpt onze wetten en kiest dus voor de sharia in Nederland, voor Jodenhaat, voor vrouwenhaat, voor christenhaat, voor homohaar. 70% is een meerderheid. We hebben dus niet, zoals mensen ons proberen wijs te maken, alleen een probleem met maar een paar extremistische moslims. Nee, we hebben een megaprobleem met de meerderheid van de moslims in Nederland. 70% van de moslims in Nederland zegt dat de islamitische regels, dus de sharia, belangrijker zijn dan de wetten die wij hier democratisch maken. Daarom moeten we van de islam af. Zachte heilmeesters hebben stinkende wonden gemaakt. Je ziet het iedere dag op straat. De-islamiseren is dus een kwestie van overleven. Dat is geen haat. Dat is puur zelfbehoud. Dat is liefde voor Nederland. Liefde voor ons eigen land. Liefde voor onze vrijheid.

Voorzitter. Ik kan u met enige trots maar ook met heel veel urgentie een initiatief-wetsvoorstel overhandigen om islamitische uitingen in Nederland te verbieden. Het is voor het eerst dat in een westers land zo'n wetsvoorstel wordt ingediend. Ik hoop dat er veel landen volgen. Ook hier zal de PVV op termijn het gelijk aan haar kant krijgen. Het gaat hierbij ook om een verbod op islamitische scholen. Wie wil er nu kleine, jonge kinderen op laten groeien in een wereld van haat, superioriteit en geweld? Moskeeën, de Koran, boerka's, nikabs in de openbare ruimte; weg ermee. Laten we onze rechtsstaat versterken door uitingen van een ideologie die de sharia boven de wet stelt, te verbieden.

Voorzitter. Ik zei het al: een beter Nederland, een land waar we onze zorgmedewerkers, onze agenten koesteren, een land waar we de mensen die werken, de ouderen, de mensen die het zelf niet redden fors laten profiteren van de economische groei. **Een herboren, trots en soeverein Nederland dat weer de baas is over zijn eigen land.** Een Nederland dat zijn eigen burgers — die hebben ons tenslotte ook gekozen, mevrouw de voorzitter — weer op de eerste plaats zet. Dat kan allemaal. We kunnen allemaal onze dromen waarmaken. Als we maar willen. En als we maar durven de juiste keuzes te maken. Dank u wel, voorzitter.

(Overgenomen uit Wilders 2018)

Voorzitter De heer Buma.
TC 00:28:54.546 - 00:28:55.034

Sybrand Buma Kort gezegd, het verhaal van de heer Wilders is niet nieuw. Hij memoreerde net ook veertien jaar, en het is in veertien jaar niet veel veranderd. Maar, de wereld om ons heen is wel veranderd. En de heer Wilders heeft het nu over: "We moeten zelfstandig worden, uit de Europese Unie." En ik vraag me af of hij op de hoogte is van het feit dat Groot-Brittannië sinds 2016 daarmee bezig is, en dat het één groot drama is. Dus hoe kan hij volhouden dat, na 2016 in Engeland, Nederland nog steeds die kant uit moet gaan en dat dat goed zou zijn voor Nederland?
TC 00:28:54.976 - 00:29:30.831

Voorzitter De heer Wilders.
TC 00:29:31.089 - 00:29:31.544

Geert Wilders (...) En als het gaat om Brexit, voorzitter, zeker, zeker zie ik wat er gebeurt. En toch ben ik een groot voorstander van de Nexit, Nederland dat de Europese Unie verlaat. We hebben daar ook een paar jaar geleden een rapport voor laten maken door een Brits bureau. En dat liet inderdaad zien dat dat in het begin pijn doet. Iedereen die zegt dat dat niet zo is, die jukt. Dat doet in het begin pijn. Maar na een aantal jaren gaat de zon schijnen. En na een aantal jaren gaat het niet alleen economisch beter, maar is zo'n land ook weer de baas over z'n eigen immigratiebeleid. Dat zou Nederland kunnen zijn. Dat zou Nederland kunnen worden. We zouden weer de sleutel van onze eigen voordeur kunnen hebben. Weet u, meneer Buma, iedereen thuis heeft de sleutel van z'n eigen voordeur, beslist zelf wanneer gasten binnenkomen en wanneer ze moeten gaan. Wij hebben die sleutel niet meer, omdat we lid zijn van de Europese Unie. Wij mogen niet bepalen wie en wat we wanneer binnenlaten vanwege richtlijnen van die Europese Unie. En ik wil die sleutel terug. En ik zeg u, als we dat niet doen en we laten half Afrika binnen, dan zijn we honderdduizend keer slechter af dan dat Nederland de Europese Unie verlaat en de zon weer kan gaan schijnen.
TC 00:30:08.836 - 00:31:21.380

Voorzitter De heer Buma.
TC 00:31:21.579 - 00:31:21.835

Sybrand Buma (...) Het tweede gaat over die Brexit. Is het nou een harde Nexit die u wil, of een zachte Nexit die u wil? Want we weten ook sinds die keuze van 2016 dat d'r voor het land enorme gevolgen aan zitten wat u vervolgens doet.

TC 00:31:46.422 - 00:32:02.603

Geert Wilders Nou ja voorzitter, we willen een Nexit die ervoor zorgt, en dat is het verschil ook wat we met de Britten hebben, wij zouden niet de harde Brexit – overigens willen de Britten dat ook niet – nastreven. Wij zouden vooral willen dat wij nog steeds handel zouden kunnen drijven, als dat lukt, met de Europese Unie. Daar moeten dan verdragen over komen, net zoals het Verenigd Koninkrijk nu doet. Maar we willen wel, en dat is het allerbelangrijkste, dat wij weer soeverein worden over ons eigen geld, en dat we soeverein worden over ons eigen immigratiebeleid. (...)

TC 00:32:03.671 - 00:32:38.406

Voorzitter De heer Buma.

TC 00:33:44.921 - 00:33:45.486

Sybrand Buma Tot slot, u heeft nu niet gezegd: "Ik wil uit de Europese Unie." Want u zegt: "Ik wil dezelfde handel drijven als er al kon." Dat is nou net het probleem waar Engeland voor staat, waardoor men er niet uit komt. En ik vind werkelijk dat als u zulke grote woorden al gebruikt heeft, en nog gebruikt over "Wij moeten uit de Europese Unie" en dan eindigt met iets totaal anders, dat is ongeloofwaardig. U zegt nu niet: "Wij moeten uit de Europese Unie", u zegt: "Wij willen die munt niet." Dat is uit de euro, in de Europese Unie. Er zijn veel landen die de euro niet hebben, kan je voor kiezen. Ik ben er niet voor, maar kan je voor kiezen. "Ik wil die open grenzen niet." Ga je uit Schengen. Ik ben er niet voor, kan wel. Maar u wil wel alle voordelen van de Europese Unie, alle handel. En dat is nou net waar het spaak loopt. Dus ik vind wel dat u eerlijk moet zijn. Of u wil een harde Nexit, nou, bedenk eens hoeveel bureaucratie wij wel niet gaan krijgen, alleen al voor de handel met Engeland. Alle grenzen in Nederland zullen duizenden douane-ambtenaren hebben, kilometers asfalt voor vrachtwagens, dankzij de PVV. Maar hij wil niet zeggen wat het precies gaat worden voor Nederland. Het is een keuze, als u zo stoer bent uit Europa, Nexit, harde Nexit, dan is het zo met alle consequenties. En dat bureau wat u had, dat heeft dit alles ook niet voorzien, heeft dat gewoon niet voorzien. Nexit of niet is nu de keuze, en niet ertussenin.

TC 00:33:48.116 - 00:35:03.871

Geert Wilders (...) En natuurlijk wil ik ook handel drijven, dat wil het Verenigd Koninkrijk ook. Het Verenigd Koninkrijk wil ook, ondanks hun zogenaamde hard Brexit, het liefst dat er

handelsverdragen komen. Dat willen wij ook. En ik zeg u, dit is in het belang van de rest van Europa om dat ook met het Verenigd Koninkrijk te doen. Politici die gaan dreigen en zeggen van: "Nou, weet je, dat gaat slecht met die Britten en ze zullen wel een slechte deal krijgen", die schieten in hun eigen voet. Het Verenigd Koninkrijk is de tweede, derde handelspartner van ook Nederland en de meeste Europese landen. Als wij ze een slechte deal geven, dan pakken we niet de Britten, pakken we onszelf. En datzelfde geldt voor Nederland. Datzelfde geldt voor Nederland met z'n unieke ligging, met onze Rotterdamse haven, met het aanvoerland van Duitsland. Ieder land in Europa zal ook bij een harde Nexit, meneer Buma, een verdrag willen sluiten met Nederland omdat ze er anders zelf alleen maar last van hebben. Dus het is alleen maar winst als we dat doen. En het allerbelangrijkste: we krijgen onze soevereiniteit terug, onze sleutel van onze eigen voordeur, en we kunnen al die moslims die u heeft binnengelaten terugsturen.

TC

00:35:31.026 - 00:36:33.213

Bijlage 10: “Weer baas over eigen land” (29/03/2019)

Het aantal inwoners van Nederland groeit. Terwijl de bevolking met een Nederlandse achtergrond afneemt... groeit de bevolking met een niet-westerse migratie-achtergrond exponentieel! Bevolkingsgroei 2018: bijna 7 op de 10 heeft een niet-westerse migratie-achtergrond. Meer dan de helft van de mensen in de bijstand zijn niet-westerse allochtonen. Dat kost 3 miljard euro per jaar. Dit moet anders. Dit kan anders. In mei gaan we weer naar de stembus voor het Europees Parlement. De PVV wil dat Nederland weer baas wordt over onze eigen grenzen. Baas over ons eigen land. Politieke beslissingen nemen in Den Haag, niet in Brussel. Nederlands geld hoort hier te blijven. Besteden aan de Nederlander. Want daar hebben Nederlanders recht op!